ENARRATIONES VOCVM PRISCARVM IN LIBRIS DE RE RVSTICA,

per Georgium Alexandrinum.

Philippi Beroaldi in libros XIII. Columellæ Annotationes.

Aldus de Dierum generibus, ſimulq; de Vmbris, & Horis, quæ apud Palladium.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1549.

COLVMELLAE VITA, EX IPSO OPERE COLLECTA.

GADITANVS *fuit, id quod conijcere licet ex lib. quinti cap. quinto, cum ait,* M. *quidem* Columella *patruus &c. item libro ſeptimo; cap.* I I. *ubi ait,* Nam cum in *Municipium Gaditanum &c.* Item *lib. octauo, cap. decimoſexto : ubi eſt,* Vt Atlantico Faber *qui generoſiſſimis piſcibus adnumeratur in noſtro* Gadium *municipio &c. item lib.* X. *de lactuca hoc uerſu, Et mea quam generant* Tarteſi *littore* Gades. VIXIT *Claudij Impera. temporibus, id quod conijciatur ex lib.* I I I. *cap.* I I I. *ubi Senecæ, eiusq; uinearum, &* Nomentanæ *meminit regionis;* Cor. Celſi *coætaneus, cuius non ſine honoris præfatione, animiq; candore ſæpius mentionem facit.* SCRIPSIT XII. *de* Re *ruſtica libros (de eo autem qui eſt de arboribus ambigitur) non minus docte, quàm diligenter.* Librum *item* Luſtrationum *ſacrificiorumq; priſcorum pro frugibus: cuius meminit lib.* I I I. *cap.* X X I I. Libros *quoq; aduerſus* Aſtrologos *&* Chaldæos*: quos ſe profitetur compoſuiſſe, lib.* X I. *cap.* I. Hactenus *quod aſtruere poſſumus.*

*

ENARRATIONES

GEORGII ALEXANDRI-ni priſcarum uocum in his de Re Ruſtica libris ordine Literario.

A

ABacus, menſa ſtructoria, & coquinaria. cap. 10. Cato.

Ablaqueare à lacu deriuatur, & eſt quãdo terra reffoſſa, radices ſuperiores recidimus. cap. 27. Cato.

Abortet, abortum faciat. lib. 2. cap 4. Varro.

Aceat, acidum fiat. cap. 148. Cato.

Acetabuli menſura cum dicitur, heminæ ſignatur pars quarta, id eſt, drachmæ quindecim.

Acheloides nymphæ à fluuio Acheloo. Dryades, deæ arborum. Napeæ, collium dictæ. Col. in hort. lib. 10.

Achras adis, genus eſt ſylueſtris pyri. in hort. Col.

Acratophoron, uineam, puto legendum Græce ἀκροτοφόρον οἶνον. lib. 1. cap. 8.

Amores Acriſioneos, id eſt, Danaës filiæ Acriſij, quã conuerſus in imbrem aureum compreſſit Iupiter. Colum. in hort. lib. 10.

Adijcialis cœna, erat adipalis & opipara, ab adijciendo. lib. 3. cap. 6. Varro.

Adſerunt, iuxta ſerunt. lib. 1. cap. 25. Varro.

Acacij flores, hyacinthus, quem è ſanguine Aiacis natum dicunt. Col. in hort. lib. 10.

Aedituus, is dicitur, qui ſacras ædes curat, Priſci tamen dixere æditimum. lib. 1. cap. 2. Varro.

Aeſtiua,ubi æſtatem:hyberna,ubi hyemem agunt armenta & greges.lib.2.cap.8.Varro.

Sine afflatu, id eſt ſine nota aſpirationis. libro 3.capi.1. Varro.

Albuelis,uini genus,ſicut item uiſula.lib.13.Col.

Alica fit ex zea. ζεὰν Græci ſpeltam dicunt.cap.76. Cato.

Alicaſtrum ea forma ab alica,deriuari putamus, qua à ſiliqua ſiliquaſtrum.lib.2.cap.6.Col.

Allobrogica & Biturica à gente nomen habuerunt. lib.13. Columel.

Alopecis à cauda uulpium dicta.lib.3.cap.2.Col.

Altera genitrix Cretæ Promethea,alludit ad fabulã, quia Prometheus ex creta terra hominẽ formauit.Columel.in hort.lib.10.

Altinates,ex Altino,quæ urbs olim in littore Venetiæ florentiſsima fuit.lib.7.cap.2.Col.

Amaranthus, flos ab immortalitate nomen trahens, unde immortalesq; amaranthi:nunquam enim marceſcit,fitq; ab α priuatiua particula,& μαραίνω ſicco.lib.9.cap.4. Columel.

Amelus, flos eſt quem eleganter Vergil. in Georg. deſcribit.lib.9.cap.4.Col.

Ameram apud Columellam legimus, quæ dictio ſemen ulmi ſignificat:Plinius tamen Sameram uocat. lib.5.cap.5. Columel.

Amerino ab Amerino oppido, ubi plurima erat ſalix amerina, quam nunc uulgus appellat agnum caſtum.capi. 10.Cato.

Amylum ſine mola factum.cap.87.Cato.

Amineum genus uitis,à regione Aminea.cap.6.Cato.

Amites,perticæ aucupatoriæ.Pallad.

Amythaon

Amythaon, Melampodis pater fuit, ſimiliter & Chiron. Colum. in hort. lib. 10.

Ἀμπελόεσσαν ἀμπέλοις ἔχουσαν, *uitibus plenam. li. 1. ca. 2. Varro.*

Amphibion dicitur duplicis uitæ. lib. 3. cap. 10.

Amphitrite, uxor fuit Neptuni. Thetis uerò Oceani ſenis. Col. in hort. lib. 10.

Amphryſus, fluuius Theſſaliæ. Col. in hort. lib. 10.

Amula, uas ad aquam geſtandam. Col. in hort. lib. 10.

Amurca, fex olei, quæ contra culices, & limaces uim habet maximam. Col. in hort. lib. 10.

Andrachne, herba, quæ portulaca dicitur. Colum. in hort. lib. 10.

Antepagmenta, ualuarum ornamenta, quæ antibus adpinguntur, id eſt, affiguntur. cap. 14. Cato.

Gallinæ Aphricanæ, quas Græci μελεαγρίδας *uocāt, nūc Pharaonis aues dicuntur. lib. 3. cap. 10. Varro.*

Apinia, ab Apio, braßica, quàm Græci σελινάδα *uocant. cap. 157. Cato.*

Apianis uuis apes dedêre cognomen, præcipuè eorū auidæ. lib. 13. Columel.

Apyrenum, malum granatum propriè dulce uocauerunt priſci medici: uerùm ſi Græcam dictionem Latinè ex etymologia explanare uoluerimus, Apyrenum dicitur, cui nulla ineſt granorum duritia uel minor quàm alijs. lib. 13. cap. 22. Col.

Ἀποδυτήριον *apodyterion, locus ubi deponebant ueſtes ante ingreſſum balnei. in præfat. lib. 2. Varro.*

Apothecæ ubi reponitur uinum. lib. 1. cap. 5. Col.

Apparuit, preſtò fuit, obſecutus eſt, unde & Apparitores. lib. 3. cap. 2. Varro.

Apri milliarij dicebantur mille librarum, quos ſolebant in cœnis apponere Romani.*lib.*3.*cap.*4.*Varro.*

*Aquifolios ab arbore aquifolio.cap.*3.*Cato.*

*Arbuſtiuum ab arbuſto poſſeſsiuum.lib.*12.*cap.*41.*Col.*

Ἀρχέτυπον Græcè, Latinè *exemplar. lib.*3.*cap.*5. *Varro.*

Arelatæ,urbs Narbonenſis *Galliæ.lib.*3.*cap.*7.*Col.*

*Aritia mater porri.*Ex *Aritia porrum erat capitatum, & genus caulium non excelſius, folio numeroſius quoque & tenuius.* Col.*in hort.lib.*10.

*Armenia, cereola, & damaſcena prunorum genera. Col. in hort.lib.*10.

*Armeniaca, præcocia, perſica quidam putant: nam tuberes & armeniaca proximè ab amygdala florent. lib.*11. *ca.* 3.*Col.*

*Armoreacea, genus eſt raphani.lib.*6.*cap.*17.*Col.*

*Artrare eſt aratrare, & eſt quando ſata inarantur poſtquàm & nata ſunt, & exereſcunt.lib.*13.*cap.*23.*Col.*

*Aſiatica perſica frigoribus proueniebant, contrà Gallica tempeſtate fiebant.*Col.*in hort.lib.*10.

*Aſinariæ molæ grauiores ſunt, & immobiles.cap.*4.*Cat.*

Aſini, piſces, qui per diminutionem aſelli. libro 3.*cap.*17. *Varro.*

*Aſſerculus diminutiuum ab aſſere.lib.*8.*cap.*2.*Col.*

*Aßyrio ſemine radix, hæc Syriaca uocatur radix, quòd ex hortis Syrorum translata ſit.*Col.*in hort.lib.*10.

Atrienſis is erat, cui credebatur cura atrij.lib. 12 *cap.*3. *Columel.*

Atriplex, herba eſt ſylueſtris ſcilicet, & ſatiua, accuſata à Pythagora.*Col.in hort.lib.*10.

Attæi, hymeti, id eſt, attici mellis quod optimum naſcebatur in Hymeto *monte* Athenarum.*Col.in hort.lib.*10.

Auerrunces

Auerrunces, auertas, depellas. cap. 142. Cato.

Autolycus, maternus Vlyſsis auus omnium furaciſsimus. lib. 1. cap. 3. Col.

B

BAcchi, qui orcheſtra ſaltabant. hoc nomine dictus eſt Priapus, ἰχθύφαλλος Græce. Columel. in hort. lib. 10.

Balauſus, herba eſt non multum diſsimilis à Narciſſo. Col. in hort. lib. 10.

Balſamum herbam ſignificat & arborem balſami, ſicut & caſia herba, & arbor. Col. in hort. lib. 10.

Baſculi, populi item Hiſpaniæ. lib. 7. cap. 10. Varro.

Baſterna, genus rhedæ. Pallad.

Battilus herba aculeata ſponte naſcens, & eſt marina & hortenſis. lib. 12. cap. 18. Col.

Beſtiarij, qui beſtias conficiebant. Si ueſtiarij legatur, locum ſignificat ſeruandarum ueſtium. lib. 1. cap. 7. Col.

Betica pars Hiſpaniæ à flumine dicta. lib. 7. cap. 2. Col.

Bilis atra, melancholia dicitur. cap. 156. Cato.

Bima, duorum: trima, trium, quadrima, quatuor annorum. lib. 3. cap. 1. Col.

Bionias, herba eſt, quæ pampinorum amœnitatem præſtat, & alligat quicquid obuiam habet. Col. in hort. lib. 10.

Bipalium inſtrumentum eſt ad fodiendum. libr. 1. cap. 42. Varro.

Biturici populi Gal. inde biturica uitis. lib. 3. cap. 20. Col.

Βούμαστος, magnam mammam habens. lib. 2. cap. 5. Varro.

Βούπαιδα, magnum puerum. lib. 2. cap. 5. Varro.

Βούπεινα, magna fames. lib. 2. cap. 5. Varro.

Boni conſulat, hoc eſt, bene ſtatuat, in bonam partem, ut aiunt, accipiat. in præfa. lib. 10.

Βοῶπις, magnos habens oculos.lib.2.cap.5.Varro.
Boſphorus, bouis tranſitus, ratio tamen exigit, ut boſporus dicamus.lib.2.cap.1.Varro.
Branchiæ dicuntur in piſcibus ſecundum ceruicem, follium more hiantes partes, quibus anhelitum reddere, ac per uices recipere exiſtimantur.lib.8.cap.17.Col.
Briſſam uuam, tum dic mus, cum pedibus ad exprimendum uinum calcatur.Col.lib.12.cap.19.
Brutia pix, ſecundus eſt liquor craßior defluens à ligno igni circundato, quæ rurſus in cortinas æneas coniecta ſpiſſatur & coagulatur.lib.12.cap.19.Col.
Brutij, populi ſunt ultimi habitatores Italiæ Siciliam uerſus.Col.in hort.lib.10.
Bulbus apud idoneos ſcriptores, non tantum pro cepa capitur, ſed etiam pro omni radice rotunda. unde legimus bulbos narcißi, & bulbos cannarum. lib.4.cap.39.Col.
Bulbi megarici, à Megaris ciuitate Græciæ, ueniebant etiam ex Africa bulbi maximè laudati, utrunque genus Col.ſcribit, cum dicit Megaris & getulis glebis. Col. in hort.lib.10.
Bumaſtus à bouis mamma.lib.3.cap.2.Col.

C

CAecilia, genus ſerpentis.lib.6.cap.16.Col.
Cædua ſylua à cædendo.lib.1.cap.7.Varro.
Cæliaci dicuntur, qui uentris fluxum patiuntur. lib.3. cap. 16.Varro.
Cæmenta, lapides quibus ædificia conſurgunt.Cato.
Cæſim, id eſt uno ictu.lib.4.cap.25.Col.
Calendæ Veneris, Calendæ Aprilis, nam à Venere Aprilis nomen traxit.Col.in hort.lib.10.

Calta,

Catha,herba eſt naſcens in ſegetibus flore purpureo.Col.in hort.lib.10.

Campe uermis genus hortēſes herbas infeſtans, dicta à uerbo Græco καμπτειν, *id eſt flectere.Col.in hort.lib.10.*

Canabinæ poſſeßiuum à canabe herba. lib.3.cap.8.Varro.

Cancelli ligna ſunt inter ſe modicis interuallis in tranſuerſum annexa, quibus ſcenæ, & tribunalia atq; feneſtræ muniebantur.lib.3.cap.5.

Canterius,ordo uineæ ſimplici iugo porrectæ. lib.4.cap.18. Colum.

Canterius,equus cui adempti ſunt teſticuli.cap.149.Cato.

Caphiſterium genus uaſis ruſtici,putamus Scaphiſterium melius legendum.lib.2.cap.8.Col.

Capitis porri,id eſt,capitati porri.Col.in hort.lib.10.

Capis capidis,genus uaſis.inde per diminutionem

Capidula à capiendo.cap.154.Cato.

Capulatores,qui capulis oleum deplent.Sunt enim Capulæ uaſa anſata.cap.66.Cato.

Carioſus à Carie, eſt enim Caries putrilago & uetuſtas. cap.34.Cato.

Carpathium pelagus, ab inſula Carpatho dictum, inter Rhodum & Cretam.lib.8.cap.16.Col.

Caßiope, aſtrum, in quod relata fuit Caßiope mater Andromedæ.Col.lib.11.cap.2.

Cataclyſmus,diluuium,inundatio.lib.3.cap.1.Varro.

Catellæ,diminutiuum à catena.cap.135.Cato.

Catulo feceris,id eſt ſacrificaueris caniculæ, ad quod ſydus placandum frugibus inimicum canes immolabantur, facere enim eſt ſacrificare.lib.2.cap.22.Col.

Caules in herbis dicuntur, hoc eſt ipſum robur, ſiue ſtipes. lib.9.cap.4.Col.

Caurus uentus qui & Corus dicitur. Col. in hort. lib. 10.

Cauterum, ſiue cauterium, ferrum ad urendum. Pal.

Cedria, primus ſudor, qui defluit à canali dum pix fit, cui tanta eſt uis, ut in Aegypto corpora hominum defunctorum ea perfuſa ſeruentur. lib. 6. cap. 32. Col.

Cellarius, qui habet curam cellarij. Cellarium autem eſt ubi reponuntur ad annuum uſum neceſſaria. lib. 12. cap. 2. Colum.

Centones ex pannis, uel lanis diuerſorum colorum in unum condenſatis, uel conſitis fiebant. cap. 2. Cato.

Cerrus arbor glandifera, inde poſſeſsiuum cerreus. libr. 8. cap. 17. Col.

Chærephyllum, herba eſt frondibus luxurians, ab hocq; nomen cepit. Col. in hort. lib. 10.

Chalbanum, ſuccus eſt ferulæ Syriæ: & Græci χάλβανον, dicunt per χ, noſtri uerò in g, ch uertunt. libr. 9. cap. 19. Col.

Chalcis, piſcis eſt de genere romborum. lib. 8. cap. 17. Col.

Characatæ uineæ, id eſt, pedatæ à Græco χάραξ acos, fœminini generis duntaxat, pedamentum uitis ſignificat. lib. 5. cap. 4. Col.

Charchari, Elachate, Chamarus, Gobio piſces lib. 8. cap. 17. Colum.

Chelas, cancri brachia, qui facere uidentur Libræ ſydus. Colum. lib. 10. in hort.

Chiron & Melampus, medici præſtantes, à quorum nomine herbæ quoq; dictæ ſunt centaurea, melampodion. lib. 3. Col. in præfa.

Chœnis, genus uaſis. Pall.

Cicures, domeſtici, & contrarij feris. lib. 3. cap. 11. Varro.

Cicuta, herba uenenoſa. Col. in hort. lib. 10.

Cylind

Cylindrus, lapis teres, quo terra denſaur & æquatur, Col.in hort.lib.10.

Cymata in braſſica dicuntur, quæ uere proximo poſt primam ſectionem à caulibus colliguntur, uel (ut alij dicunt) tenuiores cauliculi.Col.in hort.lib.10.

Cimerius,ubi iungitur pontus Mæotidi paludi.lib.7.cap. 2.Varro.

Cimolia creta ab inſula Cimolo,qua utūtur fullones in ueſtibus abluendis: hanc nunc uulgus terram ſaponariam uocat.lib.6.cap.17.Col.

Cyperon genus herbæ paluſtris.lib.3.cap.16.Varro.

Citheron,Parnaſſi iugū, ubi erat Nyſſa urbs dicata Baccho.Col.in hort.lib.10

Citrum,lignum pretioſiſſimum, quo lectos priſci exornabant:& neutri eſt generis.lib.3.cap.2.Varro.

Clathri ligna ſunt cauearum, uel quibus aliquid munitur, aut ſepitur:inde clathrātæ feneſtræ.cap.4.Cato.

Claui,morbus pedes ferè tentans.lib.7.cap.5.Col.

Clitellæ dicuntur ea quibus ſarcinæ colligatæ mulis portantur:inde muli clitellarij.cap.10.Cato.

Cloaca,per quam ſordes publicæ eluuntur. Colu. in hort. lib.10.

Cloſtra à cludendo.Cato.

Coagmenta,coniunctiones arctæ & compares à cogendo, id eſt,ſtringendo.cap.19.Cato.

Coagmentare, eſt compares coniunctiones arctè cogere & ſtringere.lib.4.cap.28.Col.

Cocula uaſa ænea coctionibus apta.cap.10.Cato.

Codicillus diminutiuum à codice: eſt autem codex arboris robur.cap.130.Cato.

Cohortales gallinæ,quæ in corte domi aluntur. lib.8. capi. 2.Col.

2. Columel.

Cohortes ſunt uillarum infra maceriam ſpatia.lib.1.cap. 17.Varro.

Collocaſia, herba eſt Nili.lib.8.cap.15.Col.

Colliciares tegulæ, quære Deliciares.

Collucare, eſt, cum profanæ ſyluæ rami deciduntur officientes lumini.cap.139.Cato.

Coloſtrum dicitur ſpongioſa lactis denſitas, quæ poſt partum prima eſt, & morbus Coloſtra, quo lactantes tentantur.lib.7.cap.3.Col.

Comitia, ædilitia, in quibus ædiles creabuntur. lib.3.cap.2.

Compaſcat, inde compaſcuus ager dicitur, qui relictus ad paſcendum communiter uicinis.lib.1.ca.2.Var.

Compendium, utilitas: contrarium diſpendium.lib.3.cap. 20.Col.

Compitalia dies feſti à compitis: nam Compita dicuntur in quæ multæ uiæ conueniunt.cap.57.Cato.

Compluuiata uitis, dicta à cauis ædium compluuijs.libr.1. cap.8.Varro.

Concinnare aptè componere: nam cinnus commiſtio eſt. cap.106.Cato.

Concoqui dicitur cibus calore ſtomachi.ca.156.Cato.

Condepſere eſt cōmiſcere, & mollire ſubigendo, quod uerbum à Græco fit δεψῆν.cap.76.Cato.

Olea conditanea, quæ condi, uel condiri poteſt aptè.lib.1. cap.24.Varro.

Congylis, rapi genus.Col.in hort.lib.10.

Coni, nunc cupreſſi.lib.6.cap.7.Col.

Conſenteis deos, è quibus conſentia ſacra dicuntur, quæ ex conſenſu multorum ſunt ſtatuta.lib.1.cap.1.Varro.

Conuoluulus, à conuoluendo: & eſt uermiculi genus, qui

ſe

ſe inuoluit pampino: unde & inuolutus dictus. cap.95. Cato.

Coracinam picem, nigram. Pal.

Corambla, herba eſt, quæ oculos retundit & hebetes facit, ideoq; dicta, nam κορα pupillam ſignificat, ἀμβλὺ uerò retuſum & hebes. Col. in hort. lib. 10.

Cordum fœnum ſero natum. lib. 7. cap. 3. Col.

Corycium, antrum in Cilicia, unde primum delatum eſt crocum. lib. 9. cap. 4. Col.

Corymbus, uua eſt ederæ. Col. in hort. lib. 10.

Corrudam ſyluestrem aſparagum uocant. cap. 6. Cato.

Cortina, uas quo oleum uel liquidum aliud influit. cap. 66. Cato.

Cortinale, à cortina, dum menſam aut parietem ſignificat, deſcendit. lib. 1. cap. 6. Col.

Cotyla, genus eſt menſuræ. Cato.

Coturnices aues ſunt aduenæ, terreſtres potius, quàm ſublimes, has nunc uulgus qualeas appellat: quibus ueneni ſemen gratiſsimus eſt cibus, quam ob cauſam eas damnauere menſæ: ſimulq; propter comitialem morbum. li. 3. cap. 5. Varro.

Coxendicem, coxam exponit Nonius, de qua dictione enarratius tractabimus. cap. 159. Cato.

Cremor lac expreſſum ex grano aqua macerato. capi. 86. Cato.

Crepida prærupti ſaxi margo, & extremitas uiarum, uel ripæ paulò eminentiores crepidines dicuntur. lib. 3. cap. 17. Col.

Crepitaculum à crepitu. lib. 9. 11. Col.

Crocodilus, lacerta eſt Nili immenſæ magnitudinis, quam debellauit Ichneumon. Pall.

Croco

Crocomaga, herba eſt.

Crotum uenatorem fuiſſe dicunt, precibusq; Muſarum in aſtra relatum, & pro ſagittario ponitur. Col. in hort. lib. 10.

Cruditas redundantia ſtomachi, quæ naſcitur ex ægra concoctione. in præfa. lib. 1. Col.

Cuculliones idem putamus quod cucullos. cap. 2. Cat.

Culcitra dicta, quòd in ea tomentum uel ſaxum inculcetur. lib. 3. cap. 5. Varro.

Culigna, uas propriè uinarium. cap. 132. Cato.

Cumæ, urbs Campaniæ, unde Cumana braßica: ſeßilis folio, & capite patula. Col. in hort. lib. 10.

Cunila bubula, herba eſt qua ſe tuentur teſtudines contra ſerpentes pugnaturæ, nunc dicitur cotula, & bouis oculus, & flos eius eſt maior quàm chamæmilla. libro 6. cap. 17. Col.

D

DActylides à digitali gracilitate dictæ. lib. 13. Col.

Dardaniæ artes, Phrygij faciebāt mulierē menſtruatam, nuſquam cinctā, ſolutis capillis, nudis pedibus, cōtra erucas, & cætera, hortum circuire. Col. in hort. lib. 10.

Decemmodiæ & trimodiæ, uaſa ſunt ruſtica, quibus ruſtici in ferendo frumento dum ſerunt utuntur, nec non pollinctor in frumento per molas frangendo trimodia utitur. lib. 12. cap. 60. Col.

Decoxit domino, debitam pecuniam, cum non eſſet ſoluendo, abſtulit. Col. lib. 11. cap. 1.

Decumano: id eſt, limite decumano, qui fiat ab ortu ſolis ad occaſum, ut ſuprà diximus: aliter uerò limes ex trāſuerſo currens uocatur cardo. lib. 12. cap. 41. Col.

Decußis etiam dicitur à decem aßibus. lib. 3. cap. 13. Col.

Decu

Decuſſatim,per decuſſes.lib.12.cap.53.Col.
Decuſſare,in decuſſes formare atque diuidere. lib.3.cap.13. Colum.
Defrutaria,uaſa ad defrutum idonea.lib.12.cap.6.Col.
Defrutum,uinum ad tertiam partem decoctum: de quo & paſſa,& ſapa,idem Col.ſcribit.lib.9.cap.12.Col.
Delibrare eſt librum tollere.lib.4.cap.24.Col.
Delphica laurus, quòd uictores Delphis ea coronarentur, & eſt uiridior laurus:cypria uerò folio breui, & nigro, per margines imbricato,criſpa.cap.10.Cato.
Delitiares tegulæ à delitio tigno dictæ: has alij Colliciares uocant.cap.14.Cato.
Denicales Feriæ colebantur,cum hominis mortui cauſa familia purgabatur.lib.2.cap.22.Col.
Depangere,plantare:inde depactus.lib.3.cap.16.Col.
Deplere,euacuare.cap.14.Cato.
Deſpondere animum, eſt ſtatuere finem uitæ. libr.3.cap.5. Varro.
Deſpondent, hoc loco ſtatuunt, Plautus & Varro addunt animum.lib.8.cap.7.Col.
Depſiticum à depſendo: eſt enim depſere,ſubigendo manibus aliquid molle & tenerum reddere.cap.74.Cato.quo uerbo utitur Cato frequenter.
Deſultor, unde & deſultorij equi, qui & deſultores,qui olim in curſum agebant ſingulos equos, ut nunc faciunt, qui eos ad brauium, ut currant, alunt. lib.2.cap. 7.Varro.
Digitelli, diminutiuum à digito, & uidetur eſſe genus herbæ.lib.18.cap.7.Col.
Dindymus,mons Phrygiæ Cybelæ ſacer; quæ dea ſacerdotes ſuos in furias agebat.Col.in hort.lib.10.

Dioneis

Dioneis floribus,id eſt,Veneris.Col.in hort.lib.10.

Δυσπεψία *Græce, Latine mala, difficilis concoctio. cap. 127.Cato.*

Διφθέρα *diphthera,ueſtis paſtoritia,ex pellibus ouium aut caprarum.lib.2.cap.11.Varro.*

Diſtabeſcat,ualde tabeſcat, abſumatur,corrumpatur,colliqueſcat.cap.27.Cato.

Diſtichon,duorum ordinũ, ſiue uerſuum.lib.2.cap.10.Col.

Dodrans,nouem partes aßis.lib.3.cap.13.Col.

Dolabella diminutiuum à dolabra.lib.4.cap.24.Col.

Dolus Mendeſius ſcriptor Aegyptius.lib.11.cap.3.Col,

Draco appellatur palmes emeritus, pluribusq́; induratus annis.lib.5.cap.5.Col.

Ductarius funis qui per orbiculos trochleæ traijcitur. cap. 13.Cato.

Ductim,cum mora.lib.4.cap.25.Col.

E

EAbus pro eis.cap.152.Cato.

Ebulus, herba eſt faciens baccas in ſimilitudinem ſambuci.in hort.Col.lib.10.

Elices dicuntur reuolutiones.Col.lib.11.cap.2.

Embammata,à Græco ἐμβάπτειν *fieri uidentur,& ſignificant immerſiones,quando intingimus uel panem uel obſonium in uaſculis repletis re liquida. lib.12.cap.55.Col.*

Emblema, ex origine dictionis, quæ Græca eſt, ſignificat teſſerulas, quibus inſtrata pauimenta uariantur & uerſicoloria fiunt lib.3.cap.2.Varro.

Ephippium,ſtragulum quo equus inſternitur. lib.2.cap.7. Varro.

Epiſtates, præceptor, ſiue præfectus rei faciendæ. cap.56. Cato.

Epiſtomi

Epiſtomion, dicitur foramen, per quod aqua effluit. lib.3. cap. 4.Varro.

Epityrum,uel ſine e, pityrum, ex confractis oliuis fit, ex quibus nomẽ traxit:Græce ϖίτυειs *dicitur.cap.19.Cat.*

Equienti mulæ,equum appetenti,ut credimus.iam febrienti legitur.lib.6.cap.37.Col.

Equile,ab equo,ut ouile & bouile.Cato.

Erigones canis,id eſt,canicula ſydus.Col.in hort.lib.10.

Eruca,uermis rodens herbas.Col.in hort.lib.10.

Eſculentum dicitur ab eſca.lib.9.cap.12.Col.

Eſitare, forma frequentatiua, à ſupino eſum deriuatum, cap.57.Cato.

Eteſiæ, uenti ſtati, qui quotannis in uigore æſtatis perflant x x x*.diebus.Col.lib.11.cap.2.*

Etymon recta interpretatio.lib.1.cap.48.Varro.

Euante,genus uitis.Pallad.

Euerriculum,genus retis piſcatorij à uerrendo dictum. lib. 3.cap.17.Varro.

Euie nos legendum eſſe dicimus,quanquàm interpoſita aſpiratione euhye legant:Nam ab εὐοῖ,*quæ uox eſt bacchantium,naſcitur.Col.in hort.lib.10.*

Exanictur,exudando ſiccetur.lib.12.cap.50.Col.

Excudere dicuntur aues poſt legitimum incubatum pullos ex ouis:alibi legitur excludere.lib.3.cap.9.Var.

Exgrumantes, de menſura, & recta uia excedentes, uel grumos cruentes.lib.3.cap.14.

Eximij propriè ſunt porci, qui de grege accepti ad ſacrificandum liberius paſcuntur.lib.7.cap.9.Col.

F

F*Abis habilis,herbas ſignificat, quibus fabæ condiri ſolebant : ſunt enim fabæ fabrorum conuiuia. Col. in*

hort.lib.10.
Factores dicuntur, qui oleum faciunt:inde factus. cap.64. Cato.
Faſtus,libri in quibus cuiuſq; anni geſta continebantur. lib. 9.cap.14.
Factum quid ſit,uide Oſtum.
Fauces Caudinæ,locus ubi Romanus exercitus fraude Samnitium interceptus fuit. Col.in hort.lib.10.
Fele,animal, quòd Græci αἴλουρον uocant. lib. 5. cap. 11. Varro.
Ferali menſe Lupercus,id eſt,Februarius menſis, in quo ſacra feralia mortuis fiebant, & ludi Lupercales. Col.in hort.lib.10.
Ferrugineis purpureis:nam ferrugo eſt purpura intenſior. Col.in hort.lib.10.
Fertum, dictum quòd feratur ad ſacra,& eſt ſacrificij genus.cap.132.Cato.
Fiber animal extremas fluuiorū oras accolens,hunc Græci κάστορα dicunt:Latini uerò fibrum ponticum:huius pilus pluma mollior habetur.lib.13.cap.17.Col.
Ficorum genera ſunt,chalcidicæ, chiæ,purpureæ, chelidoneæ,mariſcæ,coliſtrutiæ,Libycæ,libyſſæ,flauæ, & reliqua.Col.in hort.lib.10.
Figlinæ à figulis dictæ.lib.1.cap.2.Var.
Filicula,puto diminutiuum à filice.lib.6.cap.30.Col.
Fiſcina,uaſis genus.Col.in hort.lib.10.
Flacceſcat,id eſt.flaccidum fiat.lib.12.cap.8.Col.
Flaccidi,à flaccis,quorum aures pendulæ, & non arrectæ ſunt.lib.7.cap.5.Col.
Flammeola, rubea:nam flammeum rubeum. Col. in hort. lib.10.

Floces, fęces uini. lib. 6. cap. 13. Col.

Flutæ, murænæ dicebantur in freto Siculo, quæ Græce πλῶται. lib. 2. cap. 6. Varro.

Fœniſecæ dicuntur qui fœnum ſecant. lib. 2. cap. 22. Col.

Forda, dicitur bos grauida: unde ętiam ſacra fordicalia. lib. 6. cap. 24. Col.

Foriculis, diminutiuum uidetur à foris. lib. 1. cap. 50. Var.

Fortisfortunæ dies appellatus à Seruio Tullo rege, qui fanum Fortisfortunæ ſecundum Tiberim extra urbem dicauit. Col. in hor. lib. 10.

Fraceſcere dicuntur oliuæ, quæ collectæ caldore & uetuſtate putrefiunt. cap. 76. Cato.

Fraces, oliuarum ſunt carnes, & fęces. cap. 66. Cato.

Frictur, teratur digito, inde compoſitum affrio. lib. 1. cap. 9. Varro.

Fructuis, genitiuus à fructu: ut ab anus anuis. lib. 1. cap. 2. Varro.

Fruge ſalis, mica ſalis. Col. in hort. lib. 10.

G

Galactopotæ, lac potantes. lib. 7. cap. 9. Col.

Garum, liquamen ex piſce. lib. 6. cap. 5. Col.

Gemellæ uites ab uuis ſemper geminis nomen habuerunt. lib. 13. Col.

Gemellar, uaſis genus uidetur. lib. 12. cap. 50. Col.

Gemino aſtro, id eſt, ſigno geminorum. Columel. in hort. lib. 10.

Gerulus à gerendo, & is eſt qui corpore aliquid gerit. Col. in hort. lib. 10.

Gilbus, color eſt. Pallad.

Glaber, bra, brum, depilem ſignificat. libro 1. cap. 4. Varro.

Glabrata, nuda & ſine pilis. lib. 12. cap. 53. Col.

Glyciridiæ, dulcis radicis.

Gladiolus, folium narciſsi in gladij formam figuratum. lib. 9. cap. 4. Col.

Gleucinum, Græcè dicitur oleum muſtum, hoc eſt expreſſum antequàm oliuæ calcentur, atque premantur. Nam γλεῦκος *muſtum Latinè. lib. 12. cap. 50. Col.*

Glaucina, herbæ genus ſyluestris & erraticæ, Niagrum uocatur, alij Paralion dicunt, naſcitur enim in afflatu maris, aut nitroſo loco, inde nomen ſumpſit: nam glaucus cæruleum ſignificat, qui color eſt maris. Columel. in hort. lib. 10.

Gliſcere, eſt creſcere: unde pergliſcit, ualde creſcit per inſtructionem epularum. lib. 8. cap. 4. Col.

Glubito, corticem detrahito, de quo plura in Plautinis quæſtionibus. cap. 33. Cato.

Grauedo, grauior pituita, & craſsior, inde grauedinoſi. lib. 7. cap. 3. Col.

Groſsi ſunt primitiuæ ficus. cap. 94. Cato.

Grumus, collectio terræ minor tumulo. lib. 3. cap. 14.

Grumæ dicitur ager uel cliuulus. Col. lib. 5. cap. 8.

Gurgulio, pars gutturis, per quam pulmo attrahit, & reddit ſpiritum. lib. 2. cap. 4. Varro.

H

HAerediolum, duorum menſura iugerum, quòd hæredem ſequeretur. in præfat. Col. lib. 1.

Halcyonij, ab Halcyonibus auibus nomen traxere, quarum fœturæ ante brumam ſeptem diebus, & totidem poſt mare ſternitur. Col. lib. 11. cap. 2.

Halecem fœminini generis apud Catonem minuti, & uilis piſcis genus putamus eſſe, quanquam alibi ex inteſtinis

piſcium fecem legamus, quæ gancæ olim materiam præbuit. cap. 58. Cato.

Halesus, fluuius, & mons non longè ab Aetna. *Col. in hort. lib. 10.*

Hamonium, coloris genus tendentis in ſubrufum. lib. 3. cap. 2. Varro.

Hara ſtabulum dicitur, tam de porcis, quàm de auibus. lib. 3. cap. 10. Var.

Haron, in Aepto *uocant bulborum genus, ſcyllæ proximum amplitudine. Col. in hort. lib. 10.*

Heluolæ, inſignes ſunt colore inter purpureas nigrasq; medio ſæpius uariante, & ob id uarianæ appellatæ. Col. lib. 3.

Helucnaci generis, id eſt, uitis helucnacæ, cuius duo ſunt genera, maior, & minor, & eſt in fertilitate princeps. lib. 5. cap. 4. Col.

Heluolum, color inter rufum & album, unde heluolæ uuæ, & heluolum uinum.

Hexaſtichon. ſex ordinum, ſiue uerſuum. lib. 2. cap. 10. Col.

Hybernus oriens dicitur, unde ſol per hyemem oritur. lib. 9. cap. 7. Col.

Hybero, Hiſpano. Col. in hort. lib. 10.

Hydromelli, mellitæ aquæ.

Hyena, animal eſt ferum atq; agreſte, quam dicunt alternis annis marem, alternis fœminam, ſermonem quoque aßimulare, in cuius ſpina articulus ſiue nodus eſt ad medicamina efficax. lib. 2 cap. 9. Col.

Hyoſcyamos, herba eſt. lib. 6. cap. 38. Col.

Hypenemium à uento natum, uel factum. lib. 2. ca. 1. Varro.

Hyperionis, id eſt, ſolis, nam ſol ab Hyperione *progenitus eſt. Col. in hort. lib. 10.*

Hipparchus, Eudoxus, Meton, philoſophi, qui de ſyderibus & temporibus anni ſcripſerunt. lib. 9. cap. 14. Col.

Hornotinum dicitur huius anni, alij annotinum legunt. lib. 4. cap. 17.

I

Ithyphallus proprie membrum uirile erectum dicitur. Dicuntur & Ithyphalli curatores. Col. in hort. lib. 10.

Iligneas ab ilice. cap. 18. Cato.

Illicium, ab illiciendo dictum. lib. 3. cap. 16. Varro.

Imbuere, inficere, & primum intingere. cap. 66. Cat.

Incerniculum ab incernendo genus eſt cribri. cap. 10. Colu.

Ἰχθυοτροφεῖα, loca in quibus aluntur piſces. lib. 8. cap. 1. Col.

Inciles, foſſæ dicuntur ad educendam aquam factæ. idem & Incilia. cap. 155. Cato.

Indidem, idem mox, ab inde & idem. cap. 15. Col.

Inerticula, genus uitis quoniam iners ſit, & uiribus innoxia. lib. 13. Col.

Infriare eſt terendo aliquid digitis leuiter inſpergere. cap. 95. Cato.

Infundibulum, quo in uaſa liquores infundimus. cap. 10. Cato.

Inibi, ſic & mox. cap. 10. Cato.

Inire, eſt concumbere, quando fœmina marem recipit. unde legimus fœminas à uiris iniri. lib. 6. cap. 37. Col.

Initia Latine, μυστήρια Græce. lib. 3. cap. 1. Varro.

Inſipiat, id eſt, alterando fiat inſipidum, quanquam alibi legatur cum far incipiat. cap. 113. Cato.

Inſolare & inſolari dicitur ſolem admittere. lib. 4. cap. 18. Colum.

Interdius

Interdius pro interdiu.lib.1.cap.9.Varr.

Interordinium ſpatium quod eſt inter ordines.lib.3.cap.13. Cato.

Intertrigo ab intertero, quando ſimul membra interteruntur & confricantur, accedente ſudore, cap. 157. Cato.

Intrita, ab intero uerbo, cuius præteritum eſt intriui & intritum ſupinum, & proprie dicitur cibus de allcato mortario factus. Col.lib.12.cap.40.

Inula, herba quæ ſuo aſpectu atque natura triſtitiam affert, nomenq; ſuum adhuc ſeruat. Columella in hort. libro 10.

Iolchos, Theſſaliæ ciuitas. Col.in hort.lib.10.

Ἵππιον ἄργος, quod & Achaicũ dicebatur, Peloponneſi urbs, & uidetur ab equis dictum.lib.2.cap.1.Varro.

Iſchiaci dicuntur ἀπὸ τῆς ἰσχίου id eſt, è coxendice, de qua dictione plura alio loco.cap.127.Cat.

Ὕστερα Græce, Latine ſecundæ, folliculi ſunt continentes fœtum in matris utero cum menſtruis.lib.7.cap.6.Col.

Ἱστῶνας textoria.lib.1.cap.2.Varro.

Iubar lumen eſt, & pro aurora ponitur. Colum. in hort. lib.10.

Iugata uitis, à iugo, quod ad ſimilitudinem militaris iugi fiebat: nam duabus defixis haſtis, tertia ſuperligabatur.lib.4. cap.18.Col.

Iuglandes ſunt nuces, quaſi Iouis glandes. lib. 1. cap.16. Varro.

L

LAc cyrenaicum, ſilphium eſt.lib.13.cap.23.Col.

Laciniæ de ueſtibus dicuntur: diſcreta item animalia & in partes diuiſa, in lacinias ſegregari dicuntur. libro 7.

bro 7.cap.5.Col.

Laconicum, fornax concameratus ad thermas concaleſaciendas.in præfat.lib.1.Col.

Lactis guſtus quæ condiat herba. De lepidio intelligere ui detur, cuius uſus non eſt ſine lacte, emendat enim cutem in facie, & lepras tollit, & cicatricum uulnera, & nomen trahit à Græco.Col.in hort.lib.10.

Lactucarum quoque plura ſunt genera, hoc eſt, Cæciliæ, Cappadociæ, Tarteſiacæ, Paphia ſiue Cypria: eſt etiam ſeßilis lactuca.Col.in hort.lib.10.

Lactucula, quamuis deſcendat à lactuca, tamen alia eſt herba lac habens.Col.in hort.lib.10.

Lageos, herba leporaria.lib.13.Col.

Λαγοτροφεῖα, leporaria.lib.8.cap.1.Col.

Lanatæ uuæ à lanugine, quæ eas ueſtit.lib.13.Col.

Laniſtæ dicebantur qui domi gladiaturam docebant gladiatores, quos deinde uenderent munerarijs. lib. 8. cap. 2.Colum.

De lapide noxium, conſuetudinem exprimit Romanam, nam ſolebant damnatos mortis de Capitolino lapide deijcere.lib.3.cap.3.Col.

Lapſana, braßica ſyluestris: eſt enim braßica alio nomine caulis, & utraque dictio Latina.lib.3.cap.16.Var.

Laſerpitiatum, à ſerpitio: eſt autem laſerpitium ſilphium, aſam nunc uocant.cap.116.Cat.

Latrina, locus eſt priuatorum ſordium. Col. in hoc.lib.10.

Lubrica lapathos, quam ὑδρολάπαθον uocant. Col. in hort.lib.10.

Lauream, & laurum, & mutata diphthongo loream pro eodem accipit Cato, alij folia diſtinguunt appellatione laureæ.

Lautitia,eſt epularum magnificentia.lib.9.cap.1.Col.

Leguli olearum lectores.cap.64.Cat.

Lentorem, tenacitatem & uiſcoſitatem ex humore procedentem.Nam lentus tenacem & uiſcoſum ſignificat,unde & lenteſco uerbum.lib.5.cap.4.Col.

Lentiſcus arbor eſt,ex qua colligitur maſtix , & eſt triſera.lib.13.cap.20.Col.

Ora leonis, herbam ſignificat leoninam in montibus naſcentem,cuius flores cùm emittũtur,ſimiles ſunt ori leonino aperto.Col.in hort.lib.10.

Lernei cancri,id eſt,qui ex palude Lerna exijt, dum Herculis pedem momordit pugnantis, & in ſydus relatus eſt.Col.in hort.lib.10.

Leucoia,alba uiola.lib.9.cap.4.Col.

Lyceus,& Cyllenus,montes Arcadiæ.Col. in hort.lib. 10.

Ligula,genus menſuræ.lib.12.Col.

Limaces,cochleæ à limo appellatæ.Col.in hort.lib.10.

Limes decumanus in ſemitis,& limitatione agrorum is uocatur , qui agrum ab exortu æquinoctiali ad occaſum æquinoctialem ſecat.lib.3.cap.20.Col.

Lingula diminutiuum à lingua , uideturq́; ſignare hic lignum uel lapidem concauum, quà aqua uel uinum confluit:ſed de hac dictione plura in Plautinis quæſtionibus. cap.18.Cato.

Liguſticum , herba eſt in Liguriæ montibus naſcens. libro 12.Col.56.

Lyra,ſignum cœleſte.Col.in hort.libro 10.

In ſpeciem literæ Græcæ,id eſt, δ deltæ,uel λ lambdæ.lib. 3.cap.16.Col.

Literá proxima primæ , id eſt, β, beta. Columel. in hort. lib.10.

Lithoſtratus, locus lapidibus ſtratus, ſi uerbum Græcum propriè interpretari uolumus. Verùm Lithoſtrata ex paruulis cruſtis conſtabant, quibus ſolum pauimentum incruſtabatur.l.b.3.cap.1.Varro.

Loci locorum, uulua, propriè duntaxat in fœmina, de qua plura alibi dicam. cap. 157. Cato. (Dicuntur etiam loca locorum, ut apud Col.lib.8.cap.11.)

Loculamenta à loculis deriuari uidentur, & ſignificant capſulas.lib.8.cap.8.Col.

Longurius, pertica eſt longior.lib.1.cap.19.Varro.

Lomentum panis ex faba.Pall.

Lorea ex lora fit maceratis aqua uinaceis.cap.25.Cato.

Lotium urina eſt.cap.122.Cato.

Lotus arbor eſt dicata matri deûm: eſt etiam herba in Phrygia laudatiſſima, & Aphricæ peculiaris, cuius bacca ueſcuntur homines.Col.in hort.lib.10.

Luridus, ſupra modum pallidus.lib.1.cap.22.Varro.

Lupus, piſcis eſt olim pretioſus, qui lanatus erat, ſub oſtiâ fluuiorum captus.lib.3.cap.3.Varro.

Luſitania, pars eſt ulterioris Hiſpaniæ, quam nunc Portugalliam appellant, dictam dicunt à luſu Bacchi. libro 2. cap.1.Varro.

Luxa & luxati, membra ſuis locis mota, & ſoluta. cap. 159.Cato.

M

MAena piſcis eſt.cap.88.Cato.

Maguderis, laſerpitij genus, alij dicũt caulem laſerpitij eſſe.lib.6.cap.17.Col.

Malagma à uerbo Græco μαλάττω quod eſt emollio, & eo utimur in duritie mollienda.lib.6.cap.17.Col.

Malleolus dicebatur ſurculus utrinq; capitulatus è duro. lib.

lib.4.cap.22.

Mandragoræ duo genera,candida,quæ mas, nigra quæ fœmina exiſtimatur, ferunt mala nucum auellanarum magnitudine.Col.in hort.lib.10.

Mareotides Aegyptiæ: nam Mareotis pars eſt Aegypti. lib.13.Col.

Marræ,bidentes,& ſarcula,ruſtica ſunt inſtrumenta. Col. in hort.lib.10.

Mauricini,populi prope Marſos. Col.in hort.lib.10.

Matellionem à matella deriuari ſentimus, & eſt aquarium uas.cap.10.Cato.

Matrices dicuntur quæ ad progenerandum aptæ ſunt, & plerunque à gallinis.lib.2.cap.4.Varro.

Mazonomum, Græca dictio, & propriè lancem ſignificat ad ferenda obſonia in menſam.lib.3.cap.4.Var.

Me ceſſa, pro mihi quæ ceßit:& ſecundum priſcos locutus eſt,qui tibe,& ſibe,& mihe,pro tibi,ſibi,mihi, dicebant. lib.3.cap.16.Varro.

Mediaſtinus, incola mediæ urbis, uel balneatorum miniſter,& curator ædium.lib.1.cap.9.Col.

Medica herba eſt,quæ & melica,quæ ſemel ſata decem annos durat.lib.1.cap.42.Varro.

Medipontus inſtrumentum funarium.cap.3.Cat.

Melanthius apud Homerum in Odyſſea, ſeruus Vlyßis, quem herus fœda morte demum reuerſus affecit. lib.2. cap.4.Varro.

Μελάνθιον Græcè,Latinè git dicitur: alio nomine melanſpermon,id eſt,nigrum ſemen, alij nigellam. Columel.in hort.lib.10.

Melanurium,piſcis à nigra cauda nomen trahens.lib.8.cap. 16.Colum.

Meleag

Meleagrides,& Numidicæ,& Gutteræ,aues ſunt,quæ & Afræ dicuntur.lib.8.cap,2.

Meles, item animal, auibus inimicum, puto eſſe id, quod uulgus ſouinum & maturellum appellant.lib. 3.cap.12. Varro.

Melicæ gallinæ,quòd in Media id genus auiũ corpore ampliſsimo fiat.l,litera pro d,ſubſtituta.

Media, regio orientis,ex qua Medi,qui & Perſæ dicuntur. lib.8.cap.2.Col.

Melimela per unum l,utrobique,ſunt mala muſtea,à μελι, id eſt,mel, & μῆλον malum, quòd mellis ſaporem retinent.lib.1.cap.59.Varro.

Meliſſophylus,herba eſt.

Μελιττῶνες, apiaria,ubi apes nutriuntur. μελιττοτροφεῖα etiam dicuntur.lib.3.cap.16.Varro.

Menalippa, mulier, quæ cum Booto filio ad Metapontum delata fuit,ubi ſacram ædem habuit.lib.2.cap.5.Varr.

Mendeſius poſſeſsiuum à ciuitate Aegypti.lib.7.cap.5. Col.

Meta dicitur congeries, uel ſtrues in acutum tendens quæ Græcè πυραμὶς dicitur.cap.46.Cato.

Inuerſæ metæ ſimilis, hoc eſt, turbicinam habens figuram, cuius ima pars anguſta eſt, ſuperior uerò lata. At meta inferiorem partem latam habet, ſuperna uerò tendit in acutum.lib.9.cap.14.Col.

Metreta uas eſt.

Miris,ſiue ſmirza,uel ut alij mira, herba eſt ſimilima cicutæ,caule, flore,folijsq; minor.Col.in hor.lib.10.

Mirtum coniugulum, id eſt, coniugalem à coniugijs. cap.8. Cato.

Molle pecus,tectum:hirſutum uerò,colonicum.lib.7. cap.2. Colum.

Moloch

Molochon, agrian ibiſcum appellant. Quidam alij dicunt malachon, hoc eſt maluam. Col. *in hort. lib.* 10.

Muccat, mucorem contrahat. cap. 148. *Cat.*

Mucrone graphio, quo in pugilaribus cereis ſcribimus. Col. *in hort. lib.* 10.

Mulſum, uinum cum melle miſtum. Lib 3. *cap.* 16. Varro.

Mundus muliebris, ornatus, Græce κόσμ@. *lib.* 12. *cap.* 3. *Colum.*

Mugiles, piſces ſunt tam præcipitis uelocitatis ut tranſuerſa nauigia interim ſupernatent. lib. 8. *cap.* 16. Col.

Mullus, piſcis olim pretioſus, & cum barbatus ſit, putant quidam eum eſſe quem uulgus barbonum dicit. lib. 3. *cap.* 17. *Varro.*

Munerarij dicebantur qui munera, id eſt, ludos populo dabat. L. *b.* 7. *cap.* 7. Col.

Munera tarteſia, à Tarteſſo *oppido Hiſpaniæ ſito quondam inter* Betis *oſtia, quo nomine etiam fluuius appellatur. lib.* 8. *cap.* 16. Col. (*alij Tharſenſis tamen legunt.*)

Murgentinam, alij Pompeianam *uocant. lib.* 13. Col.

Muria, ſal cum aqua medicatum & induratum, de qua plura Col. *lib.* 7. *cap.* 8. Col.

Muſcantur, muſco integuntur. Col. *lib.* 11. *cap.* 2.

Muſcipulis, id eſt, inſtrumentis ad mures capiendos. lib. 1. *cap.* 8. *Varro.*

Muſtella, piſcis in laco Brigantino *Rhetiæ generatus. lib.* 8. *cap.* 17. Col.

Muſtus, nouus.

N

NArciſſus, *herba eſt, eiuſq; duo genera.* Colum. *in hort. lib.* 10.

Pix *naricia, ab inſula maris* Ionij *dicta.* Columella. *in horto.*

horto.lib.10.

Naſiterna,uas aquale eſt.cap.10.Cat.

Naſturtium,herba dicta,quòd naſum torquere faciat. lib.3. cap.9.Col.

Natrix,genus natantis ſerpentis.lib.1.cap.5.Col.

Naxius ardor, Bacchi coronæ ſydus ſignificat:nam (ut ferunt poëtæ)in inſula Dia, quæ poſteà Naxos dicta fuit, relicta Ariadne à Theſeo nuptias cum Baccho fecit, donatáq; corona inter ſidera illata fuit.Col.in hort.lib.10.

Νεανοτροφεῖον locus ad alendas aues.lib.3.cap.10.Varro.

Nepa, ſcorpium ſignificat: alij cancrum dicunt. Colu. in hort.lib.10.

Nepita,herba,quæ Græce καλαμίνθη, lib.7.cap.5.Col.

Nexus, dicitur obligatio quædam, quæ per æs & libram fiebat.lib.1.cap.3.Col.

Nidor,odor rerum aſſarum.lib.8.cap.4.Col.

Nocturnas uolucres,noctuam,bubonem,ululam,ueſpertilionem: ſolebant enim Priſci ad hortos tuendos noctuam pennis patentibus figere.Col.in hort.lib.10.

Nomades,paſtores dicuntur,quorum uita omnis in paſcendis gregibus habetur, à uerbo νέμω,id eſt, paſco. libr.7. cap.2.Col.

Nomenculator is erat qui nomina citabat, cuiumq; & ſeruorum nomina nouerat: inde nomenculatio.lib.3. cap.2. Colum.

Optima nomina,optimos debitores:unde & pecuniæ in nominibis.lib.1.cap.7.Col.

Nomophylaces, dicuntur legum cuſtodes & ſeruatores, ἀπὸ τοῦ νόμου, id eſt, à lege, & φύλακος, id eſt,cuſtos, lib.12.cap.6.Col.

Nouacula,culter tonſorius.lib.12.cap.53.Col.

Noxis præſtari,id eſt, pro dãno ſatisfacere,& emptorem indemnem facere.lib.2.cap.4.Varro.

Numellæ,genus uinculi,quo quadrupedes alligantur. lib.6. cap.19.Col.

O

OBærati,dicuntur obligati ab ære. lib.1. cap.17. Varr.

Obſtrigilandi cauſa,detrahendi,mordendi,repugnandi.lib.1.cap.2.Varro.

Ocymum herba eſt,quam baſilicon alij appellant,ſunt qui per z, ozymum ſcribant à uerbo Græco ὄζω. Col.in hort. lib.10.

Oculi in arborum ſurculis proprie uocantur , unde germinantur.lib.4.cap.22.Col.

Offulæ,paruæ offæ, & hoc loco carnis fruſta.lib. 12. cap. 43.Col.

Ogyges,rex Thebarum,ſub quo diluuium factum eſt.lib.3. cap.1.Var.

Οἶςρ; œſtros,aſylum Latini uocant,ſiue tabanum:nonnunquam furorem ſignificat.lib.9.cap.14.Col.

Oleagina ad ſimilitudinem oliuæ.lib.9.cap.14.Col.

Oleaſtellum,diminutiuum ab oleaſtro.lib.2.cap.5.Col.

Oleitas,ſiue oletas,ut oliuitas,eſt tempus legendarum oliuarum,& fructus oleæ.cap.68.Cato.

Oletum,conſitus oleæ locus.cap.1.Cato.

Olyſippo,Luſitaniæ urbs,quæ noſtris temporibus Vliſbona dicitur.lib.2.cap.1.Varro.

Oliuitatem appellarunt Priſci cum olea colligebatur.lib.12. cap.50.Col.

Olus pullum,alio nomine oluſatrum.Colu.in hort.lib.10.

Omphacomelli,immaturo melle.Pallad.

Onychina pruna , quæ unguis colorem habent, ὄνυξ enim

eſt

eſt unguis.lib.12.cap.10.Col.

Opon Cyrenaicum,ſuccus ſilphij.Pallad.

Oporothecæ,ubi ſeruantur fructus.lib.1.cap.2.Varro.

Orchites,teſticulares oliuæ.cap.6.Cato.

Orbiculata poma, à figura orbis in rotunditatem circumacti.lib.1.cap.59.Varro.

Onyx,gis,fera eſt,quæ contrario pilo,hoc eſt,ad caput uerſo ueſtitur orientemq; caniculam contuetur, & adorat, naſciturq; præcipuè in Getulia.lib.9. cap.1.Colu.

Ornithia, ab auibus tractum nomen: appellantq; tempus quod eſt ſeptuageſimo die poſt brumã, ab aduentu auiũ, tunc enim adueniunt hirundines,ciconiæ, coturnices,& reliquæ aues aduenæ.Colu.lib.11.cap.2.

Ορνιθοβοσκεῖον, locus ad alendas gallinas,& aues.libro 3. cap.9.Varro.

Ορνιθών ornithon,auiarium,in præfa.libri Varro.

Orthociſſos,recta edera, & rigens, quæ ſola ſine adminiculo ſtat.Col. lib.11.cap.2.

Oſcitat leo,aperitur flos leonis.Col.in hort.lib.10.

Oſtum uocauerunt Priſci,quod ex uno facto olei reficitur: factum dicebant, quod uno tempore conficerent: quod alij 160.modiorum:alij 120.faciebant.cap.6. Cato.

Oxygarum,acetum cum garo ſignificat.ὄξος enim Græcè acetum,γάρον liquamen ex piſce.lib. 12.cap.57. Col.

P.

PAean,laus in Apollinem pro uictoria, uel peſte auertenda.Col.in hort.lib.10.

Paliurus,arbor eſt Africæ,ſuauem fructum faciens,quo uina commendantur.lib.7.cap.9.Col.

Paliurus,herba paluſtris.Col.in hort.lib.10.

Palmaria,inſula in mari Tyrrheno.lib.3.cap.5.Var.

Panace,

Panace,herba eſt, quæ alio nomine dicitur centaurea,cuius plures ſunt ſpecies,interpretaturq́; remedium ad omnia. Col.in hort.lib.10.

Pandatharia,inſula in Puteolano ſinu.lib.1.cap.8.Varro.

Parilia.feſta Palis paſtorum deæ:ubi notandum quòd in hac dictione mutatur l,in r,lib.2.cap.1.Varro.

Parthenope,Neapolis.Col.in hort.lib.10.

Partiarius,à partiendo dictus,& is eſt,cum quo aliquid commune habemus,& partimur.cap.136.Cato.

Patibulum,ſera eſt lignea.Cato.

Pauimentum, à pauiendo, id eſt,à feriendo dictum: libro 3. cap.1.Varro.

Panicula,à pauiendo,id eſt,feriendo.cap.107.Cato.

Pauito,ferito,& percutito.Cato.

Pauſia,à pauiendo,oliua.cap.6.Cato.

Paxillus,diminutiuum à palo.lib.8.cap.8.Col.

Pectita,participium uidetur, nomen dictum à pecto:alij legunt parcita.Col.in hort.lib.10.

Pectunculus,piſcis per diminutiuum à pectine.libro 8.cap. 17.Colum.

Pedamentum, palus, quo uinea ſuſtinetur. libro 1.capit.7. Varro.

Pedarius quando pedamentis uinea fulcitur.libro 4. cap.11. Columel.

Pedes,apud hunc pediculos ſignificat.lib.3.cap.9.Varro.

Pedicinus,idem quod pes,& petiolus, & pediculus.cap.4. Cato.

Pegaſidum,muſarum,à Pegaſo equo.Col.in hort.lib.10.

Pelamides, à luto nomen traxerunt, quæ primùm cordilæ, mox cum annum exceſſere, tynni uocantur. libro 8. cap.17.Col.

Pellibus oues ueſtiri. quomodo oues pellitæ pellibus ueſtirentur ad cuſtodiendam lanam, Varro docet libr. 2. cap. 22. Col.

Pellicularc, à pellibus fit, & uidetur eſſe circumligatis poſitis pellibus obturare. lib. 12. cap. 39. Col.

Peluſiaci, id eſt, Aegyptij zithi potus, quem è fruge excogitauit Aegyptus, ab alijs ceruiſia dicitur. Columel. in hort. lib. 10.

Penicillum; diminutiuum à peniculo. Peniculus uerò à pene, id eſt, cauda deriuatur. lib. 12. cap. 18. Col.

Περιπετάσματα, ſunt uela quæ extenduntur ad occludendum, & ornandum locum. lib. 3. cap. 5. Varro.

Περιστερών. columbarium, in præfat. lib. 2. Varro.

Περιστεροτροφεῖον, ſeu περιστερεών, id eſt columbarium. lib. 3. cap. 7. Varro.

Periſtylus, locus columnis clauſus. in præfat. lib. 1. Varro.

Perna à pede dicitur, uel à Græco πέρνα. cap. 158. Cato.

Perſica peregrina fuerunt, utpote quæ à Perſia ad nos tranſierint. Col. in hort. lib. 10.

Pæſtum, oppidum in Campania, roſis generoſum. Colum. in hort. lib. 10.

Petaſo, eſt coxa cum crure porcino ſalita. libro 2. capit. 4. Varro.

Petiolis, paruis pedibus, diminutiuum eſt. libr. 22. cap. 44. Columel.

Φαγέδαινα phagedæna, morbus ulceroſus, uſq; ad oſſa celeriter carnem depaſcens cum aduſtione, emittitq; ſætentem ſaniem, & puto hoc in loco eſſe malum, quod in iumentis uermem appellant. lib. 9. cap. 12. Col.

Φυτῶν hiſtorias, plantarum hiſtorias; ſic φυσικῶν αἰτιῶν. id eſt, cauſarum naturalium: ſic enim Theophraſt. librum inſcrip

inſcripſit.lib.1.cap.2.Varro.

Phrygia & Lycaonia, regiones Aſiæ minoris.lib.2.capi. 9.Varro.

Pictes,pugillator interpretatur.lib.8.cap.2.Col.

Pinacothecæ ubi tabulæ reponuntur.lib.1.cap.2.Var.

Pinſo,& piſo in eodem ſenſu, eſt in pila tundere, uel molis frangere.cap.136.Cato.

Pyrois,gemma à colore igneo dicta.Col.in hort.lib.10.

Pituita,eſt catharrus.lib.6.cap.7.Col.

Πολυάρνας *polyarnas, multorum agnorum.lib.2.capi.1. Varro.*

Πολυβούτας *polybutas,multorũ boum.lib.2.cap.1.Var.*

Pocillum à poculo deriuari uidetur.cap.156.Cato.

Πολύπυρον,*multi frumenti.lib.1.cap.2.Var.*

Polycletes,Phragmon & Ageladas, ſtatuarij fuere generoſi.Col.in hort.lib.10.

Πολυμήλας *polymelas, multarum ouium. libro 2. cap.1. Varro.*

Pollentia,urbs iuxta Alpes, diuidens Italiam à Gallia. lib. 7.cap.2.Col.

Pollinctorẽ,curatorem piſtrini,à polline dictum.cap.5.Ca.

Pollucere,uerbum eſt ſacrificale, & reddentium libamẽta deis:de quo plura in Plautum.cap.132.Cato.

Polubrum,uas aquatile.Cato.nunc pollulum legitur.

Pomœrium,locus poſt mœnia.lib.1,cap.2.Var.

Pompeij,& Herculaneum, oppida Campaniæ. Colum.in hort.lib.10.

Portitor Helles, Aries qui in cœlum deportatus eſt. Col.in hort.lib.10.

Portumnus deus maris,quem Græci Palæmona appellant. Col.in hort.lib.10.

Precia, quæ cito matureſcit, quaſi præcoqua. libro 13. Columel.

Præcidanea, à præcidendo, quemadmodum ſuccidanea à ſuccidendo, & erat hoſtia pro frugibus. capitu. 149. Cato.

Præligancum uinum, à prælegendo. cap. 23. Cato.

Poſt principia, locus in caſtris à principibus militibus dictus. lib. 3. cap. 4.

Procyon, ſtella, quæ antecanis dicitur Latinè. Col. lib. 11. cap. 2.

Prodromi aquilones appellantur, qui octo fermè diebus exortum caniculæ præcedunt. Col. lib. 11. cap. 2.

Promus, à promendo dicitur, & eſt, qui uictum familiæ promit. lib. 12. cap. 3. Col.

Protocomos, primum comantes; alij prototomos legunt, id eſt, primæ ſectionis. Col.

Prouincia dicebatur extra Italiam, & ideo legimus uineas Prouinciales, & Italicas. lib. 4. cap. 1. Col.

Ptiſana, uidetur eſſe pultis genus ex farina ordeacea. lib. 2. cap. 7. Col.

Pſitiæ, etiam uites ſunt. lib. 13. Col.

Pullationem, idē putamus, quod pullicium, hoc eſt, fœturā pullorum, lib. 8. cap. 4. Col.

Pulex, uermiculus herbis infeſtus, & præcipuè braßicis. Col. in hort. lib. 16. Varro.

Publicium, à pullis deriuatur, & eſt fœtura pullorum. lib. 3. Varro.

Pumiles, & pumiliones, in hominibus dicuntur, Græcè quoque gallinæ dicuntur pumiles, νᾶνοι. libro 8. capit. 2. Colum.

Putearius, poſſeßiuum, à puteo. Varro.

Querque

Q

QVerquedulæ, phalagrides aquaticæ aues.libro 3. cap.12.Varro.

Quinquatria,dies Mineruæ ſacer.Col.lib.11.ca.2.

R

RAdula,inſtrumentum ferreum à radendo. lib. 12.cap 18.Col.

Ramentum, à radendo dicitur, id eſt, quod de raſo ligno, uel alia re decidit.lib.4.cap.28.Col.

Rapina,à rapo ſimiliter & rapitium.cap.35.Cato.

Rapiſtrum,diminutiuum à rapo.lib.9.cap.4.Col.

Raui coloris appellantur, qui ſint inter flauos & cæſios. lib.2.cap.2.Varro.

Recipere eſt excipere ad uſum ſuum, & reſeruare: inde recipitur domino,id eſt,reſeruatur domino.ca.140. Ca.

Referre acceptum, eſt fateri ſe ab alio accepiſſe. lib.1.cap. 2.Varro.

Reijculæ oues, quæ ætate uel morbo graues reijciantur. cap.2.Cato.

Repaſtinari ager is dicitur, cuius natura fodiendo mutatur.de origine & ſignificato plura Col.Varro.

Reſoluit nexus,id eſt,peperit, & enixa eſt. Colu.in hort. libr.10.

Retorridum dicitur, quod intempeſtiuè amiſsis uiribus à ſole torretur.lib.3.ca.18.Col.

Retrimentū,à reterendo uidetur deduci. Plinius recremētum dicit.lib.1.cap.64.Var.

Rhetica,à Rhetis populis Alpium.lib.13.Col.

Rhynton, Tarentinus nugator uiliſsimus in agendis præcipuè fabulis,ad quem alludunt tam Varro quàm Col. apud quos modò legitur mython, modo rhynton. lib.

3.cap.3.Var.

Ricinus uermis eſt exitum non habens, canes acrius infeſtans atq; boues.lib.2.cap.9.Varro.

Ricinus genus cucumeris rotundi, à uerme, nam oblongus:cylindro non eſt abſimilis.Col.in hort.lib.10.

Riphæi,montes ſeptentrionales.Col.in hort.lib.10.

Robigo,deus,quem putabant rubiginem auertere: eſt autem Rubigo morbus ſegetum.lib.1.cap.1.Var.

Robuſtus,à robore.Cato.

Rododaphnes,roſa laurina,quam Nereum uocant. Pall.

Romanenſis ſal,qui Romæ uenditur.cap.156.Cat.

Roſea, campus appellatur in agro Reatino, quòd in eo arua rore humida ſemper ſerantur.lib.1.cap.7.Var.

Rubeliæ Nomentanæ, dicuntur à rubente materia. lib.13. Columella.

Rudetum,terra quæ prius rudis fuerat & inculta,tum autem arata.cap.34.Cato.

Rufrimateriæ & Pompeij ſunt oppida Campaniæ.ca.22. Cato.

Ruſcus,herba eſt aſpera,& horrida.Col.in hort.lib.10.

Ruſtica uinalia quartodecimo Calend.ſeptemb. celebrabantur,quo die primum uinum in urbem deferebant.lib. 1.cap 1.

Ruſticæ, gallinæ ſunt agreſtes, roſtro longiore, quæ per diminutionem ruſticulæ quoq; appellantur. lib.8.cap.2. Columel.

Rutabulum,dictum in proruendo.lib.12.Col.

S

SAbelli, populi à Sabinis orti, qui incolunt montes qui ſunt inter Sabinos & Marſos.Col.in hort.lib.10.

Sabæum,Arabicum:nam in Arabia felici odoramenta pre-

cioſa naſcuntur, ut balſamus, caſia, thus. Colum. in hort. lib. 10.

Sacer mons, eſt (ut opinamur) ſacrum promontorium, quod modo appellant caput ſancti Vincentij lib. 2. cap. 1. Varro.

Salaria uia, d cta quoniã ex illa ſal in Sabinos portari conſueuerat. lib. 3. cap. 1. Varro.

Salentini, populi Calabriæ. lib. 2. cap 10. Varro.

Salgama appellabantur à priſcis, quæcunque conditanea ad uictum noſtrum in uaſis ſeruabantur. Colum. in hort. lib. 10.

Salire proprie dicuntur animalia ratione carentia, quando fœtum mares incunt. Ab eo fit ſalior: unde læta ſalitur ouis. Et ſalax eſt nomen, id eſt, in coitu fortis & creber. lib. 7. cap. 7. Varro.

Sampſucus, herba quam nunc appellant maioranam alioq́; nomine amaracus dicitur. Col. in hort. lib. 10.

Sanſam, Gregorius Tifernus, utriuſque linguæ interpres, quod Strabo Græce dicit πίτυρα ſalſum interpretatur, ſignificatq́; Græce os oliuæ. lib. 12. cap. 49. Col.

Herba ſantonica, genus eſt abſynthij amariſſimi, dicta à Santonibus Galliæ populis. lib. 6. cap. 24. Col.

Sarranæ, uiolæ purpureæ: unde ſarranum oſtrum. lib. 5. capit. 4. Col.

Satureia, thymus, & thymbræ, herbæ ſunt. Colum. in hort. lib. 10.

Scapus, eſt fruticibus & ijs herbis, quæ per hyemem non demoriuntur. lib. 9. cap 4. Col.

Scarificatio, eſt quando tenui uulnere ſanguis emittitur. lib. 6. cap. 12. Col.

Scarus piſcis; qui ſolus piſcium dicitur ruminare, herbisq́;

ueſci.lib.3.Varro.

Scandulæ fiunt ex robore,abiete, etiám picea fiſſis,uel aſſulatim deſectis.lib.8,cap.3,Col.

Schœnus,arbor lentiſci.cap.105.Cato.

Scylla,genus eſt bulbi.Col.in hort.10.

Scylla,cepæ eſt genus.lib.13.cap.23.Col.

Scipio,baculum ſignificat.lib.12.cap.39.Col.

Scirpiculas falces,à ſcirpando,id eſt,ligando:nam his utuntur in uinea liganda.cap.11.Cato.

Scobem dicimus, quod per terebram, & ſerram in perforando rebus teritur,atq; educitur.lib.4.cap.28.Col.

Scopula,diminutiuum à ſcopa.lib.12.cap.18.Col.

Sculponeas, calceos putamus ex lana confectos. cap.59. Cato.

Scutriſcum,uaſis genus, & uidetur ex figura Græca deriuari à ſcutria.cap.11.Cato.

Scutulas,ſcutis intertextas, quod opus à Gallis eſt inſtitutum primo.Pal.lib.1.cap.9.

Sebetis nympha,Sebetos fons eſt Neapoli, cuius aqua uicatim decurrens, omnes ferè uſus Neapolitanis præſtat. Col.in hort.lib.10.

Sectarius, porcus qui gregem præcedens ducit. cap.190. Cato.

Secto,ſectiuo.Col.in hort.lib.10.

Sectores,dicti ſunt, qui ſpe lucri ſui ſecuti,bona condemnatorum auctionabantur, proq; his pecuniam penſitabant ſingulis.Sectio uerò ipſa auctio.lib.3.cap.2.Varro.

Sedentaria opera,quæ ab artificibus ſedēdo fiunt. lib.1.cap. 12.Col.

Sedum,alij ſadum, alij ſeſſuuium uocant,herba eſt in tegulis naſcens.lib.12.cap.8.Col.

Sedum

Sedum herba eſt, quam Anagorum alio nomine uocant. lib. 2. cap. 22. Col.

Sementinæ feriæ, à ſemente, quòd ſationis cauſa ſuſceptæ. lib. 1. cap. 2. Varro.

Seminio, pro ſemine. lib. 2. cap. 1. Varro.

Septimuntialis ſatio, dicta à ſacrificio ſeptimuntialiorum, quod fiebat in ſeptem locis urbis Romæ, nominatæ ſeptimuntium à ſeptem montibus, in queis Roma ſita eſt. lib. 2. cap. 10. Col.

Serra campanica, herba eſt, quam millilotum dicimus. cap. 10. Cato.

Serum, aqua lactis. Col. in hort. lib. 10.

Seſquiculleare uas, quod continet culleum, & dimidium alterius. lib. 12. cap. 18. Col.

Seſquilibra, libra una cum dimidio alterius. lib. 12. capi. 11. Columel.

Seſquimenſis, dicitur menſis unus cum dimidia parte alterius. hoc eſt octaua pars. lib. 1. cap. 26.

Seſquipedes, pes unus cum dimidio alterius. ca. 46. Cato.

Seſtiana mala, à Seſtio nomen acceperunt. libro 12. capi. 44. Col.

Sybaris, ciuitas Calabriæ. lib. 1. cap. 7. Varro.

Sicilire, eſt ea ſecare quæ fœniſecæ prætererunt. libro 2. cap. 22. Col.

Signia, urbs Campaniæ. Col. in hort. lib. 10.

Signinũ opus, ut diximus, fiebat calce addita confractis teſtis. lib. 8. cap. 17. Col.

Silenti luna, coëunte luna, hoc eſt interlunio. capit. 29. Cato.

Siler, fluuius iuxta prædicta oppida. Col. in hort. lib. 10.

Similago, & ſimila, ſunt delicie farinæ triticeæ. Cato.

Simus,qui preſsis naribus, inde Reſimi, qui ſurſum uerſus reſimas gerunt.lib.6.cap.1.Col.

Siphones, fiſtulæ, quibus aquas, uel aliud liquidum interueniente ſpiritu attrahimus, a que emittimus. libr.3.cap. 10.Col.

Sirpiculum,caniſtrum ex ſirpis confectum.Colum.in hort. lib.10.

Sirpus,iuncus eſt.lib.8.cap.15.Col.

Siſer herba, cuius radicem olim nobilitauit Tyberius Cæſar, flagitans eam omnibus annis à Germania.Colum.in hort.lib.10.

Solea,quæ ſolo pedis ſubijcitur.lib.6 cap.13.Col.

Solea,rombus,& paſſer,piſces plani.lib.1.cap.15.Col.

Solitaurilia,hoſtiarum trium diuerſi generis immolationem ſignificant,hoc eſt tauri,arietis,uerris.cap.141.Cato.

Solium & labrum, uaſa quibus in balneo utuntur. cap.10. Cato.

Sparteæ,à ſparto.Eſt enim Spartum herba iberica: Latini quidam geniſtam interpretantur.cap.11.Cato.

Sphæricum,à ſphæra,id eſt,rotunditate.Cato.

Spira, dicitur baſis columnæ unius tori, & genus operis piſtorij, & funis nauticus,in orbem conuolutus.cap.77. Cato.

Stabiæ,uetus Campaniæ oppidum.Col.in hort.lib.10.

Staphylinus, paſtinaca eſt agreſtis, & erratica. Colum.in hort.lib.10.

Statumina, à ſtatu arborum dicuntur, prout creſcendo ſtatum accipiunt rami.lib.4.cap.2.Col.

Stellio,genus eſt ſtellati lacerti.lib.9.cap.7.Col.

Stephanitis à coronario naturæ luxu folijs acinos intercurſantibus.lib.3.cap.2.Col.

Stram

Stramenta à ſternendo.Cato.

Stranguria, difficultas urinæ,quando guttatim micturiunt. cap.127.Cato.

Strepitus quòd cum ſole circumagatur.lib.13.Col.

Strigæ appellantur ordines rerum intra ſe continuatè collocatarum,à ſtringendo dictæ.lib.2.cap.19.Col.

Strigoſum dicitur iumentum, cuius corpus fame aut alia uitij cauſa ſtringitur:nam ſtrigoſus quaſi ſtringoſus, à ſtringendo.lib.6.cap.37.Col.

Stringere,decerpere,& colligere:inde ſtrictiuæ oliuæ quæ manu leguntur ad differentiam caducarum.cap.66.Cat.

Strues,dicebantur extructiones rerum, & proprie in ſacrificijs.cap.134.Cato.

Sublinat,pinguat.cap.15.Cato.

Subſcribere,fauere proprie in cauſis agendis, unde et ſubſcriptores fautores.lib.1.cap.2.Col.

Subſcudes, appellantur tabellæ, quibus tabulæ inter ſe configuntur,quia quo innituntur, ſucciditur. Pacuuius, Nec ulla *ſubſcus cohibet compaginem.Cato.*

Subſtillum à ſtillando dictum: eſt autem ægritudo quando ſtillatim urina emittitur.cap.156.Cat.

Succidia,à ſuibus edendis dicta,ſuccidium, exponit Nonius *pro larido.lib.2.cap.4.Varro.*

Suffitas,ſuffumigatas,à uerbo ſuffio.lib.9.cap.14.Col.

Suffragines, nodi ſunt ſub crure. Suffraginoſa mula, cuius ſuffragines morbo uitiatæ ſunt.lib.6.cap.38.Col.

Suffriare,à ſub & frio,hoc eſt paululum conterere. lib.12. cap.36.Col.

Suggeſtus uel ſuggeſtum,ut hic,à ſuggero fit, & eſt locus editior.lib.3.cap.5.Varro.

Suppuratio, eſt cũ ulcus ad ſaniem tendit. lib.6.cap.9. Col.

Suſum pro ſurſum dicebant antiqui.lib.3.cap.20.Col.

T

TAges, is fuit, qui primus Hetruſcis *aruſpicij diſciplinam tradidit.*Col.in hort.lib.10.

Taleæ, ſciſsiones ſunt lignorum & præſegmina. cap. 45. Cato.

*Tamaricum quoq; frutex eſt.lib.8.cap.15.*Col.

Tamus, herba eſt minutis folijs & aculeata. Col.in hort. *lib.10.*

Tarcon,*Hetruriæ dux & aruſpex.*Col.in hort.lib.10.

*Tardipedi ſacris,id eſt uulcanalibus.*Col.in hort.lib.10.

Tarentinæ, *aues à* Tarento, *de quibus plura in* Plautinis *quæſtionibus.lib.7.cap.2.*Col.

Porrum Tarentinum, *alio nomine ſectiuum dicitur.lib.5. cap.11.*Col.

Tarentina nux, dicitur à mollicie corticis, eò quòd uix at trectata frangatur.lib.13.cap.22.

Tarteſſi littore. Tarteſiam *lactucam ſuam dicit, quòd* Columellarum *familia ex municipio* Gaditano *progenita erat.*Col.in hort.lib.10.

Tyrſos tarteſiacos,id eſt, lactucæ tarteſiacæ. Paphios, *id eſt,Cypriæ.*Colum.in hort.libro.10.

Taxus,arbor eſt, ex qua fabricantur arcus. Toxica *quoque inde ſudare dicuntur.*Colum.in hort.lib.10.

*Tectorium, illinimentum, & quaſi pauimentum parietis atq; incruſtatio.lib.3.cap.1.*Varro.

Tectum pecus dicitur ad differētiam colonici: appellatum tectum, quòd operimentis tegeretur. lib.7. cap.2. Col.

*Temporius, aduerbiū deductū à tempori aduerbio, quod ſignificat opportunè,& tempeſtiuè.lib.8.cap.4.*Col.

Teredo uermis eſt lignum terens atque excedens.lib.4.

cap.

cap.24.Col.

Termes,termitis,ramus de arbore reciſus. lib.7.ca.6. Col. *nunc autem tamaris legitur.*

Teſſeras appellat lapillorum fruſta quadrata. lib.1.cap.9. Colum.

*Thalli dicuntur in porris & cepis medij ſtipites, ἀπὸ τοῦ θάλλειν uireſcere.lib.11.cap.3.*Col.

Thaſiæ uites,à Thaſo *inſula nominatæ.lib.13.ca.23.*Col.

Thaumantias Iris,*filia Thaumantis.*Col.*in hort.lib.3.*

Θεατρίδιον *diminutiuum.forma Græca à theatro. libro 3. cap.5.*Varro.

Θηριοτροφεῖον,*locus ubi feræ aluntur.lib.3.ca.13.*Var.

Tholus,lignum,cui inhæret tectum templi, Græci quidam exponunt domum eſſe rotundam.lib.3.cap.5.

Thracius,à Thracia, oſtium ponti, per quod in Propon*tida influit pontus.lib.2.cap.1.*Varro.

*Tibe trado,pro tibi,& reſpicit ad morē currentiū cū facibus in feſto Cereris:quorum primus, cū ad locū ſtatutū ueniſſet,facem ſequenti dabat.lib.3.cap.6.*Varro.

*Tibur,ciuitas haud longe ab urbe,olim fertilis pomis.*Col. *in hort.lib.10.*

*Tomacinæ, quæ apud alios tomacula, & canacæ, edulia ex carne porcina.lib.2.cap.4.*Varro.

Tomices, Græco nomine appellantur ex canabi impolito,& ſparto leuiter tortæ reſtes, ex quibus funes fiunt. Pallad.*1.cap.13.*

*Trepidancæ à menſura dicuntur:alij legunt crepidaneas,à crepida.lib.3.cap.2.*Col.

*Tribularium, à tribula fieri uidetur: eſt enim tribula inſtrumentum ad terenda frumenta.lib.1.cap.7.*Col.

Triclinium, eſt conclaue, à tribus lectis ſternendis.lib.1.

cap.

cap.17.Varro.

Trochleæ,ſiue trochalia, inſtrumenta cũ orbiculis ad ſubleuanda,& deprimenda onera.cap.136.Cato.

Trulleũ,uas,quo manus perluuntur. Trulla tamen et trua uas quo è culina in latrinam aquam fundant.cap.19. Ca.

Truſatiles molæ, alio nomine manuariæ, quòd manibus trudantur.cap.10.Cat.

Tuberes, peregrina poma ex Africa in Italiã delata. Col. lib.11.cap.2.

Tubuli,fiſtulæ ſunt maiores fictiles.lib.1.cap.8.Var.

Turiones, dicuntur teneritates ſummitatum arborum, uel arbuſtorum.lib.12.cap.49.Col.

Turduli,populi Hiſpaniæ.lib.2.cap.10.Var.

Turdus,Merula,Varij,piſcium nomina.lib.8.ca.17.Col.

Turnilacus, locus ex conualli Aricina, ubi quondam fuit lacus Turni, inde ſubierunt lacutures caules. Colum. in hort.lib.10.

Turunda,panificij genus.cap.157.Cat.

Tormina,à torquendo,morbus, quòd torqueat, unde torminoſus.cap.26.Cato.

Tortiuum uinum,nouiſſimè expreſſum.cap.7.Cato.

V

VAcerra, ſtipes eſt,ad quem equos ſolent religare.lib. 6.cap.19.Col.

Valetudinariũ,locus in quo ægroti ſtant ut curētur.lib.12.

Valuuli,folliculi ſunt leguminum.lib.6.ca.9.Col.

Vari dicuntur obtortis cruribus introrſum, ut putamus. Nam in exteriorem partem obtorta crura habentes Vacij dicuntur.lib.2.cap.9.Varro.

Vegrandes,malegrandes, paruæ, & minutæ.lib.2.cap.2. Varro.

Vera-

Veratrum, helleborus. cap. 113. Cato.

Vergiliæ, ſtellæ ſunt, alio nomine Pleiades. li. 9. cap. 14. Col.

Veruactum, quaſi uere actum, & eſt quando uere primum agri proſcinduntur, ad differentiam reſtibilis dictum. lib. 2. cap. 4. Col.

Veſuuium, ſiue Veſuium, mons ardens in Campania. Colu. in hort. lib. 10.

Veterina, animalia dicunt, quæ uehere quid poſſunt. libr. 1. cap. 38.

Veterinarij, medici ſunt ueterinorum, hoc eſt animalium, quæ aliquid uehunt. hos nunc mareſcallos uocant, hinc & ueterinaria medicina. lib. 6. cap. 7. Col.

Veternum, morbus ex nimio ocio. lib. 4. cap. 24. Col.

Viduertas, calamitas dicitur, quòd bonis uiduet. capit. 141. Cato.

Viere, eſt uincire, uel inflectere. lib. 1. cap. 64. Varro.

Vitibus albis, uite bionia, quæ dicitur ἄμπελ☉ λευκὴ. Colum. in hort. lib. 10.

Viuiradices, dicũtur ſurculi cum radicibus, ad differentiam malleoli, & talearum. lib. 3. cap. 13. Col.

Vlpicum, genus allij, quod alio nomine dicitur allium Libycum. cap. 70.

Vrinare eſt mergi: inde urinatores, qui ſub aqua natant. lib. 8. cap. 14. Col.

Vulturnus, uentus, qui & Græcè εὖρ☉, & flat ab oriente brumali. lib. 12. Col.

Χηνοβοσκεῖον, locus ad paſcendos anſeres. li. 3. cap. 10. Var.

Ziziphon, arbor eſt, non pridem in Italia nota: ex Syria enim ad nos uenit, puto id eſſe, quod Zizapha creat. lib. 9. cap. 7. Col.

FINIS.

ENARRATIONES

PHILIPPI BEROALDI

in X I I I. *Columellæ libros, ſerie literaria digeſtæ, ſequuntur.*

A

ABLAQVEARE incipito) *ablaqueare circũfodere eſt*: Itali excodicare *appellant,ut docet* Palladius,*id eſt,circa uitis codicem dolabra terram diligenter aperire, & purgatis omnibus uelut lacus efficere, ut ſolis teporibus,& imbribus prouocentur*.*Itaq; à lacubus deductum uerbum eſt ablaqueare : hinc ablaqueatio : hinc ablaqueatæ uites,uineæq; dicuntur.lib.de arb.cap.5.*Col.

Achrades) *ut* Græce *dicunt*, ἄχρας εἶδός ἐστιν ἀπίου, *id eſt,achras ſpecies eſt.pyri, cuius meminit* Ariſtophanes. Olim Traſibulus (*quod annotatu dignum eſt*)*cum deberet* contradicere Lacedæmonijs *legatis, muneribus corruptus ſimulauit ſe comediſſe achradas,hoc eſt,pyra ſylueſtria,& ob id loqui non poſſe.lib.7.cap.9.*

Acorem) Acidum ſaporem. Lex *uino uendendo eſt, ne aceat,ne muceat apud* Catonem.

Acus) *Purgamenta frugum acus uocantur, ex quo genere eſt & apluda.* Plinius:*Milij,& panici, & ſiſamæ,apludam uocant purgamenta.*Gellius *tamen apludam interpretatur eſſe frumenti furfurem, furfureumq; panem.* M. Varro *præcipit gallinæ parturienti in cubilibus acus eſſe ſubſternendum.lib.3.cap.9.*

Adminiculato) Adminiculis *fulcito, adiuuatoq; qualia ſunt pedamenta, & arbores ad uitem adminiculandam*

fulcien

fulciendamq́;.M.Tullius uſus eſt in ſtudijs literarum Tirone adminiculatore,hoc eſt adiutore,auxiliatoreq́;.Columel. lib.4.cap.26.

Admiſſarijs) Admiſſarij dicuntur mariti equarum, qui admittuntur ad coitum: unde & admiſſura dicta.admiſſarium periphraſi poëtica decenter expreßit Vergilius,ſcribens:Quem legêre ducem,& pecori dixêre maritum.Columel.lib.6.cap.28.

Aeſtuoſißimum) Aeſtuoſa dicuntur animalia, quæ calore,& æſtu infeſtantur, ſicut alſioſa quæ frigore uexantur. lib.7.cap 10 Col.

Affatim) Largè,abundanter, copiosè, media correpta pronuntiandum. Iungitur frequenter, & eleganter cum genitiuo,ut affatim lignorum eſt,affatim nummorum, affatim hominum.lib.6.cap.3.Col.

Africus) nomen eſt uenti,qui Græcè λίψ,aduerſus aquilonem flat.De quo Plinius, Gellius, Seneca, & cæteri. De quo aut & poëta, creberq; procellis Africus.lib.11. cap.2. Columel.

Allectores) Id eſt,conciliatores,conſolatoresq́;, qui alliciant,oblectentq; captiuos turdos,mitigentq; mœſtitiam captiuitatis lib.8.cap.10.Col.

Allecula) Nomen eſt piſciculi,quem riualem uocat, quia in riuis naſcitur:infrà ait,Præberi conuenit tabentes alleculas:nam id genus piſces qui ſunt incrementi minuti,maiores alunt.lib.8.cap.15.

Allucinantem) Somniculoſum, ſtupentem, incurioſum. Allucinari eſt errare, allucinatio, erratio. Cloatius docet lucum dici tarditatem quandam animi,& ſtuporem qui allucinantibus pleruną; uſu uenit. M. Cic. inquit, Epicurum in rebus naturalibus allucinari.lib.7.cap.3.

Amariton) legendum amethyſton. Nam inerticula uua cum à noſtris ita nominetur, quia temulentiam ſola non facit, merito à Græcis appellatur amethyſtos, hoc eſt, ſine ebrietate. Plinius eleganter inquit, quòd noſtri iuſtius hanc uuam ſobriam appellaſſent, quam inerticulam dicunt. libro 3. cap. 2.

Amineæ) Nomen eſt uuarum generoſarũ. Quas grammatici tradunt amineas dici, quaſi ſine minio, id eſt, rubore, tanquam album ſit id uinum. Macrobius uerò cenſet ab Aminea regione nominari: fuerunt enim Aminei populi ubi nunc Falernum eſt. Pronuntianda autem dictio hæc eſt, penultima correpta, quod ſatis liquet ex illo Auſonij uerſiculo, Solus qui Chium miſcet, & Amineum. Illud Vergilianum ex ſecundo Georgicôn (Sunt & Amineæ uites) ita lendum eſt, ne uerſus claudicet, Sunt etiam Amineæ uites, ut prima ſyllaba producatur, penultima corripiatur. lib. 3. cap. 2.

Amphibion) Animalia, quibus uictus eſt in aqua, & terra, uocabulo Græco appellantur amphibia, de quibus M. Varro ſic ſcribit: Tranſi nunc in id genus quod non eſt uilla ulla ac terra contentum, ſed requirit piſcinas, quod uos philogræci uocatis amphibion. lib. 8. cap. 13.

Apianæ) Plinius: Apianis uuis apes debere cognomen præcipuè earum auidæ. lib. 3. cap. 2.

Anguinei cucumeris) Cucumerem anguineum multi eſſe arbitrantur cucumerem ſylueſtrem, qui erraticus uocatur, ex quo fit medicamentum, quod elaterium appellant, ſucco expreſſo ex ſemine, nec ullum ex medicamentis longiore æuo durat: annis ducentis ſeruatum eſſe autor eſt Theophraſtus. lib. 8. cap. 10.

Anſatum) habens anſas quibus contineatur. non minus

eleganter, quàm feſtiuiter Plautus appellat hominem anſatum, qui brachijs in ſpeciem anſarum deformatis glorioſus inambulat.lib.9.cap.15.

περὶ ἀντιπαθῶν) Opinor legendum eſſe, ἀντιπαθῶν, hoc eſt,de repugnantibus,diſcordantibus diſſidio quodã naturali,ac potentia. Plinius ex hac (ut coniectare licet)doctrina Democritica prodidit cuncta conſtare ex ſympathia atq; antipathia,hoc eſt,ex concordia rerum atq; diſcordia. Nam ignes aquæ reſtinguunt:aquam ſol deuorat: luna parit. ferrum ad ſe trahit Magnes, Adamas diſſidet cum Magnete intantum, ut iuxta poſitus ferrum non patiatur abſtrahi: aut ſi admotus magnes apprenderit, rapiat atque auferat: at ipſum Adamanta rumpit ſanguis hircinus recens,& calidus. Igitur Democritus per hanc antipathiam ſcripſit fœminam menſtrualem repugnare erucis uermiculis ut decidant emorianturq; repente omnes:ſi ea ſolutis crinibus & nudo pede ter circumeat areolam, in qua erucæ olera infeſtant: ſuper qua re Palladius ſic refert, Aliqui fœminam menſtruantem nuſquam cinctam,ſolutis capillis nudis pedibus contra erucas, & cætera infeſtantia hortum faciunt circuire.lib.11.cap.3.

Apyrinum facit) Malum puniceum appellant apyrinon, cui lignoſus nucleus abeſt,autor Plinius. Verum Seneca tradit apyrina dici, non quibus nulla ſit duritia, ſed quibus minima. De apyrinis ait Epigrammatarius:Non tibi de Libycis tuberes, & apyrina ramis, De Nomentanis ſed damus arboribus.lib.de arb.cap.23.

Apo hecas) Corrigendus eſt obiter publicus error male literatorum, apothecas dici tabernas officinaſ'ue exiſtimantium: ſed qui pure, & munditer loquuntur, apothecarum nomine ſignificant quaſdam quaſi cellas uinarias,

& ea propriè repoſitoria, quibus uina fumo uetuſteſcunt: Hinc illud Plinianum, *apothecas fuiſſe, & diffundi uina ſolita anno* DC. XXXIII. *Vrbis apparet, indubitato* Opi*miani uini argumento.* Item *uinum ſi ſit fumo inueteratum inſaluberrimum eſt.* Mangones *iſta in apothecis excogitauere.* Infrà *præcepit* Col. *apothecas his locis eſſe ſuperponendas, unde plerunq; fumus exoritur, cum uina celerius uetuſteſcunt: quæ fumo quodam genere præcoquem maturitatem trahunt: id fumarium uocant.* Vitruuius *quoq; meminit apothecarum, oſtendens eas faciendas magis eſſe ad fructus ſeruãdos, quàm ad elegãtiæ decorem.* Vlpianus *elegãter inquit, & ſcicter, uina etiã quæ in apothecis ſunt, nõ cedẽt.* Iul. Pollux in VI. *onomaſtici docet* ἀποθήκας ὄινε, *id eſt, apothecas uini dici uocabulis* Græ. ὀινῶνας καὶ πυθῶνας. *li.*1.*c.*6.

Appellando) *Significanter & propriè locutus eſt.* Nam *appellare dicitur creditor debitorẽ, quando ab eo repoſcit quod debetur.* Quintil. *Pauper eras, & à creditoribus appellabaris.* Item, Non *debui tibi pecuniam, nunquam me appellaſti.* M. Tul. *in oratione pro* Quintio: E*um tum impudenter appellare nolebas.* Ne *multis agam, ſic loquuntur qui pure, munditer* Latine *loquuntur. lib.*1.*cap.*7.

Arborideum) *Arborideus ramus dicitur, qui alitur ut arboreſcat, hoc eſt, ut arbor fiat, & arborea magnitudine adoleſcat. lib.*5.*cap.*4.

Arbuſtus) *Legendum arbutus, nomen eſt arboris fraga gignentis, alio nomine unedonem appellant ax argumento unum tantum pomum eius edendi: duobus hoc nominibus appellant* Græci *comaron & memecylon.* Iuba *autor eſt quinquagenûm cubitorum altitudine in* Arabia *eſſe arbutos. lib.*7.*cap.*6.

Arbuſtum) *Veteres rei ruſticæ ſcriptores arbuſtum pecu-*

culiariter appellant arbores uitibus maritatas: unde & arbuſtiuum uinum dictum, quod in arbuſto progignitur. Plinianum *uerbum eſt arbuſtare agros, quod ſignificat arbuſtum in agris facere, & arbores idoneas uitibus maritare, quo teſte iudicatur nobilia uina in arbuſtis gigni, & laudatiora in ſummis, uberiora in imis.* Vites *enim maximè gaudent arboribus, quia naturaliter in ſublime procedunt. Sicut territorium noſtrum penè totum arbuſtis conſitum mira pulchritudine, nec minori uuarum largitate ſpectatur. lib. de arb. cap. 1.* Hinc *arbuſtiua uitis, quæ ſcilicet in arbuſto ponitur, arboriq; copulatur. lib. 13. cap. 16.*

Arcturus) Sidus *eſt quod autore* Plauto *uehemẽs eſt cum oritur, cum occidit uehementius, de quo poëta: Sub ipſum* Arcturum *tenui ſat erit ſuſpendere ſulco. Autumat* Plinius *arcturum occidere tertio* Idus Auguſti, *quo fere tempore initium eſt autumni. lib. 9. cap. 14.*

Arcuato) Laboranti *ictcrico morbo. Arquatum morbum ueteres dixere, qui alio nomine regius uocatur, eò quòd arquus cœleſtis ei concolor ſit de uirore, Græci* ἴκτερον *uocant, & uulgo ictericam. Icterici homines fiunt aureoli coloris, & lutei, unde & auriginem appellant.* Cornelius Celſus: *Aequè notus eſt morbus quem interdum arquatum, interdum regium nominant, quem* Hippocra. *ait, ſi poſt* VII. *diem febricitante ægro ſuperuenit, tutum eſſe mollibus tantum modo præcordijs ſubſtantibus.* Diocles *ex toto, ſi poſt febrem oritur, etiam prodeſſe: ſi poſt hunc febris, occidere.* Color *autem cum morbum detegit, maximè oculorum, in quibus quod album eſſe debet fit luteum. Cur autem regius morbus dicatur, docet* Quintus Serenus *ſcribens:* Regius *à uerò ſignatus nomine morbus, Molliter hic quoniam celſa curatur in aula. Conſimiliter* Celſus *tradit, utendum eſſe in*

hoc morbo frigidis natationibus: lecto etiam & conclaui cultiore, clauſo loco, ludis, laſciuia: per quæ mens exhilaretur, ob quæ regius, inquit, morbus dictus uidetur. Plinius *memorat icteron auem uocari à colore: quæ ſi ſpectetur, ſanari id malum, & auem mori.* Eſt *& gemma nomine icterias lucido colori ſimilis, ideoq; exiſtimata ſalubris contra regios morbos. lib. 7. cap. 5.*

Argitis) De *hac ait poëta,* Argitiſq; *minor cui nõ certauerit ulla,* Aut *tantum fluere, aut totidem durare per annos.* Videtur *argitis nuncupari à candore, ἀργὸς enim albus dicitur. lib. 3. cap. 2.*

Arundo caſtratur) Plinius: *Reficitur ex ſeſe uetere arundineto extirpato, quod utilius repertum quàm caſtrare, ſicut antea.* Inſpice *quid ſit caſtrare animal, & id transferto ad arundinem & plantas. lib. 4. cap. 32.*

Aſphaltion) Græcè *ἄσφαλτος dicitur bitumen, unde aſphaltites lacus dictus, quaſi bituminalis. lib. 6. cap. 16.*

In aſſem) In *totum, & in totam ſummam: nomine enim aßis totum ſignificatur, ſicut & hæreditas plena, & ſolida nomine aßis continetur apud iuriſcon. & oratores.* Sidonius Apollinaris *frequens eſt in hac locutione, ut dicat ex aſſe turbatus: id eſt, ex toto penituſq; turbatus.* Item *neminem ipſorum nos docet ex aſſe damnabilem pronuntiare dum uiuit.* Item *aſſe uegetus: id eſt, totus uegetus. lib. 3. cap. 3.*

Atinia) Plinius *de ulmo ſcribens ſic refert:* Græci *duo eius genera nouere.* Montoſam, *quæ ſit amplior.* Campeſtrem, *quæ fruticoſa.* Italia *atinias uocat excelſißimas, & ex his* Sicanas *illis præfert, quæ non riguæ.* Alterum *genus* Gallicas. Tertium *noſtrates denſiore folio, & ab eodem pediculo numeroſiore, & quartum ſyluestre, inter quæ atiniæ non ferunt ſamaram.* Ita *uocatur ulmi ſemen, omneſq; è*

radic

radicum plantis proueniunt, reliquæ ſemine. Hactenus Plinius: qui ſemen ulmi uocat ſamaram, quæ amera uocatur à Columella. proinde aut hic, aut illic dictio corrigenda, ne ſit diſsidium inter duos ſcriptores, quorum alter ex altero non pauca exſcribit. lib. 5. cap. 34.

Atrienſibus) Atrienſes erant ſerui honoratiores in magnis domibus, qualis eſt apud Plautum in Aſinaria Atrienſis Saurea. M. Tullius in paradoxis: Atq; in magna familia ſtultorum ſunt alij lautiores, ut ſibi uidentur, ſerui, ſed tamen ſerui atrienſes. lib. 12. cap. 3.

Mel Atticum) Antiqui mel hyblæum quod eſt Siculum, & hymeticum quod eſt Atticum, præconio bonitatis extollunt. Galenus in medicamentis maximè probat mel Atticum tanquam precioſiſsimum. lib. 12. cap. 38.

Auiaria) Auium receptacula, & gallinaria. Auiarius dicitur paſtor auium & cuſtos, quem uulgo gallinarium uocant. Vergilius auiaria ponit pro nemoribus, quæ ab auibus frequentantur: ſic enim inquit in Georgicis, Inculta rubent auiaria baccis. lib. 8. cap. 2.

Auitus color) Ab auo auitus dictus. Nam in mulis progenerandis non ſolum color patris, ſed etiam aui eſt ſpectandus. lib. 6. cap. 36.

B

Decem bambatæ) Lego bambatas, uel bammatas, hoc eſt, ſcyllas decem liquefactas, redactasq; ad intinctum, uel ſalſuram, quod Græca uoce dicitur βάμμα. lib. 12. cap. 24.

Bidentibus) ferramentis ruſticis. Satyrographus, Viue bidentis amans, & culti uillicus horti. lib. 4. cap. 5.

Bigemmis) Duarum gemmarum, ſicut trigemmis trium gemmarum, id eſt, oculorum, ſic enim in arboribus, & uitibus nominantur: unde & gēmare, & gēmaſcere dictæ ſunt.

lib.5.cap.5.

Bipalio) *Genus eſt ruſtici ferramenti ad fodiendum accommodati, cuius crebra mentio eſt apud ſcriptores rerum ruſticarum.lib.3.cap.13.*

Branchiam) *Piſcium alij branchias multiplices habent, alij ſimplices, alij duplices, his aquam acceptam ore remittunt: ſuper qua re ſic ſcribit* Ambroſius *in* Hexame. *Piſces branchias habent, quas nunc plicāt, & colligunt, nunc explicant, atq; aperiunt: in hac ergo collectione, & apertione dum ſuſcipitur aqua & tranſmittitur, ac penetrat, reſpirationis munus uidentur implere.lib.8.cap.17.*

Briſam) *Videtur briſa poni pro uinaceis.* Nam Plinius *hoc idem memorans de paſſo conficiendo ſic infit:* Quidam *ex quacunq; uua dulci dum percocta illa faciunt ſiccantes ſole, donec paulò amplius dimidium pōdus ſuperſit, tuſasq; leuiter uuas exprimunt, deinde quantum expreſſere adijciunt uinaceis aquæ puteanæ, ut & ſecundarium paſſum faciant: diligentiores eodem modo ſiccatis acinos eximunt, ac ſine ſarmentis madefactos uino excellenti, donec intumeſcant exprimunt: & hoc genus ante cætera laudant.* Diſpice *an ex hac briſa deduci commodè poßit* Briſeus, *propter illud* Perſianum: Eſt *nunc briſſei quem uenoſus liber* Acci. Quo *in loco interpretes multi multa comminiſcuntur, pauci pauca bene.* Nihil *decerno ut dogmatiſtes, ſed opinor ut opinator.* Scio *apud* Macrobium *cognominari* Baccū *briſſea.* Quidam *autumant* Briſſam *uuam tunc dici, cum pedibus calcatur ad uinum exprimendum.lib.12.cap.39.*

Picis brutiæ) Plinius: Pix *in* Italia *ad uaſa uino condendo maximè probatur* Brutia.*lib.12.cap.23.*

Bucolos) Nouellos *boues, & tyrunculos* Græci βȣ́κολον *uocant bubulcum, &* βȣκόλιον *armentum boum.*

lib.

lib.6.cap.2.

Bulbos radicis) Cór. Celſus in bulbis numerat allium, & cepam: Plinius diſcriminat docens quo modo ſerendi ſint. Megaricos bulbos laudat Cat. A' poëtis optimo epitheto ſalaces nominantur: quoniam ſtimulant uenerem. Verùm de hiſce bulbis nihil ad rem præſentem: ſunt præterea bulbi in radicibus arundinum, liliorum, aliarumq; plantarum ſimilitudine dicti. Hinc Plin. ſcribit radicem lilij unam ſæpe bulbos quinquagenos emittere. Item ſcribens de aſphodelo herba ſic refert: Radix eius napis modicis ſimilis eſt, neq; alia numeroſior octoginta ſimul aceruatis ſæpe bulbis: & mox radicem: id eſt, bulbos interpretatur. Idem Plinius ſcribens & ipſe de arundine, enarrat quid ſit apud Colu. bulbus in radice arundinis. Plin. uerba ſunt hæc: Seritur arundo bulbo radicis, quam alij oculum appellant, dodrantali ſcrobe. ab eodem Plin. bulboſæ, & bulbaceæ radices appellantur, in quibus bulbi tales conſpiciuntur, quales in radicibus arundinum. lib.4.cap.32.

C

Caducam oliuam) Eſt oliua ſtrictiua, quæ manu legitur. Eſt caduca, quæ cadit, & pertica ſiue arundine decutitur, laudabilior eſt quæ manu ſtricta colligitur. libro 12. cap.49.

Cæpina) id eſt, cæpa, ſatioq; cæparum, eo inclinamento cæpina dicta, quo rapina pro ſatione raparũ. lib.11. cap.3.

Cæſale) Vocabulum id infrequens apud ſcriptores: ſignificatq; locum ubi purgamus uentrem. M. Var. decenter nominauit ſellam familiarem. lib.2. cap.15.

Calami pondo) Conſimiliter Cato inquit, ſchœnum & calamum in pila contundito. Calamum intelligit odoratum, qui naſcitur in Arabia. Calamo odorato pretium

in libras unius aſsis. Plinius *in compoſitione unguentorum commiſcet calamum.*Plautus *in Perſa : Bene ut in ſtruthcis concalcat,calamum inijce.lib.12.cap.21.*

Calculo) Ratiocinio.Itidem Iuuenalis:*Ponatur calculus, adſint cum tabula pueri.* Inde *calculator dictus ratiocinator.* Infrà *quoque ait: hic calculus quem poſuimus.libro 3.cap.3.*

Calda)Caldum ueteres dicebant, nos calidum, quod & Quintilianus annotauit. Martial. *Iam defeciſſet portantes calda miniſtros. Caldor pro calore ponitur. lib.6.cap.29.*

Caſtanea caluefcunt) Ex *caluitio hominis cognoſces quomodo caſtaneæ uineæq; calueſcant.* Nam *ſicut in capite hominis calui uel nullus uel rarus eſt capillus,ita caſtaneta calueſcere dicuntur, quando raræ ſunt arbores caſtanearum,& ſine ſtirpibus ſine fructibus loca nudata cõſpiciuntur.*Hæc *inter ſe opponuntur,caluata,& frequentia,ut pro raro & infrequenti caluum accipias.lib.4.cap.33.*

Quis cuſtos incorruptior?)Garamantum *regem canes ducenti ab exilio reduxere, prælianies contra reſiſtentes.* Propter *bella* Colophonij, *Caſtabalenſeſq; cohortes canũ habuere,& primæ dimicabant in acie,nunquam detrectantes:hæc erant fideliſsima auxilia, nec ſtipendiorum indiga.* Pugnaſſe *aduerſus latrones canem pro domino accepimus.* Fideliſsimi,*ut inquit* Plinius,*ante omnia homini ſunt canes & equi.lib.7.cap.12.*

Canterio) Genus *eſt ſimplicis iugi, ſiue iugatæ uineæ perrecto ordine quem cãterium appellant, meliorq; ea uino eſt,quando ſibi ipſa non obumbrat, aſsiduoq; ſole coquitur, & afflatum magis ſentit, & celerius rorem demittit, pampinationi quoque omni facilior, ſuper cætera deflo-reſcit,utilius fit id iugum pertica aut arũdinea,aut funiculo. lib.*

lib.4.cap.18.Hinc Canteriatæ uites.lib.5.cap.3.

Canteriolis) Sicut in ædificio ſunt canterij, & per diminutionem canterioli, quibus contignationes & tabulata fulciuntur,ita per tranſlationem ait canteriolos, hoc eſt,adminicula adhibere oportere capitibus cæparum. Infrà quoque ait,arundinibus humiles canterij fiunt. Eſt & in uinea canterius,de quo dictum eſt ſuo loco.lib.11.cap.5.

Capulis ſuis) Quid ſi legas capillis. Nam ſunt in uitibus capillamenta quædam capillos imitantia. Inferius ait Columella: Is ex quolibet & minimo capillamento fieri poteſt. Eſt & capreolus coliculus intortus ut cincinnus ſiue capillus qui ad capiendum ſe erigit, ex quo à capiendo capreolus dictus.lib.4.cap.25.

Capitatas uineas) Quæ creſcunt in caput & robur craſſitudinis accipiunt in ſtirpe,dicuntur capitatæ. Quæ uerò brachiorum & ramorum incrementis adoleſcunt, brachiatæ nuncupantur.lib.5.cap.3.

Carex) Nomen herbæ aculeatæ noxiæ eſt, unde carectũ dicimus locum carice refertum. Vergilius, Tu poſt carecta latebas.lib.11.cap.2.

Carioſa) Putrida,exeſa,ſitu ſenioq; corrupta. Caries putrilago eſt ex uetuſtate. Carioſi dentes dicuntur putridi foraminatiq;.lib.4.cap.26.

Catulorũ caudas) Plinius mentionem faciens huiuſce rei & loci ſic refert: Columella autor eſt, ſi quadrageſimo die, quando ſit natus, caſtretur morſu cauda, ſummusq; eius articulus auferatur, ſequenti neruo exempto, nec caudã creſcere, nec canes rabidos fieri.lib.6.cap.12.

Catulo feceris) Catulum ſacrificaueris. Tradit Plin. catulos lactentes adeo puros habitos eſſe apud priſcos,ut placandis numinibus hoſtiarum uice catulis uterentutur. Genito mane

to mane catulo res diuina fit.In canario ſacrificio rutilæ canes immolabantur pro frugibus, ut ita deprecarentur propulſarentq́; ſæuitiam ſideris caniculæ.lib.2.cap.22.

Forantur cauis) *Foraminibus, nomen eſt ſubſtantiuum.* Horatius:*Me ſylua cauusq́; Tutus ab inſidijs tenui ſolabitur eruo.lib.8.cap.3.*

Cecilia)*nomen eſt ſerpentis.Quidam apud* Plinium *mendoſe legunt cæcas ſerpentes,cum legendum ſit cecilias.lib.6.cap.16.*

Ageratori) *Vtinam tam facile ueras dictiones poſſem inuenire, quàm facile falſas, adulterinasq́; cognoſco, qualis eſt hæc exploſa procul à latinitate, futilis, caſſa, nihili dictio, obelo fodienda. Cuius in locum ſubſtituo laſerato, ut ſit ſenſus medicamento ex laſere,& laſerpitio, de quo affatim ſuo loco dictum eſt.Vel potius corrige cerato:quod & magis quadrat: & tali medicinæ eſt accommodatius.* Nam *ceratum liquidum,ait, immittendum eſſe intra locos capræ genitales.* A' *cera, ceratum dictum, quod uulgò cerotum nuncupant.* Plinius: *Non fecit, inquit, cerata, malagmata, emplaſtra, collyria, antidota, parens illa,ac diuina rerum artifex officinarum, imo uerius auaritiæ commenta ſunt. lib.7.cap.7.*

Cedrino liquore) *Liquor picis, qui aquæ modo fluit, ex teda dum coquitur, cedrinum uocatur, cui tanta uis eſt, ut in* Aegypto *corpora hominum defunctorum eo perfuſa ſeruentur. Eſt etiam oleum cedri, quo peruncta materies, nec tineam, nec cariem ſentit. Hinc illud* Epigrammatarij: *Cedro nunc licet, ambules perunctus. Cedriam quoque accepimus appellari humorem manantem ex ambuſta picea.lib.7.cap.12.*

A' cellarijs) *Cellarij dicuntur, qui ex cella promptuaria,*

ria,ſiue ex cellario promunt neceſſaria familiæ, uocabulo Plautino promus & condus nominantur.lib.11.cap.1.

Cenſorium opus) Cenſores ſunt caſtigatores morum,& rectores. Hinc ait Marcus Tullius in libris legum: Cenſores mores populi regunto. Cenſura eſt regula morum caſtigatrix, quam idem Marcus Tullius magiſtram pudoris, & modeſtiæ appellat in oratione contra Piſonem. Opus ergo cenſorium ſignificat caſtigatio uitiorum, & morum regula. Nam,ut inquit Liuius, penes cenſuram erat regimen morum diſciplinæ Romanæ. Præterea uectigalia P. R. erant ſub nutu, atque arbitrio cenſorum: inde ſupercilium cenſorium ponitur pro grauitate auſteritateq; caſtigatoria. lib.2.in præfatione.

Cepheus inter ſydera) Cepheus eſt, quem Aethiopum regem fuiſſe tradunt, Andromedæ patrem, quæ ceto propoſita à Perſeo liberata eſt, qui omnes inter ſydera recepti eſſe memorantur.Cepheus,ut ait M.Cicero, ſequitur manibus paßis terga ſeptentrionis.lib.11.cap.2.

In Ceretano tuo) Ceretani populi ſunt citerioris Hiſpaniæ,qui Iuliani cognominantur. De his intelligendum eſt apud Epigrammatiſtam ſcribentem, Ceretana mihi fiat, uel maſſa licebit.Nanque ab his Ceretanis mittebantur pernæ optimæ: quod & Strabo memorat. Apud eoſdem naſcebantur uina generoſa, quæ ſcriptores magna cum laude nominitant. De quibus idem Epigrammatarius intellexit, ſcribens: Ceretana nepos ponat,ſetina putabis. Male literati enarratores Ceretana uina, & ſalſamenta falsò exiſtimant referenda eſſe ad Ceretes Ethruriæ populos. Ego olim puer in Pliniana recognitione annotaui quædam annotamenta non indigna cognitu ſuper Ceretanis uinis, & pernis,quæ leguntur in calce Plinianorum codicum,qui impreßi

preſſi Parmæ fuerunt. Apud Columellam, & hic, & alibi fit mentio uinorum Ceretanorum: & de Hiſpanienſibus eſt intelligendum. lib. 3. cap. 9.

Ceratura) *quære Gummitio in G.*

Cerris) inter arbores glandiferas eſt cerrus: ex glande cerrea, ut Nigidius tradit, porcina caro fit ſolidior. Autumat Plinius, cerrum ne Italiæ quidem maiori ex parte notam eſſe. lib. 7. cap. 9.

Sacrorum certaminum) Sacra certamina ſunt apud Græcos famigerata, Olympia, Pythia, Nemea, Ihmiſta. appellant Græco uocabulo, ἱϱοὺς ἀγῶνας, ut docet Pollux, in tertio onomaſtici. Inde hieronicas uocant uictores in ſacris certaminibus, de quibus copioſiſſimè ſcripſi in commentarijs Tranquilli. lib. 3. cap. 9.

Charcatas uocant) Legendum characatas. Eſt autem χάραξ fœminino genere pedamentum uitis: unde uites characatæ dictæ pedaminibus adnixæ. Prouerbium Græcorum eſt, χάραξ τὴν ἄμπελον, id eſt, Palus uitem ἐξαπάτησεν accepit. lib. 3. cap. 4.

Chenoboſcia) Loca in quibus anſeres aluntur, chenoboſcia Græco uocabulo appellant. Nam χὴν Græcè anſer dicitur, βόσκω, paſco. M. Varro: Vbi anſeres aluntur, nomine chenoboſcion appellatis. lib. 8. cap. 14.

Cylindro) Lapis teres inſtar columnæ, & uolubilis, dicitur Græco uocabulo cylindros. Verg. præcipit aream cylindro æquari oportere. Cylindraceæ figuræ ſunt ſiliquæ piſi. De cylindris geometricis dictum eſt, in commenta. Tuſcula. lib. 11. cap. 3. & apud Cato. cap. 159.

In cimam) Cima eſt quidã caulium delicatior, teneriorq́; cauliculus. lib. 11. cap. 3. & apud Cato. 159.

Ciminus) De hoc lacu Vergilius, & Cimini cum monte

lacum

lacum.lib.8.cap.15.

Creta cimolia) Cretæ terræ plura ſunt genera, ex his ci moliæ, duo ad medicos pertinentia, ab inſula Cimiola dicta cimolia. lib.6.cap.17.

Ceneræ) Nomen eſt oleris cui inditum uidetur nomen à cinere: quoniã huic herbæ id genus ſtercorationis eſt aptiſſimum, plura uide in hortum Col. Bapt. lib.11.cap.3.

Quæ circo) id eſt, ludis circenſibus, qui & Romani, & magni nominantur de ſacris certaminibus, quorum uictores uocant hieronicas. ſuprà explicatum eſt. lib. 6. cap. 26.

Cita) Euocato, educito, citato, uerbum eſt imperatiuum. Col. de arb. cap. 8.

Acit aluum) Legendum cit, hoc eſt, mouet, concitatq́;. Verbum Plinij propè peculiare in hoc ſignificatu. lib. 6. cap. 4.

Citra hoc experimentum) Sine hoc experimento, locutio eſt elegans, & celeberrimis ſcriptoribus frequentiſſima, Citra muſicen, Citra ſuſpicionem, dixit Quintilianus: Citra faſtidium, citra perniciem, Plinius: & citra ſalem, pro ſine ſale. Citra ebrietatem, Citra crudelitatem, Seneca. Dicimus citra Calendas, pro ante Calendas, & multa conſimiliter ab eodem fonte deriuata. lib. 2. cap. 134.

Cyperum) Cyperus in Aegypto eſt arbor, ſemine coriandri, cãdido, odorato, quod coquitur in oleo, & inter odoratos frutices numeratur. Hieronymus in commentarijs Cantici tradit cypron eſſe genus uirgulti quod fructum ferat odoratum in modum uuæ florentis, & cypros uua florens appellatur. Præterea cyperon uocant iuncum quendam triangulum, quem multi non diſcernunt à cypiro uicinitate nominis. Plinius diſtinguit utrunque, aitq́; cypirum eſſe gladiolum radice bulboſa, cyperum uerò iuncum angulosum

guloſum,iuxta terram candidum, cacumine nigrum, folia porraceis exiliora, radicem oliuæ nigræ ſimilem cyperida uocari,magni in medicina uſus.lib.12.cap.21.

Clathris muniantur) *Clathri ſunt ligna tranſuerſa, quibus aliquid munitur,à quibus feneſtræ clathratæ dicuntur, Cancelli quoq; nominantur. Horatius: Obiectos caueæ ualuit ſi frangere clathros. Cato: Clathros oportet inter ſe pede diſtare, hinc clathrare uerbum, munire, & cancellos inducere.lib.8.cap.3.*

Clauorum) *Inter ulcera ſunt claui,quorum quidam morticini appellantur:naſcitur clauus nonnunquam alibi,ſed maximè in pedibus,ut docet Cornel.Celſus:Clauo perijt Silius Italicus.lib.6.cap.14.*

Clibano)*id eſt.furno,cuius pars prima patentior,Græci* κλίβανον *uocant* κάμινον. *Vnde Clibanicij panes dicti in clibanis cocti,quorum mentio fit à Plinio: Dicitur &* κρίβανος*:unde* ἄρτοι.*id eſt,panes, dicti* κριβανῖται, *quorum Pollux,Suidas,Ariſtophanes,meminerunt. Columel.lib.de arborib.cap.19.*

Clima) *Docet in hoc loco Columella, quid ſit clima in menſuris agrorum. Apud aſtrologos clima in ſitu terrarum dicitur ſpatium quo regionatim uariat horologium. Vniuerſa terra diuiditur in ſeptem climata, quæ noſtri circulos appellauere.Græci parallelos.Plinius noſter ſegmenta, à quo præter illa ſeptem notiſſima adduntur quinq; exquiſitiſſima quadam ſubtilitate,ut ita fiant climata ſiue ſegmenta numero* XII.*Bononia patria mea ſeptimo ſegmento,ſiue climate continetur.lib.5.cap.1.*

Clitellis aptior mulus) *Clitellas uocant ſtrata iumentorum, quibus ſarcinæ alligantur, unde muli clitellarij dicti. Prouerbium eſt, Boui clitellæ ſunt impoſitæ: cùm bos*

natural

naturaliter ſit impatiens, inſolensq́; clitellarum, minimeq́; ferendis clitellis idoneus. Plautus feſtiuiter appellat homines clitellarios, qui onera impoſita uehunt, & dorſo portant, quaſi doſſuarij. lib.6.cap.36.

Secundum codicem) Iuxta caudicem, & ſtirpem. Itali dicebant excodicare, id, quod ablaqueare dicunt ſcriptores agricolationis. Id autem nihil aliud eſt, quàm circa uitis caudicem circunfodere, & quoſdam quaſi lacuſculos efficere. lib. de arb. cap.10.

Coëant) Coagulentur, & unitas fiat. lib.12.cap.21.

Cohortalis eſt auis) In uilla cohors eſt, ex eo dicta quòd circa eum locũ pecus coherceetur, autor M. Var. Inde aues dictæ cohortales, quæ intra cohortem uillaticam continentur: quales potiſſimum ſunt gallinæ. Ouidius: Abſtulerat multos illa cohortis aues. Apud Martialẽ, per contractionem dictionis ſcriptum eſt: Raucæ cortis aues, & oua matrum. Item: Accipe cortis aues. lib.8.cap.2.

Cola) Vaſa, ſiue inſtrumenta ad colandum uinum, defęcandumq́; accõmodata, à colando nominata, de quibus Vergilius: Colaq́; prælorum fumoſis deripe tectis. Villicus, ut inquit Cato, habere debet cola uitilia tria, cola, queis florem demat, tria. lib.11.cap.3.

Coliculus) Cauliculus eſt ſcapus. lib.11.cap.2.

Colymbadas) Plinius in xv. Colymbades franguntur, eædemq́; herbarũ uiridiũ ſapore condiuntur. lib.12.cap.46.

Colliquias deriuemus) Videtur legendum, in collicias. Sunt autem colliciæ ſiue colliquiæ ſulci maiores amplioresq́;, & quaſi loculamenta, quibus humor agrorum noxius ex minoribus ſulcis deriuatur extra ſegetes. Vitruuius appellat colluuiaria, omnis colluuiei, & purgamentorum receptacula. Plinius meminit colliciarũ his uerbis: In

uſu eſt, & collicias interponere, ſi ita locus poſcat ampliore ſulco, quæ in foſſas aquã deducant. In Plinianis codicibus ferè omnibus, legitur collectritas. Verũ ſiue colliquias, ſiue collicias, ſiue collectritas legere libet, haud equidem in magno ponam diſcrimine, dum modo nouerimus uocabulum hoc ab humore colligẽdo, uel eliquando eſſe deductũ. Fiunt autẽ in agris huiuſcemodi colliciæ, ad colligẽdas aquas, atq; educendas extra ſegetes, ſicuti quoq; ſunt elices, ſulci aquarij, ab eliciendã aqua nominati. Cato cloacale flumen dixit, pro colluuie cloacarũ. M. Varro collicias ſignare uidetur, cũ ait: Sulcãt in foſſas quo pluuialis aqua dilabatur. li. 2. ca. 8.

Collyria) Attende collyria dici non ſolum medicamenta oculorum, ſed aliarum quoq; rerum. Item Corn. Celſus, collyria ponit pro medicamentis fiſtularum, docens quo modo fieri debet collyrium ad fiſtulas curandas. Scribit Suidas, χολαία, id eſt collyria eſſe pharmaca iatrica, id eſt medicinalia. Idem docet panes quoſdam quaſi mutilos eodem nomine appellari. lib. 6. cap. 6.

Neque arborem collucare) Tria ſunt priſcorum uerba ab eodem fonte deriuata, collucare, ſublucare, interlucare, quæ hoc diſcerniculo diſparantur. Collucare, eſt arbores ſyluæ officientes lumini ſuccidere, & ſuccisis arboribus locum luce complere. Sublucare minus eſt, quàm collucare, ſignificat enim ramos arborum ſupputare, & ueluti ſubtus lucem immittere. Docet M. Cato quemadmodum Romano more locum collucare oporteat. Interlucare uerò eſt in arboribus frugiferis per interualla deputare ramos in denſitate ramorum, qui ſunt ſuperuacui, unde nata interlucatio eſt, cui in uitibus conſimilis eſt pampinatio. Plinius: Interlucatio arboris prodeſt, ſed omnium annorum trucidatio inutiliſſima. lib. 2. cap. 22.

Colocaſijs) *Nomen eſt herbæ, de qua Martialis:* Niliacum ridebis olus lanaſq; ſequaces. *Plinius*: In Aegypto *nobiliſsima eſt, colocaſia, quam cyamon uocant. Aliqui hãc à* Nilo *metunt, caule cum coctus eſt arenoſo, in mandendo ſpectabilis eſt, folijs latiſsimis, quibus implexis in uariam ſpeciem uaſorum portare gratiſsimum habent.lib.9.cap.15.*

Columbaria) *Vulgo columbarium uocant ſtabulum columbarum, ipſum ædificium, & locũ columbis alendis accommodatum, & ita* Palladius *quoq; appellat:uerum Columella, &* M. *Varro columbaria capiunt pro nidis, & loculamentis, & cellis in quibus ſingula paria fœtificant.* M. *Varro ſic refert: Columbaria ſingula eſſe oportet, ut os habeant, quo introire, & exire poſsint. Columbarius dicitur custos, & pastor columbarum.lib.8.cap.8.*

Colostram uocant) *Dicitur colostrum neutro, & colostra fœminino genere: quæ nil aliud eſt, quàm ſpongioſa denſitas lactis à partu.* Plinius: Ex primo *ſemper lacte à partu colostra fiunt.* Hinc *colostrati infantes dicti, quibus pernicioſum fuit guſtaſſe id lac.* Plautus: *Mea colostra, meus molliculus caſeus.* Epigrammatiſta: De *primo matrum lacte colostra damus.lib.7.cap.3.*

Commeatus apum) *Itiones & reditiones à commeando. lib.9.cap.8.*

Iugerum compluuia) *Antè dictum eſt uineam dici compluuiatam à compluuijs domorum, quibus conſimilis eſt in longitudinem latitudinemq; iugata.lib.4.cap.24.*

Conditiтia) *Quæ recõduntur & diuturno tempore ſeruantur longæ uſionis gratia, ea uocant conditiтia cibaria. Cato conditiua appellat poma, quæ conduntur in hyemem duratura.lib.8.cap.8.*

Vicini cõditionibus) *Emendo uillici, tanquam ad uilli-*

 cum

cum parum pertineat compoſitio olei gleucini. Conditiones autem accipe pro conditurïs. Sic enim M. Tullius, ſic ueteres frequenter appellant, ut inter conditiones & conditur as nihil quidquam interſit: cùm utraq; dictio à condiendo deflexa ſit. lib. 12. cap. 50.

An conſeminieis uineis) *Conſemineas uineas uidetur intelligere eas, in quibus acervatim multa ſemina uitium confuſa ſunt, nec proprijs generibus diſtincta, quæ etiam conſeminales dicuntur. lib. 11. cap. 45.*

Conſiliginem uocant) *Plinius lib. XXVI. ſcribit hæc: Radix uerò herbæ conſiliginis, quam nuper inuentam diximus, ſuum quidem & pecorũ omnium remedium præſens eſt pulmonum uitio, uel traiecta tantum in auricula, bibi debet ex aqua, haberiq; in ore aſsiduè ſub lingua. Idem XXV. Noſtra ætas meminit herbam in Marſis repertam, naſcitur & Aequiculis circum uicum Ninneruesiæ, uocatur conſiligo. lib. 6. cap. 5.*

Tanquam olitæ reductum) *Emendo tanquam lituræ ductus appareat. lib. 6. cap. 5.*

Coni cupreſſum) *Conus dicitur fructus cupreſſorum, unde coniferæ dictæ à poëtis, κονοειδὴς Græce nominatur: quoniam rotunditate in acumen attollitur: κόνοι autore Suida ſunt ſtrobuli: ubi ſtrobulos accipere malo pro nucleis pineis quam pro fructibus cupreſsi. Nam & Galen. in VII. lib. qui μέγα inſcribuntur, docet conos antiquitus appellatos eſſe ab Atticis ſtrobulos, id eſt, fructus pineos. M. Var. galbulos nominat, pilas iſtas cupreſſorum cortinas in quibus incluſa ſunt ſemina primigenia. lib. 6. cap. 7.*

Cordum uocatur) *Plinius: Rurſus rigari deſecta oportet, ut ſecetur autumnale fœnum, quod uocant cordum. Antiqui cordum dixere ſerotinum, unde & frumenta corda,*

da, quæ ſero matureſcunt, & agnos cordos, qui ſerius nati fuerent. Et in hominibus dicti cordi ſunt ultimo fœtu progeniti, hoc eſt quod ait Quintilianus, præceptorem ſubtilem & eruditum ſcrutaturum origines uerborum unde Cordi nomen traxerint. Lego fuiſſe Cordos duos ſcriptores hiſtoriarum. lib. 7. cap. 2.

Corrudam) Corruda eſt ſylueſtris aſparagus. Cato præcipit corrudã ſeri debere eo in loco in quo fuerint harundines, ut ita aſparagi fiant. Nam cõuenit harundinetũ cum corruda. Plinius: Syluestres, inquit, fecerat natura corrudas, ut quiſq; demeteret paſſim, ecce altiles ſpectãtur aſparagi. Item hortorum indicauimus corrudam, hunc intelligimus ſylueſtrem aſparagum, quem Græci orminon aut myachanton uocant, alijs'ue nominibus. lib. 11. cap. 3.

Cortinale) Non id eſt cortinale quod gloſſematici opinantur, neq; à menſa parieteq́; deducitur. Sed cortinale dicitur propriè locus in quo ſapa & defrutum coquuntur in cortinis. Sunt autem Cortinæ ſcriptoribus agricolationis uaſa defrutaria, hoc eſt, defruto ſapæq́; coquendæ accommodata, quæ magis plumbea quàm ærea eſſe debent. Plinio cortinæ ſunt uaſa quibus uellera tinguntur ſorbentia ſuccum & medicamina infectoris, à quo cortina dicitur uiridis & immatura, quando nondum lana ebibit ad plenum eximium illũ colorem, qui expetitur in ueſtimentis. Idem ait, Vela pingi in cortina: & cum ſit unus in cortina color alium atq; alium fieri in ueſte accipientibus medicaminis qualitate mutatum. Alio ſignificatu apud eccleſiaſticos ſcriptores, alio apud poëtas cortina uſurpatur, qua nil notius eſt, uulgatiusq́;. lib. 1. cap. 6.

Vel coro) Nomen eſt uenti, quem & caurum uocant: de quo Iuuenalis: In caurum, atq; eurum ſolitus ſæuire flagellis:

 gellis:

gellis:à Grecis argeſtis nominatur.Plinius ab occaſu æquinoctiali fauonius,ab occaſu ſolſtitiali corus:zephyron, & argeſton uocant.lib.11.cap.2.

Crudum) Id eſt,*intactum ſine ſulco,& paſtinatione. lib.3.cap.13.*

Cubitorem bouem) *Qui libenter decumbit in ſulco, & uitio decumbendi obnoxius eſt.lib.6.cap.2.*

Ac cudentibus) *Cudentes dicuntur, qui in area baculis excutiunt,exteruntq́; legumina ac frumenta: à cudendo,id eſt feriendo nominati.lib.2.cap.10.*

De collo cucurbitæ) *Semina in cucurbitis quæ proxima collo fuerint, proceras pariunt, quæ in cibis ſunt eſculentiores,quæ in medio ſunt rotũdas, quæ in lateribus craſſas, breuioresq́; progenerant. Cucurbitarium locum uocant conſitum cucurbitis, ſicut cucumerarium ubi ſati ſunt cucumeres.lib.11.cap.3.*

Cum culabula) Emendo *cunila bubula, hoc enim nomine appellatur herba, cuius plura ſunt genera. Eſt enim cunila quæ bubula appellatur, cuius ſemen contra ſerpentes uino bibitur. Eſt alia cunila gallinacea appellata à noſtris, à Græcis origanum* Heracleoticum. *Tertium genus eſt eius quæ à Græcis maſcula, à noſtris cunilago uocatur.* Vires *cunilæ uehemẽtiſsimas in omnibus his generibus tradunt.lib.6.cap.12.*

Cuſtos ſummittendus) *Alendus palmes quem cuſtodem uocant & præſidiarium,de quo* Plinius *hæc:Qui uocatur cuſtos,hic eſt nouellus palmes, non longior tribus gemmis,proximo anno materiam daturus, ſi uitis luxuria ſe conſumpſerit.lib.4.cap.24.*

D

Dactyliq́;) *Vuæ ſunt prælongis acinis porrectæ. unde &*

& nomen à digitorũ longitudine ſortiuntur, ſicut & dacty lides dictæ à digitorum gracilitate. Bumaſti *uerò ab eo nominantur quòd tument mammarum modo.* De *quibus poëta, tumidis bumaſte racemis. Alio nomine bumammam uocant.* Mos *eſt Græcorum in magnitudine rei demonſtranda, apponere hanc particulam,* Bu, *ut docet* Suidas: *hinc* βούπεινα ἡ μεγάλη πεῖνα, *id eſt, magna fames. hinc* βούλιμον καὶ βούγλωσσα, *aliaq; compuſcula: autumat* M. Varro *à bobus dici pleraq; id genus magna. lib. 3. cap. 2.*

Dapſilis muſto) *Larga, copioſa, & muſti ubertate luxurians. Dictio Græca eſt noſtris frequenter uſurpata.* δαψίλεια *dicitur largitas, & opulentia, ut inquit* Suidas, πολυτέλεια δαψιλὴς, ὁ πολυτελής. *lib. 3 cap. 2.*

Decacuminanda) *Cacumine priuanda. Decacuminare eſt cacumen decutere, unde decacuminatio.* Plin. *lib. 17. cap. 24. Similem & decacuminatio rationem habet cupreſſi, piceæ, cedri. hæ enim detracto cacumine aut ignibus aduſto intereunt. lib. 5. cap. 4.*

Delibretur) *Decorticetur. Decorticatio, id eſt, corticis detractio, infeſta eſt & exitialis arboribus.* Nam *nouellæ in primis arbores cortice in orbe detracto necantur.* Excipitur *ſuber, quod ſic etiam iuuatur. lib. 5. cap. 4.*

Decemmodiæ) *Capaces decem modiorum, ut trimodiæ trium. lib. 12. cap. 18.*

Decoxit(*comminuitur, fitq; minor, atq; deterior, tranſlatio ſumpta ab his quæ coquuntur ad ignem, fiuntq; coctura longè minora.* Inde *uerbum translatum in eos qui ære alieno cooperti cùm ſoluendo non ſint, uel latitant, uel ſolum uertunt.* Nam *decoxiſſe dicuntur, & decoctores nominantur.* Epigrammatarius: Nibil *colonus uillicuſq; decoxit.* Craſſus *qui primus diues eſt cognominatus, deco-*

*xiſſe ſuis creditoribus traditur.*Notiſsimum *eſt illud* Catul*lianum,*Decoctoris *amica* Formiani.*lib.*1.*cap.*8.

Iuxta decumanum) *Suprà docuimus,decumanum dici limitem ſecãtem agrum ab exortu ad occaſum, uineas quoq; limitari decumano.lib.*4.*cap.*20.

Decuſſabimus) Id *eſt, deformabimus, ducemusq́; in decuſſas, id eſt, denormabimus, digeremusq́; ad æquilibrium.* Hoc *uerbo utitur & Vitruuius, dictumq́; uidetur à decuſsibus, hoc eſt,à denario numero, qui perfectus, & abſolutus eſt.*Quidam *legunt decuſſauimus, ut ſit præteriti temporis, quod intellectui magis quadrat.* Quòd *autem ait in ſpeciem Græcæ literæ, neque* Δ, *intelligo,neque* λ, *ut quidam opinantur, ſed* χ, Talis *enim litera ſtellæ ſimilior eſt, cuius effigiem repræſentare ait hanc machinam libr.*4.*cap.*13. Hinc *in ſtellam decuſſare ait libr.*4. *& decuſſatim per decuſſes, & per fruſta cuiuſdam magnitudinis abſolutæ, ſicut decuſsis,hoc eſt,denarius numerus perfectus habetur lib.*12.*cap.*53.

Cellam defrutariam) Impoſitum *eſt nomen uillæ defrutariæ ab eo quòd in ea fit defrutum.*Eſt *autem defrutum uinum ad dimidiam menſuræ partem decoctum, ut docet* Pli. Autumat Palladius *defrutum à deferuendo dictũ eſſe,quod ubi ad ſpiſsitudinem fortiter deſpumauerit,effectum eſt.* Calenum *uerò dicitur cùm ex tribus partibus perdita tertia, duæ remãſerunt.Sapam uerò appellant ubi ad tertias decoquitur, quod* Græci *ſyrium & exſema nuncupant, & ita frequenter à* Galeno *nuncupatur.libr.*1.*cap.*6. Hinc *defrutarium locus in quo fit, & defrutaria uaſa defruto coquendo maximè idonea.lib.*12.*cap.*21.

Defrutare) A` *defruto declinatum eſt uerbum defrutare, quod ſignificat defrutum conficere, & ſapam coquere.*

Vnde

Vnde & defrutariæ cellæ nomen eſt inditū. Defrutum uerò à defcruendo dictum eſt, ſignificatq́; uinum decoctum ad dimidiam menſuræ partem, redactumq́; ad ſpiſsitudinem mellis, cuius uicem quoq; præſtat. lib. 2. cap. 22.

Ferijs denicalibus) Feſti Pompeij *uerba hæc ſunt:* Denicales *feriæ colebantur, cùm hominis mortui cauſa familia purgabatur. Græci enim* νεκρὸν *mortuum dicunt. Tu diſpice an ex hiſce doctiſsimi grammatici uerbis ſcribendum ſit denicralibus ferijs, tanquam* ἀπὸ τοῦ νεκροῦ *formato uocabulo. poſſumus & denicales legere, ut à numero denario dictio ducta ſit, ſicut nouendiales dixere à numero* I X. *dierum. lib. 2. cap. 22.*

Depingere) *Vnius literæ immutatione tollendū eſt mendum, ut legas depangere, quod plantare ſignificat, itidem paulo mox quinq; malleoli pangendi ſunt. lib. 3. cap. 16.*

Depletur) Exhauritur, *educitur, ex uaſis poſt preſſuram.* Statius: *Digno depleuimus hauſtu.* Cato: Oleum *ſi poteris, bis in die depleto.* Idem *dixit amurcam dehaurito in eodem ſignificatu.* Plinius *noſter uerbo infrequenti, ſed elegantiſsimo ait,* Oleum *ſæpius die decapulandum, pro eo quod eſt, deplendum dehauriendumq́;.* A' Catone *dictus capulator is, cuius officium eſt, ut concha oleum diligentiſsime tollat ac depleat, de quo mox paulo ſic ſcribit* Columella, Protinus *capulator depleat: utiturq́; perſæpe hac dictione.* Dicitur autem *capulator à capula quod nomen eſt uaſis, cuius nominis* Nonius & Varro *meminerunt. lib. 12. cap. 49.*

Deſponderis ſapientiam) *Deſperaueris te ſapientiam ad perfectū poſſe percipere, & ad eam peruenire.* Deſpondere *animum dicitur apud autores, pro eo quod eſt finem ſuæ ſpontis ſtatuere, ac mori uelle ex deſperatione.* M. Varro:

Hoc ideo in ſecluſo clàm, ne reliqui, ſi uideant, deſpondeant animum, atq; alieno tempore uenditori moriantur. Liuius: Nec ipſi ſolum deſponderant animos, ſed contemni cœpti erant à finitimis populis. Plautus: Ne lamentetur, ac ne animum deſpondeat. lib. 11. cap. 1.

Dicimus & Deſpondere ſine additamento pro eodem, ut idem Col. lib. 8. cap. 10.

Deuerrendus) Scopis purgandus. Deam nomine Deuerram coluit antiquitas, quæ præerat domubus euerrendis. Conuerritores dicti ſcoparij, illi ſcilicet qui ſcopis à prandio, à cœna pauimenta deuerrunt, & purgamenta eſcarum tollunt. lib. 7. cap. 4.

Deuſticæ) Id eſt crematæ, toſtæq; in pruinis. libro 6. cap. 17.

Diffuſa) Id eſt, recondita in dolijs. uina diffundi dicuntur in apothecis in uaſis uinarijs in quibus diu ſeruantur. Iuuen. Ipſe capillato diffuſum conſule potat. Horat. Vina bibes iterum Tauro diffuſa. Verbum hoc eſt frequens, is uſus apud Plinium iuriſconſultos'ue cæterosq; claßicos ſcriptores. lib. 3. cap. 21.

Plus dipondio & ſemiſſe) Id eſt, plus duobus pedibus & dimidio. Peculiaris hæc elocutio eſt Columellæ, de qua iam ſuprà diximus. lib. 4. cap. 1. & dipondio & dodrante id eſt, duobus pedibus, & 1 x. unciarum. lib. 3. cap. 13.

Diſpendium) Damnum: compendium, lucrum. libro 6. in præfatione.

Differenda) Per interualla ſerenda. lib. 11. cap. 3.

Sub diuo) Sub Ioue, ſub cœlo libero & aperto. dicimus & ſub dio, unde ſubdialis deriuatur. lib. 6. cap. 3.

Dolabella) Diminutiuum à dolabra quod genus eſt ferramenti. lib. 4. cap. 24.

Sint duramina) Brachia *in uitibus modò duramenta uocant: modò duramina.* Plinius, Relicto *ſemper duramento in ſingulis tabulatis. lib. 4. cap. 22.*

E

Elices *ſulcosq́; aquarios)* τὸ αὐτό, *id eſt, bis idem dixit: nanq; elices uocant ſulcos aquarios, per quos aqua collecta educitur ex liris agrorū: non longè diſtant foſſæ inciles, quæ & incilia appellant, de quibus ſic ſcribunt iuriſconſulti,* Titulo *de riuis.* Incile *eſt locus depreſſus ad latus fluminum, ex eo dictus, quòd incidatur.* Inciditur *enim uel lapis, uel terra: unde primum aqua ex flumine agi poßit. lib. 11. cap. 2.*

Eluenaci *generis)* Inter *uites generoſas nominatur eluenaca, quam fertilitas commendat.* Duo *eius genera.* Maior, *quam quidam longā: minor quam arcelacā appellant, non tam fœcundam, ſed gratiorem hauſtu. lib. 5. capi. 3.*

Emacietur) *Fiat macrum. lib. 7. cap. 10.*

Embammata) *Plinius noſter intinctus ſubinde uocat, quæ* Græco *uocabulo embammata nuncupantur. Sunt autem liquamina multiformia, quibus intingimus buccellas eſcarum, gulæ prorſus irritamenta, uulgo ſapores appellant.* Græci *dicunt* ἐμβάπτειν, *intingere: unde & embammata intinctus. Illud ex* Euangelio: *qui manum intinxerit in catino:* Græce *dicitur,* ἐμβάψας τὴν χεῖρα ἐν τῷ τρυβλίῳ. *lib. 12. cap. 54.*

Emittet *in iugum)* Lego *emicet, id eſt, proſiliat, tale eſt illud poëticum,* Emicat Eurialus. *ſic &* Plinius: Quæ *ita emicuerit materia fructum dabit anno ſequente. lib. 4. cap. 20.*

Emplaſtraturus *es)* Id *eſt, inſiturus, eo genere inſitionis, quam emplaſtrum, & emplaſtrationem uocant,*

quæ

quæ ita ſit, Detrahitur cortex ex parte arboris nitidiſſima, eiq; imprimitur cortex cum gemma ex alia arbore par: ſic compage denſata, ut delibratæ parti bene conueniat teſſella hæc, ſiue ſcutula inſiti corticis, mox oblinitur intrita, integiturq;. Huic emplaſtrationi conſimilis eſt inoculatio, quæ excidit in arbore oculum cum fiſtula, gemmamq; includit ſumptam ex alia arbore. Inoculationẽ ſignauit Vergilius numeris poëticis, ſcribens: Nec modus inſerere, atq; oculos imponere ſimplex. Et mox paulò: Huc aliena ex arbore germen Includunt, udoq; docent inoleſcere libro. lib. 12. cap. 2.

Ephiporam) Lege epiphoram, morbus eſt ocularius: cuius crebra mentio apud Plinium: Naſcitur & epiphora in genitalibus. lib. 6. cap. 17.

Epityrum) Columella euidẽter oſtendit epityrum dici in oliuis genus conditurę, docetq; quemadmodum id fiat. Cato quoq; ante Columellã tradidit compoſitionẽ epityri, cuius uerba hæc ſunt: Epityrum albũ, nigrum, uariumq; ſic facito, ex oleis albis, nigris, uarijsq; nucleos eijcito. Sic condito, concidito, ipſis addito oleũ, acetum, coriandrum, cyminum, fœniculum, rutam, mentam, in orculam condito, oleum ſuprà ſiet, ita utitor. M. Varro lib. de lingua Latina tertio, enarrans illud Plautinũ: Si unum epityrum eſtur. Epityrum (inquit) uocabulum eſt cibi, quo frequentius Sicilia, quàm Italia uſa. Quidam quia apud Græcos caſeus dicitur τυρὸς, opinati ſunt epityrum dici cibum caſeatum, quibus reclamat autoritas ſcriptorum claſſicorum, quos nominauimus. Videtur autem appellari epityrum à confracta oliua, quæ Græcè dicitur πίθυρις. lib. 12. cap. 47.

Equienti mulæ) Equum appetenti, & maritum deſideranti. Canes conſimiliter dicuntur catulire, quando cupiunt

piunt maritari. Tradit Plinius equas domitas ſexaginta diebus equire antequam gregales.lib.6.cap.37.

Equus) Hunc *Aratus,& alij complures Pegaſum eſſe dixerunt,qui in Helicone ſaxum ungula feriens fontē aperuit,qui ex eius nomine Hippocrene dictus eſt.lib.11.cap.2.*

Eureungij) Legendū *eryngij. Eſt enim eryngion, ſiue erynge herba inter aculeatas, in primis clara contra ſerpentes, & uenenata omnia naſcens. Eius radix bibitur aduerſus ictus morſusq́;, Apollodorus aduerſus toxica cum rana decoquit.lib.6.cap.5.*

Ergaſtularij)*Quidam autumant ergaſtularios dici ſeruos uinctos in ergaſtulo. Tu cape ergaſtularium pro eo qui præpoſitus ergaſtulo, & mancipijs: quod genus ſeruos priſci habebant in ergaſtulo compeditos ad culturam ruſticationis exercendam. Plin. coli rura ergaſtulis peßimum cenſet eſſe,tanquam quicquid illi agunt,à deſperantibus agatur.lib.1.cap.8.*

Erronem)*Erraticum,& fugitiuum. Labeo iuriſconſultus,ut ſcriptum legimus titulo ad ædilitium edictū, definit erronem eſſe puſillum fugitiuum,& ex diuerſo fugitiuum magnum erronem eſſe: ſed proprie erronem ſic definiunt iuriſconſulti eum,qui non quidem fugit, ſed frequenter ſine cauſa uagatur, & temporibus in res nugatorias conſumptis ad dominum redit.De errone terno, ait Horatius: Fugitiuus,& erro.lib.9.cap.10.*

Erui) Eruum *genus eſt leguminis, quod uim medicaminis obtinet:quippe quo diuus Auguſtus eſt curatus. Innoxiū eſt bobus primo uere ſatum,autumno uerò grauedinoſum. De hoc Horatius: Tenui ſolabitur eruo, Freſum dicitur,quod infractum, & comminutum eſt,ſicut & faba freſa nuncupata,quæ molis frangitur.Col.lib.6.cap.3.*

Euanidæ

Euanidæ fiunt) Imbecillæ, languidæq́;, à Seneca gaudiũ euanidum, decenter dictum. Col. de arb. cap. 17.

Eugeniæ) Eugeniæ uuæ à generoſitate nuncupantur. Græco enim uocabubo εὐγένεια, dicitur nobilitas. Euganei quoq; populi Alpiũ incolæ traxere nomẽ à præſtantia generis: hoc eſt, ab Eugenia. Itaque Eugeniæ uuæ reſpondent ſuo nomini, quando uinum generoſum fundunt. lib. 3. cap. 2.

Euronotus) Nomen uenti eſt, qui medius flat inter eurum, & notum, unde & nomen accepit. autor Plinius in ſecundo. lib. 11. cap. 2.

Exacuit) Hoc eſt, ut ego interpretor, acorem fecit, & aceti ſaporem concepit. lib. 12. cap. 17.

Exaltant) Exaltare ſulcum, eſt alta foßione deprimere. Eſt enim altitudo ſuperior, & inferior. Col. lib. 3. cap. 13.

Exaniari) Quaſi ſanie purgari deſiccariq́;, quo uerbo utitur Cor. Celſus. Conſimile eſt Apuleianum uerbum examurcari, pro eo, quod eſt amurca emundari, & ſanie repurgari, & quidquid eſt feculentum extillare. infrà ait Columella ſcribens de ſalſura ſuillæ carnis, Compoſitis in tabulatum tergoribus pondere impoſito, ut exanietur: hoc eſt, noxius humor emundetur. lib. 12. cap. 46.

Excerni) Id eſt, expurgari, uentilariq́;. Conſimilia ſunt ſubcernere, & incernere, inde excernicula, incernicula dicta genera cribrorũ. Aliàs excernere, eſt uentrẽ purgare: unde excrementa dicuntur, quæ & retrimẽta. lib. 2. cap. 21.

Excludant) Gallinæ dicuntur excludere, cùm poſt incubatum pulli maturi rupto ouo naſcuntur. Plinius: Celerius excluduntur calidis diebus. Item quædam gallinæ gemina oua pariunt, & geminos interdum excludunt. Dicitur & excudere in eodem ſignificatu. lib. 8. cap. 2.

Exherbatur) Herbis liberatur, repurgaturq́;. lib. 4. ca. 3.

Exudent

Exudent) Quaſi ſudando ſiceeſcant exuantq́; noxium ſuccum.lib.12.cap.5.

F

Fecinium) *Inter genera uitium eſt fecinia, ex eo dicta, quòd plus quàm cæteræ fecis affert: quod tamen incommodum repenſat uuarum multitudine: uentos, & imbres patienter ſuffert, æſtu infeſtatur, minuti acini, & duræ cutis uuas habet.lib.12.cap.7.*

Flacceſcat) Langueſcat, *& quaſi flaccidum fiat.* Plinius *à flaccidis auribus autumat deriuari cognomina* Flaccorum. Ait Apuleius: Flaccet *rebus oratio, id eſt, langueſcit, & iacet.* Potes *legere fraceſcat, pro eo, quod eſt putreſcat, & corrumpatur.lib.5.cap.10.*

Faſtus) *In notis Seruij annotauimus Seruium erraſſe, dum erroris arceſſit* Lucanũ, *qui ſcribit faſtus eſſe quartæ declinationis, quando ſignificat ſuperbiam. Secundæ uerò, quando ſignificat librũ, qui dierum habet computationem.* Vnde *errauit (inquit)* Lucanus, *dicẽdo:* Nec *meus* Eudoxi *uincetur faſtibus annus.* Nanq; *indiſcriminatim dicimus faſtos, & faſtus in ſecundo, & quarto ordine pro libris, quod &* Priſcianus *tradit, & magnorum ſcriptorum confirmat autoritas, quæ pro ratione eſt.lib.9.cap.14.*

Fatiſcit) Reſoluitur, *langueſcit, deficit.* Plinius: *Sine calciatu fatiſcunt.lib.7.cap.3.*

Fefellerit) Latuerit. Horatius: Nec *uixit male, qui natus, moriensq́; fefellit.* Liuius: Explorator Carthaginenſis Romæ *biennium fefellit.lib.12.cap.3.*

Feles) *Animal eſt familiare, ac domeſticum, omnibus notum, uulgo catus nominatur (ut opinor) à ſolertia.* Nam *catum ſapientem dicunt, & acutum,* Græci αἴλουρον *uocant.* Plinius *tradit felium oculos in tenebris fulgere.*

Idem

Idem alibi ſic refert, Feles quidem quo ſilentio, quàm lenibus ueſtigijs obrepunt auibus, quàm occulto ſpeculatæ in muſculos exiliunt, excrementa ſua effoſſa obruunt terra, intelligentes odorem illum indicem ſui eſſe. Verùm *apud Columellam, & Varronem, feles accipi uidetur pro fouino, ſic enim uulgus appellat beſtiolam gallinis maximè infeſtam, noxiamq́;, & ſæpe gallinaria tota contrucidantem.lib.8.cap.3.*

Felticula) Legendum *filicula.* Eſt *enim diminutiuum, à filice herba: de qua Perſius:* Non *tamen iſta filix ullo manſueſcit aratro.* Pterin Græci *uocant. Prætereà alia eſt herba filicula, quam Græco uocabulo polypodion appellant, ſimilis eſt filici, bilem detrahit, in petris naſcitur. lib.6.cap.26.*

Femina) id eſt, femora, coxæ interiores ſine diphthongo ſcribi debet, cum prima ſyllaba corripiatur. Verg. Eripit à *femine.Hinc ſubfemina,id eſt,ſubfemora interiora.* Interfe*mineum eleganti uocabulo* Apulciano *dicitur genitale muliebre,quaſi inter femina collocatum.lib.6.cap.37.*

Pellicij fibri) Latini fibrum dicunt, Græci caſtorem,qui amputatione genitalium liberat ſe à uenatoribus,gnarus ob medicatos teſtes ſe peti.lib.de arb.cap.15.

Teſtaceis puluinis fibulantur) Id *eſt,alligantur,& quibuſdam quaſi fibulis coagmenta connectuntur.* Fibulatio*nes à* Vitruuio *dictæ coniunctiones fibularum in machinationibus. Diffibulare eſt fibulam diſſoluere, quod & refibulare dicimus; quamuis apud epigrammatiſtam id uerbum dicatur in re obſcœna de fibula citharœdorum, & comœdorum, cuius cum mordacitate ſatyrica mentio eſt apud poëtas.* Teſtacei *autem puluini in pauimentis dicuntur coagmenta ſpicata, & loricationes, quibus ad regulam*

lam perfricãtur,ut nullæ lacunæ inſint. Et ſunt quaſi extantes cumuli. Item puluini ſunt eminentiores partes in areis agrorum,& quaſi tori.lib.1.cap.6.

Fideliæ) *Nomen eſt fictilis uaſis,de quo Perſius: Reſpondet uiridi non cocta fidelia limo. Plinius: Mulſi congialem tibi plenam faciam fideliam. Fideliæ crebra mẽtio eſt apud Col. hoc uolumine, utpote uaſis condendis ſalgamis maximè idonei.lib.12.cap.7.*

Fidicula) *In cœlo ſydus eſt,quod appellatur modò lyra, modò fidis,modò fidicula. Aliàs fidiculas accipimus pro genere tormenti, ut in commentarijs Suetonij eſt explicatum. lib.11.cap.2.*

Fiſco) *Fiſcina iuncea. Col.libr. 12.cap. 48. hinc fiſculus paruus fiſcus,ſiue fiſcella iuncea.lib.12. cap.49. & lineum fiſcum uocat lib.12.cap.38.*

Flutas) *Murenæ, & anguillæ uocantur Græco uocabulo plotæ, Latino flutæ,quòd in ſummo ſupernantes ſole torrefactæ curuare ſe poſſe, & in aquam mergere deſinunt: atq; ita faciles captu ſunt. Autor Macrobius. Colum.lib.8. cap.17.*

Focaneus) *dictus eſt palmes,quaſi faucibus uitis enatus: nam,ut inquit Columella, ſolet in bifurco medius prorepere, illud autem bifurcum ueluti fauces in uite repræſentat. l.b.4.cap.24.*

Ferramentum fœniſecis) *Fœniſex,ſic enim elegantius dicitur,quàm fœniſecius,ſiue fœniſeca,eſt is,qui fœnum ſecat. Fœniſecia dicuntur fœniſectiones. Perſ. Fœniſeces craſſo uitiarunt unguine pultes.lib.2.cap.18.*

Præcipuè fœtæ) *Fœtas,ferè ſemper idonei ſcriptores appellant puerperas, hoc eſt, eas quæ pepererunt. Inclytus tamẽ poëta dixit, Loca fœta furentibus auſtris, pro plena.*

Idem ait:Non inſueta graues tentabunt pabula fœtas, pro prægnantes. Verum alio in loco poſuit fœtam pro ea, quæ iam peperiſſet. Sic enim inquit, in aſpide poëta: Fecerat, & uiridi fœtam Mauortis in antro Procubuiſſe lupam. Plinius noſter fœtam ſemper uſurpat pro ea, quæ à partu cubat. Col.lib.7.cap.6.

Forda non admittit) Vacca prægnans, dicitur forda à fœtu. Ouidius: Forda ferens bos eſt. Ab alijs horda appellatur quadam cognatione literarum, ut hœdus fœdus. Inde in faſtis dies hordicalia, ſiue fordicalia nominantur, quæ nonnulli appellant fordicidia, quibus hordæ ſiue fordæ, id eſt, grauidæ uaccæ immolabantur. lib.6.cap.23.

Foſſas ueteres tergere) Verrius Flaccus iuris pontificij peritiſſimus, quia ferijs tergere ueteres foſſas licebat, nouas facere ius non erat, feſtiuiter dicere ſolebat, ferias idoneas magis uiduis eſſe quàm uirginibus ad nubendum, tanquam foſſæ ueteres ſint uiduæ, quas feriatis diebus tergere fas eſſet. lib.2.cap.24.

Cum fracibus) Sicut floces priſco uocabulo ſignificant uini fecem è uinaceis expreſſam: ita fraces ex oleis. Plinius dixit fraces eſſe carnes oliuarum, & inde feces. Oleum, ut inquit Cato, quàm diu in amurca & in fracibus erit, tam deterrimum erit. Hinc uerbum factum uidetur Fraceſcere, quod eſt fracibus reſolui corrumpiq;, atq; putreſieri uetuſtate. M.Varro, Olea lecta ſi nimium diu fuerit in aceruis, caldore fraceſcet. Item hæc de qua fit oleum, congeri ſolet aceruatim per dies ſingulos in tabulata, ut ibi mediocriter fraceſcat. lib.de arb.cap.14.

Infriatur) Friare quod & infriare dicitur, eſt in puluerem redigere, & minutim digitis terere atq; inſpergere, uulgo dicunt puluerizare. lib.8.ca.5.

Vis fri

Vis frigoris excoquit) idem eſt effectus frigoris, & caloris iuxta illud Maronianum: Penetrabile frigus adurit. Conſimiliter Lucanus: Vrebant montana niues. In hanc ſententiam Palladius, Ita utraque paſtinatio decoquetur beneficio algoris & ſolis. lib. 11. cap. 3.

Furunculus) Palmes eſt iuxta palmitem, cuſtodem nuncupatum, qui eſt uerrucæ magnitudine, uocaturq́; furunculus. Aliàs furunculus dicitur ulcus naſcens paßim in quacunque parte corporis ac maximo incommodo, mortiferum aliquando malum confectis emaciatisq́; corporibus. Alias furunculus puſillus fur, ut latrunculus. lib. 4. cap. 24.

G

Galactopotæ) id eſt potores lactis, & lacte uictitantes. Græcè γάλα dicitur lac. Suidas ait, γαλακτοπότης ὁ γάλα πίνων, id eſt galactopotes eſt lac bibens. lib. 7. cap. 2.

Caſeum Gallicum) Laus apud priſcos erat præcipua caſeo Nemauſenſi (ſic enim à ciuitate Galliæ nominatur) cuius meminit Plin. in x 1. qui ſcribit caſeo Nemauſenſi fuiſſe commendationem, ſed muſteo tantum ac recenti. libro 12. cap. 57.

Gallinària) Quæ ſuperius Græco uocabulo dicta ſunt ornithotrophia & ornithones, nunc Latina uoce appellat Gallinaria, uidelicet ſtabula Gallinarum & receptacula. libro 8. cap. 3.

Seſtarios gari) genus eſt liquoris exquiſiti, quod garon uocauere, à piſce garo nominato, ex quo antiquitus conficiebatur. Autumat Plinius garum fieri inteſtinis piſcium ſale maceratis. Martialis: Nobile nunc ſitio luxurioſa garum. lib. 6. cap. 34.

Gemellar) Nomen eſt uaſis, cui fortaßis ex eo inditum hoc nomen, quòd geminas menſuras continet. lib. 12. cap. 50.

Glaber) ſine pilis. Glabella fœmina decenter dicitur Apuleio, cuius corpus eſt lauigatum, politum, nulloq; pilo hiſpidum.lib.7.cap.3.hinc glabreſcit,id eſt,fit glabra & polita leuigataq;.lib.2.cap.20.

Locis glabrentibus) Glabrentia loca dicuntur quaſi caluentia,quæ & glabreta nuncupantur,ſine ſtirpe,ſine ſtipula,ſine frondibus,ut hominis caluitium ſine capillo eſt. Græci conſimiliter loca nudata fruticibus phalacras uocant, à quibus φάλακρος dicitur caluus. Vnde phalacrocaraces dicti corui aquatici caluitio monſtrabiles. Caluescere de arboribus quoque uſurpatur. Infrà ait Colu. Sæpe nouella caſtaneta calueſcunt. Vinea caluata dicitur Catoni,Plinioq;,in qua raræ ſunt uites.lib.2.cap.9. Et glabrata, id eſt,depilata. lib.12.cap.52.

Gleuconi) Græci τὸ γλεῦκος muſtum uocant: Græca quoque uoce dicitur aigleuces, hoc eſt ſemper muſtum quod inter dulcia eſt.Id euenit cura: quoniam, ut docet Plinius, feruere prohibetur.Hinc oleum gleucinum dictum ab eo γλεῦκος,id eſt,muſtum,incoquitur uapore lento,conſumiturq; muſtum oleo, cui admiſcent etiam odoramenta. Plinius oleum gleucinum memorat inter genera olei facticij,quod nunc quomodo fiat,eleganter Columella perſcribit lib.12.cap.50.

Glycorhizes) Vocabulum Græcum eſt, quod ſignificat dulcem radicem, tanquam id uini genus à dulcedine muſti, & radice herbæ cum qua fit, ſit nominatum.libro 12.cap.35.

Quaſi pabulo gliſcit) Creſcit, pingueſcit, ſaginatur. Gliſcere enim creſcere eſt: Vnde glires dicti, qui ſomno gliſcunt,id eſt,creſcunt,fiuntq; pinguiores. Gliſceras menſas dicebant antiqui opimas, & lautas, quaſi gliſcentes per inſtructio

ſtructionem epularum. Alibi Columella ſcribens de gallinis farciendis ſic inquit: Prima luna ſaginari cœpta uiceſima pergliſcit. lib. 2. cap. 14.

Graminoſo) Herboſo, à gramine ducto uocabulo. Eſt autem gramen inter herbas uulgatiſſimum, iumentis herba non eſt alia gratior, ſiue uiridis, ſiue in fœno ſiccata. Sunt qui & aculeatum gramen uocent, cùm in cacumine ſint aculei, quod Græci dactylon uocant: quia digitis medeatur. lib. 6. cap. 1.

Grauedinem) Grauedo, ut docet Cornel. Celſus, humor eſt ex capite diſtillans. Apuleius: Nares grauedine opplete. Græci uocant coryzas, noſtri grauedinem: unde grauedinoſi dicti, qui ad morbum grauedinis procliuiores ſunt. M. Tullius: Itaque dicimus grauedinoſos quoſdam, quoſdam torminoſos, non quia iam ſint, ſed quia ſæpe ſint. lib. 7. cap. 3.

Gummitione) Inſperſione gummi, & quaſi tectorio. Itidem ceratura dicitur inductio ceræ, & quædam quaſi incruſtatio ex cera facta in dolijs olearijs. lib. 12. cap. 49.

H

Obſcurare halitus ſeptentrionales) Plinius: Qui mares concipi uolet, in aquilonem paſcito, ut ſic in eundem incant: qui fœminas concipi uolet, in auſtrum ſpectantes inire cogito. Tradunt omnes fermè ſcriptores hoc fieri, ſed cur fiat, minime cauſas explicant: uideor itaque facturus operæpretium, ſi ea, quæ apud Albertum Magnum rerum naturæ conſultiſſimum legi, conducentia ad hanc rem, hoc in loco explicauero, qui in libris de animalibus tradit, ideo flante Aquilone concipi mares, quia is uentus calorem naturalem intus cohibet, & ita corpora fiunt ualentiora firmioraq́; & ipſum ſemen ſiue ſperma

melioreſcit, contrà flante auſtro corpora fatiſcunt, & reſo-luto calore fiunt imbecilla, unde fœminæ tunc facilius con-cipiuntur, qui fœtus eſt quàm maſculus longè imbecillior, molliorq́;.lib.7.cap.3.

Hallecula) *piſciculi nomen eſt, poteſt eſſe diminutiuum hallecis, quæ fex eſt muriæ imperfectæ, nec colata.li.6.ca.8.*

Haræ) *Stabula porcorum, atque cubilia. Plautinum illud notum eſt, In hara habitare uideor, non in ædibus: apud Varro.lib.3.cap.10.*

Albi uel helui) *eſt enim color heluus, ſiue heluolus, inter purpureum, & nigrum. Vnde uuæ heluolæ nomen accepe-runt, quæ à quibuſdam appellatæ ſunt uarianæ, à colore ſæ-pius uariante. Grammatici heluum colorem appellari dicũt medium inter rufum & album, qualis eſt color boum. M. Tullius hinc uidetur heluolas herbas ſcito epitheto nuncu-paſſe, cùm ait, Heluolas herbas ita condiunt, ut nihil poßit eſſe ſuauius.lib.2.cap.2.*

Ruſtici hexaſtichon) *Vulgò dicitur hexaſtichon ſex uer ſibus conſtans: Diſtichon duobus. Hic hordeum nominatur hexaſtichon, quaſi ſex ordinum: ſicut alterum genus diſti-chon, duorum ordinum. Nam in hordeo ſpicæ quædã binos ordines habent, & id diſtichon uocant: quædam ſenos, & hoc à numero ordinum hexaſtichon appellatur.lib.2.ca.9.*

Cùm diſtendetur aqua cutis) *Id eſt, laborabit hydro-piſi. ſic enim Græco uocabulo appellant morbum aquæ ſubter cutem fuſæ: cuius tres ſunt ſpecies, Tympanitis, hypoſarca, & aſcites: Communis eſt omnium nimia hu-moris abundantia. Olim quidam hydropicus ſitis impa-tiens bibit ſuam ipſius urinam, atque ita in exitium ſemet præcipitauit. Ita autem ordinanda ſunt uerba Columellæ, ut aqua ſit ſeptimus caſus, cutis uerò rectus, ut exponas*

cutem

cutem diſtendi aqua,& nimio humore ſubter cutẽ fuſo corpus extuberare.lib.7.cap.7.

Hippomanes) Vt eximius poëta deſcribit, uirus eſt lentum diſtillans ab inguine equarum per id tempus quo libidine extimulantur. Hippomanes eſt caruncula nigra ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ πώλου, id eſt, in fronte pulli equini,ueneficium amoris:de quo intellexit poëta in ſerio opere:Quæritur & naſcentis equi de frõte reuulſus,Et matri præreptus amor.de quo Plinius,Solinus,Ariſtoteles,& cæteri. Eſt et Hippomanes autore Theocrito φυτὸν ὑππωρ:id eſt,planta,ſiue herba,qua guſtata equi in furias aguntur, unde & nomen.lib.6.cap.26.

Quàm in hircis) Lego in hirtis,ut ad genus ouium hirtum,hoc eſt hirſutum referas,quod minus precioſum eſt.Si mauis hircis,intellige in gregibus ouium plures parandos maſculos,quàm in gregibus caprarũ hircos.lib.7.cap.4.

Hornotinas plantas) Ab horno hornotinus fit,ut à priſco priſtinus,autore Priſciano, & pro re annua ſiue ipſius anni accipitur.Dixit Horatius,Si thure placaris,& horna fruge lares.Cato:Hornotinæ nuces uirides ſunt.Col.lib.de arb. cap.30.& lib.5.cap.6.

Sic utriq; proximum) Nomine horrei ſignificatur repoſitorium:unde horrearius dictus,ſuper quo affatim in commentarijs Apuleianis annotauimus.lib.1.cap.6.

Penſile horreum) Repoſitorium ſublime & editum.Plinius & Varro probauit ſuſpenſa & ſublimia,hoc eſt,penſilia horrea. Conſimiliter penſilis uua dicitur quæ ſuſpendi ſolet ad perennitatem. Penſiles horti erant Thebis Aegyptijs memorabiles. Sergius Orata habuit penſiles balneas. lib.12.cap.49.

In hortenſi lira) Id eſt, in areola & ſulco horti: hor-

tenſia appellant omnia quæ ſeruntur & naſcuntur in hortis,Græco uocabulo dicuntur cepurica.lib.9.cap.4.

I

Ichthyotrophia) *Vox Græca eſt,qua uiuaria piſcium ſignificantur,quæ & p ſcinæ nominantur,* Plin. *noſter hæc omnia receptacula auium,piſcium,ferarum generali uocabulo uiuaria appellat.lib.8.cap.1.*

Impetigines) *Puſtulæ ſunt infeſtantes corpora,quarum, ut docet* Corn. *Celſus,ſpecies ſunt quatuor, ab impetu inditum nomen,ut oſtendit* Quintus *Serenus illo uerſu , Si uerò uitium eſt,quod ducit ab impete nomen. Vulgo uolaticã dici autumãt.*Impetiginem Plin.*lichenas eſſe ſentit,hæc memorans :* Arida *cum reſina impetiginem & ſcabiem quam pſoram & lichenas uocant.*Nam ψωρὰ Græcè *ſcabies,relinquitur ut lichen ſit impetigo.lib.6.cap.30.*

Incanæ) *Caneſcentes & albæ.* Vergil. *Incanaq́; menta* Regis *Romani.lib.8.cap.2.*

Incernemus) *Cribrabimus.* Incerniculum *genus cribri eſt:incernere cribrare,cribroq́; tranſmittere.lib.5.cap.4.*

Incilia) *Incilia foſſæ ſunt , quæ in agris fiunt ad aquam deducendam , dicuntur & deriuationes de riuo communi factæ.*Portius Cato : *Incilia aperire,aquam deducere, uias & ſegetem curare oportet,ut fluat,item in monte foſſas inciles puras habere oportet.lib.5.cap.9.*

Inemptas dapes) *Verſus Verg.ex* IIII. *Georg.quos hoc in loco citat* Columella,*ſunt hi ,* Regum *æquabat opes animis ,feraq́; reuertens* Nocte *domum, dapibus menſas onerabat inemptis.lib.11.cap.2.*

Ineunt) *Coëunt,& primum initum facere incipiunt.lib. 7.cap.9.*

Inexputabilis) *Infinitus, qui ſupputari ob multitudinem*

non

non poterat.lib.9.cap.4.

Non inficior) Non nego. *Ire inficias eſt negare, inde ſtatus inficialis apud* Oratores. *Inficiator pro eo qui negat.* Epigrammatiſta: *In ius ô fallax aut inficiator camus. lib.4. cap.28.*

Infriata) *Minutim inſparſa.* Friabile *id Latinè uocatur quod facile diſteritur, uulgo uocant pulverizatum. libro 7.cap.5.*

Velut per infundibulum) *Inſtrumenti nomen eſt quo uina diffunduntur in dolia, in uſu cellæ uinariæ frequentiſſimo.* Portius Cato *ſcribit, oportere uillicum habere in inſtrumento fundi infundibula duo.* Refert Flauius Vopiſcus *in Aureliano, fuiſſe quendam bibacem, qui bibere ſolebat infundibulo appoſito plus orca. Eſt autem orca genus uaſis. lib. 3.cap.12.*

Infuſci) *Nigrantis coloris.lib.9.cap.10.*

Ingluuies) *Albertus Magnus doctior quàm eloquentior, Pappam uocat in auibus, quam Columella uocat ingluuiem. Itidem Vergil.illo uerſu, Improbus ingluuiem ranisq́; loquacibus implet.* A' Plinio *dicitur ſinus gutturis. Eſt autem capacitas gulæ patentior, qua merguntur recentia cibaria.lib.8.cap.5.*

Inire gregem) *Id eſt, coire cum grege. Auſonius: Sic me taurus init, ſic proxima buccula mugit. Ouidius: Incas quam libet antè uelim. Hinc initus ponitur pro coitu. Plinius tradit equos, & canes, & ſues initum matutinum appetere. Idem de bobus ſcribens ait: Conceptio uno initu peragitur.libro 7.cap.3.*

Innotat) *Inurit, ſignat, inſcribit.lib.7.cap.9.*

Inodare) *Plinius pertinentia ad hanc ſententiam hæc ſcribit: Cæterum ut odore careant, omnia hæc iubentur*

ſeri cùm luna ſub terra ſit, colligi cùm in coitu. ſine his Me nander è Græcis autor eſt, allium edentibus, ſi radicem betæ in pruna toſtam ſuperederint, odorem extingui. libr. 11. cap. 3.

Impicato) Pice oblinito, picare, impicare, oppicare uerba ſunt ab uno picis fonte corriuata. lib. 12. cap. 29.

Irim) Herba eſt laudatiſſima in Illyrico. Floret diuerſi coloris ſpecie, ſicut arcus cœleſtis, unde & nomen: natura eſt feruens. lib. 12. cap. 28.

Inſolatis) Inſolati dicuntur dies multo ſole, & puro intepeſcentes. Inſolari etiam eſt ſole impleri, concoquiq́;. libr. 11. cap. 3.

Ad inſtrumenti curam) Titulus eſt apud Iuriſconſultos de fundo inſtructo, & inſtrumento legato. Vbi docet Vlpianus inſtrumentum dici apparatum rerum, ſine quibus exerceri nequeat poſſeſſio. Idem ait, inſtrumenta fundi ea eſſe, quæ fructus quærendi, cogendi, conſeruandi gratia parata ſint. Triplex eſt inſtrumentum ruſticum, Vocale, Semiuocale, Mutum. Vocale, in quo ſunt ſerui. Semiuocale, in quo ſunt boues. Mutũ, in quo ſunt plauſtra, ligones, falces, & alia. Hoc genus Græci uocant ἐργάλεῖα, γεωργικά, κὰι ἄσκευα. lib. 1. cap. 8.

Inſuccanda) Aſpergenda, & quodam quaſi ſucco irroranda, madefaciendaq́;. lib. 7. cap. 4.

Iteratos tertiatos eſſe) Iterati dicuntur agri, quando ſecunda aratione coluntur, quod & offringere nuncupant, unde & iteratio. Tertiari uerò, quando tertia aratione, & tertio ſulco repetuntur, tuncq́; boues lirare dicuntur. lib. 2. cap. 4.

Interordinium) Spatium quod eſt inter duos ordines dicitur interordinium, ſicut interuallum inter columnas, intercolum

intercolumnium nominatur.lib.3.cap.13.

Ad intertriginem) Intertrigo *corporis uitium eſt, fit autem id malum, quando fęmina, id eſt, coxæ interiores equitatu alia'ue de cauſa atteruntur.* Græci *dicunt pacatrimma.* Docet M. *Varro intertriginem, & intertrimentum ab eodem uerbo deriuari, cuius uerba ſunt hæc:* Intertrimentum *ab eo, quod duo, quæ inter ſe trita, & diminuta, à quo etiam intertrigo dicta.* M. Cato: *Intertrigini (inquit) remedium eſt, cum in uia ibis, abſynthij pontici ſurculum ſub anulo habeto. lib.6.cap.32.*

Intritam) *Intrita uocabulo generali dicta eſt, ab intritu.* Interdum *eſculenta eſt, ſæpius alijs rebus accommodata.* Ait Terent. in Phor. *Tute hoc intriſti, tibi omne eſt exedendum.* Expoſuit *Donatus hoc, inter ruſticos de alliato mortarij dici ſolere:* Propriè *enim, inquit, intrita dicitur huiuſmodi cibus.* *Alia res eſt Catonis intrita, hoc eſt, emplaſtrum ad inſitionem, cui emplaſtrationi nomen eſt maximè idonea.* Plin. *in 17. Sed id etiam apud ueteres Græcos inuenitur, & apud* Catonem, *qui oleam, ficumq; ſic inſeri iuſsit menſura etiam præfinita, ſecundum reliquam diligentiam ſuam cortices ſcalpro excidi quatuor digitorum longitudine, & trium latitudine, atque ita coagmentari, & illa ſua intrita oblini: hic uidetur intrita pro fęce uini poni, ſicut infrà ponitur intrita folliculorum, quibus acina uuarum conteguntur. lib.12.cap.40.*

Niſi interuaſeris) *Sicuti ſuprà, ita hic quoque corrigendum eſt, interraſeris.* Nanque *interradi dicuntur arbores, quando rami intermedij ſucciduntur, quoniam denſitas officit, ideoq; laxioribus interuallis ſerendæ ſunt arbores, interradi gaudent oliuæ, autore* Plin. *Columel.lib. 5. cap.8. & 12.cap.19.*

Inula

Inula) Iulia Auguſta illuſtrauit inulam, dum ea ueſcitur quotidiano cibo. herba eſt hortenſis, amara, & per ſe ſtomacho inimiciſſima, eadem dulcibus mixtus ſaluberrima. Defectus præcipuè ſtomachi excitat. lib. 12. cap. 45.

Inurinare) Innatare, & mergi: urinantes uocant, qui ſub undis natant, quorum frequens mentio apud Plinium. Vrina, ut docet M. Varro, ex eo dicta quòd urinatur, id eſt, mergitur ad hauriendam aquam. Firmicus Maternus docet urinatores habere in horoſcopo ſydus delphini. lib. 8. cap. 14.

Totius iugi) Vinearum multæ ſpecies ſunt, aliæ humiles, ac ſine palis, aliæ ſublimes, ut quæ appellantur iugatæ, ut pleræque in Italia. quibus ſtat recta uinea dicuntur pedamenta, quæ tranſuerſa iugantur, iuga nominantur: ab eo quoque uineæ iugatæ dictæ. Iugorum ferè ſunt genera quatuor, Pertica, arundo, reſtes, ac uites. Iugationis ſpecies duæ, una directa, altera compluuiata, hoc eſt, in longitudinem, & latitudinem iugata, dicta à cauis ædium compluuijs. lib. 4. cap. 18.

Iugario ad circumeundum) Nomine iugarij ſignificatur, qui iungit boues, iugumq; imponit, demittitq;. libro 6. cap. 6.

Iugeratim) In ſingula iugera, aduerbium eſt, ea figura formatum, qua templatim, pagatim, uicatim, & alia ſexcenta hoc genus. lib. 3. cap. 3.

Fracta iuga) Genus eſt uineæ, quam uocant iugum. Fit autem cum defixis humi palis annectuntur ſingulæ tranſuerſæ perticæ, per quas prorepunt uitis pampini. Id genus iugi canterium uocant ruſtici, inde iugata uinea ſcriptoribus ruſticationis nuncupata. lib. 4. cap. 17.

Ad iuſta) Integra, & plena ſine diminutione. lib. 6. ca. 29.

Iuuentus

Iuuentus) In apibus dicitur decenter iuuentus, gens, popu lus, plebs, & cætera hoc genus, translatione ab hominibus facta. lib. 9. cap. 12.

L

Labello) Nomen eſt *uaſis, diminutiuum à labro, de quo* M. Tullius: *Labrum ſi in balneo non eſt, cura ut ſit.* Villicus *habere debet ex præſcripto* Catonis *labrum uinarium, labra aquaria quinq;, labrum lupinarium unum. lib. 12. ca. 28.*

In Lacinias) *In particulas, ut ſeparatim diſtributus, & particulatim diuiſus bene conualeſcat: uocabulum ductum à lacinijs ueſtimentorum quæ cæſuratim ſectæ, & quaſi diuiſæ ſunt.* Infrà *ait, Separatim laciniæ deducantur. lib. 7. cap. 6.*

Laconicis excoquimus) Balneæ *ardentes, ne dicam calentes, fuerunt in uſu quotidiano priſcorum, quibus perſuaſiſsimum habebant in corporibus cibos coqui, & cruditatem digeri.* In *balneis erant tepidaria, caldaria, frigidaria: erant & ſudatoria, quo ex genere eſt laconicum. ubi ſudando, exercendoq́; corpus, cruditatem digerebant, & appetentiam edendi prouocabant. Scribit* Vitruuius Laconicum, *ſudationesq́; coniungendas eſſe tepidario, qui ſaturitate epularum immodica crudi erant, & cacoſtomachi cruditateq́; laborabant: hi ad balneas confugiebant, & in ſudatorijs, laconicisq́; ſudorem euocabant: ita ſtomachi, cruditatem digerentes, quam epulæ copioſiores afferunt.* Cor. *Celſus docet ſudorem elici duobus modis, aut ſicco calore, aut balneo: ſiccum calorem eſſe* Laconicorum, *quæ utilia ſunt, quoties humor intus nocet, isq́; digerendus eſt. Conſimiliter Seneca in epiſtolis moralibus carpens hunc uentricolarum morem ſic refert: Quid mihi cum iſtis calentibus ſtagnis? quid cum ſudatorijs? in quæ ſiccus*

cus uapor corpora exhauſturus includitur. omnis ſudor per laborem exeat. Poëtæ Satyrici conſono ore carpentes ingluuiem helluonum, quorum Deus uenter eſt, conſimiles ſententias numeris poëticis complexi ſunt. Horatius: *Crudi tumidiq́; lauemur.* Perſius: *Turgidus hic epulis atque albo uentre lauatur.* Iuuenalis: *Crudum pauonem in balnea portas.* Igitur Columella Satyrico morſu, & canina facundia inuectus in delicias luxurioſorum ait, Romanos ſaturos cibo, potuq́; diſtentos, excoquere digereréq́; quotidianam epularum cruditatem in laconicis, hoc eſt, ſudatorijs, ubi ſudores digerebant, & ita apti rurſus ad ganeata cibaria, cœnasq́; eſculentiores reuertebantur. Laconicum autem, ut Dion tradit, à Laconibus dictum eſt inuentoribus: quoniam nudi, unctiq́; ante alios in hiſce ſudatorijs exercebantur. Plinius autumat id genus inſtrumenta peſſum dediſſe mores bonos, & debellaſſe corpora Romanæ iuuentutis. Col. in præfat. lib. 1.*

Lacon) *Autor eſt Pollux, generoſas canes eſſe Laconicas, Arcadicas, Argolicas, Celticas, Ibericas. Tradunt antiquitus Lacænas canes ex uulpibus, canibusq́; progenitas: et ob id uocari Græco uocabulo* ἀλωπεχίδας, *quaſi à uulpe uulpinares. lib. 7. cap. 1.*

Lacuſculos) *Loculos, ſiue loculamenta diſcluſa ut unum quodque genus ſeorſum, ac ſeparatim reponatur.* M. Varro *loculatas piſcinas appellat in quibus generatim diſcluſi piſces continentur. Diminutiuum eſt à lacu, & ſignificat uas torcularis. lib. 12. cap. 49.*

Auium laniſtæ) *Sicut laniſta comparat familias gladiatorum, easq́; edocet armorum diſciplinam, ut mox uendat munerarijs: ita per translationem dicuntur laniſtæ auium, qui gallinas parant, inſtruuntq́; ad certamen, qui mos hodieq́;*

dieq́; durat apud Boëmos: ubi primores præparant gallos gallinaceos pugnæ quaſi gladiatoriæ, fiuntq́; ſpõſiones pre cij non parui, dum unuſquiſq; pecuniam largam deponit, quã aufert dominus uictoris gallinacei. Plinius refert Pergami omnibus annis ſpectaculum gallorum publice edi ſolitum, ceu gladiatorum. lib. 8. cap. 2.

Vel de lapide noxium) Serui dicuntur de lapide empti, propterea quòd uenales ſerui aſtabant in lapide, foro Romano ubi præco uenales proclamabat. Hinc illud Plautinũ: In eo aſtas lapide, ubi uenales præco prædicat. M. Tullius in oratione contra Piſonem, non minus ſcienter, quàm eleganter tribunos duos dixit eſſe de lapide emptos, quia mercede redempti fuerant, ut fauerent Clodio: Sicut ſerui de lapide pecunia comparantur. Labitur Merula errore maniſeſtario, qui enarrans hunc locum Columellæ exiſtimauit id totum referendum eſſe ad eos, qui de Capitolino lapide deijciebantur, quod quàm ridiculum ſit interpretamentum, penituſq́; ab intellectu ſcriptoris diſſentiens, quiuis uel mediocriter eruditus intelligit. lib. 3. cap. 3.

Lapſanæ) Olus eſt ſylueſtre trium foliorum, diui Iulij carminibus præcipuè iocis militaribus celebratum: alternis quippe uerſibus exprobrauere lapſana ſe uixiſſe apud Dyrrhachium, præmiorum parſimoniam cauillãtes. Eſt autem id, ut inquit Plini. cima ſylueſtris.

Exiguum laſeris) Virgultum clariſſimum eſt, nomine laſerpitium, quod Græci ſilphion uocant, cuius ſuccum uocant laſer, magnificum in uſu medicamentiſq́;, & ad pondus argentei denarij penſum. In Cyrenaica prouincia præſtantiſſimum, unde epitheto optimo Catullus Cyrenas laſerpiciferas nominauit. Pallad. Græco uocabulo opon Cyreniacum appellat laſer, quaſi ſuccum Cyrenaicum.

Galenus

Galenus quoq; opij Cyrenaici mentionem crebro facit, intelligi uolens hoc laſer: quamuis mendoſe hæc dictio legatur in codicibus impreſsis. Plinius de laſere ſcripſit hæc: Laſer ex ſilphio profluens inter eximia eſt naturæ dona numeratum: pluribus compoſitionibus inſeritur, per ſe autem algores excalfacit. Potum neruorum uitia extenuat, fœminis datur in uino. à laſere laſerpiciatum acetum dictum. lib. 5. cap. 8.

Neq; *latere*) Id *eſt pariete lateritio, & ſtructura ex lateribus coctis facta.* Col.

In *uentrem lateſcunt*) *Lati fiunt prægrandesq; & uentricoſi. lib. 2. cap.* 10.

Lentorem) Vulgo *uiſcoſitatem uocabulo barbaro appel lant.* Lentor *dictio eſt infrequens: ſed oppidò quàm elegãs, Plinianiq; ſplendoris. lib. 6. cap.* 4.

Leucoia) *Candida uiola hoc nomine nuncupatur*: Nam *Græci leucon candidum, & ion uiolam dicunt. lib. 9. cap. 4.*

Superpoſita libella) Norma *eſt ſiue instrumentum quo libratores aquarum utuntur.* Structuras *ædificiorum, ut inquit* Plinius, *ad normam, & libellam fieri, & ad perpendiculum reſpondere oportet. in alia ſignificatione libella in argento ſignificat decumam partem denarij numnii. Sembella dimidium libellæ. lib. 3. cap.* 13.

Liberæq;) *Libera dea eſt, per cuius beneficium fœminæ emiſsis in coitu ſeminibus liberentur, unde & nomen, quam etiam* Venerem *eſſe putant.* Autor *Auguſt. in ſexto de ciuitate dei.* Quidam *autumant* Liberam *eſſe uxorem* Liberi *patris, hoc eſt* Bacchi: *numen utriuſq; in bacchanalibus celebratur. lib. 12. cap.* 18.

Ligula) Nomen *menſuræ paruæ, inſtar cochlearis, à linguæ ſimilitudine ligula dicta.* Quidam *grammatici*

perti

pertinaciter contendunt lingulam dici debere potius, quàm ligulam, quos hoc diſticho taxat Epigrãmatiſta, *Quamuis me ligulam dicant equiteſq; patreſq;,* Dicor *ab indoctis lingula grammaticis.* Plinius *lib.* 20. *Sunt qui comitialibus morbis dandum putant ligulæ menſura.* Ligulam *quoq; dicimus uinculum calceorum, de qua* Iuuen. *Et ligulas dimittere ſollicitus. Lingulam dixere ueteres gladiolum oblongum in ſpeciem linguæ factum. lib.* 12. *cap.* 22.

Ligone) *Ferramentum eſt ruſticum à legendo dictum. Nanq; eo propter latitudinem id quod ſub terra eſt, facilius legitur.* Vlpianus *inter inſtrumenta fundi, quæ culturæ utilia ſunt, enumerat ligones. lib.* 2. *cap.* 16.

Liguſtici) *Liguſticum eſt olus ſiue herba hortenſis à Liguria nominatum.* Plin. *in* X V I I I. *Liguſticum ſylueſtre eſt in Liguriæ ſuæ montibus, ſeritur ubiq;, ſuauius ſatiuum, ſed ſine uiribus: panacem aliqui uocant.* Apitius *condimentis apitianis frequenter immiſcet liguſticum. lib.* 12. *cap.* 57.

Lirantur) *In liras digeruntur ſulcanturq; factus porcis, de quibus ſuprà ſcripſi ſatis diligenter. lib.* 11. *cap.* 2. *hinc liratim aduerbium per liras. lib.* 11. *cap.* 3.

Muſtum lixiuum) Plinius *&* Græci *ſcriptores protropon uocant muſtũ ſponte defluens antequã calcentur uuæ.*

Fœminæ locis) *Id eſt genitalibus & naturalibus equæ. Locos proprie appellant genitalia mulierum.* Plinius: *Fœminis eadem omnia præterquàm ueſicæ iunctus utriculus, unde dictus uterus; quod alio nomine locos appellant, hoc in reliquis animalibus uuluam.* M. Cato: *Mulier ſi eo lotio locos fouebit, nunquam hi uirioſi fient.* Corn. Celſus: *Quæ locis laborat, aut difficulter partum edit, ſternutamento leuatur. lib.* 8. *cap.* 11.

Loculamenta) *Loculi ſunt & receptacula quæ apud nos*

fiunt uiminea, & ordine collocantur in periſterotrophio, in quibus nidificant columbæ. M. *Varro loculatas piſcinas decenter appellat quibuſdam quaſi loculamentis diſtinctas, ubi diſpares diſcluſi piſces habentur.lib.8.cap.8.*

Locuſtæ) *Locuſtas intelligit, quæ ſunt in genere ſectorum, quas Græci ἀκρίδας uocant, de quibus multa Plinius noſter in undecimo. Eccleſiaſtici conditores memorant olim locuſtam totam execuiſſe Aegyptum. olim à locuſtis ciuitas in Africa pulſa eſt. Aliàs locuſtæ ſunt piſces. Fuit & Locuſta fœmina uenefica, cuius Tranquillus, Tacitus, Iuuenalis commeminerunt.lib.8.cap.11.*

Ad lucubrationem ueſpertinam) Ruſtici duas habent lucubrationes, easq; maximè noctibus hybernis: alteram ueſpertinam, alteram matutinam, quam antelucanam uocant: quia ante lucem euigilant. Literatis quoque conſimiles ſunt lucubrationes, magna tamen diſsimilitudine diſparatæ. Siquidem ruſtici lucubrantes ruſticana opera efficiunt, & uilia, literati uerò diuina, & immortalia: illi corpus, hi ingenium exercent, illi manus mouent in canabe, & ligno & materia, hi inter chartas, & calamos ſcriptorios ſunt occupati, qua occupatione, nihil honeſtius, nihil poteſt eſſe præſtantius.lib.11.cap.2.

Optima habentur à lumbis) Membra hominis, & partes ad alias quoq; res decenti translatione transferuntur. Nam montibus poëtæ perſæpe dant caput, humeros, pedes. Nec Columella in uitibus lumbos, & humeros, indecenter appellat eas partes, quæ ſi uitem metiaris, ut hominem obtinent uicem lumborum, & humerorum. Cùm ſimiliter Plinius dat uitibus digitos, pollices, caput, crines, alia quoque humani corporis membra. Idem tradit ab humeris arborum ſurculos petendos eſſe ad inſitionem. Colu. lib.

lib.de arb.cap.3.

M

Maceria) *Sepimento.* Plautus in Truculento: *Maceria illa in horto in ſingulas noctes latere ſit minor.* M. *Varro docet maceriam in fundo eſſe fabrile ſepimentum, cuius ſpecies ſunt quatuor, quod fit è lapide, quod è lateribus coctilibus, quod è lateribus crudis, quod ex terra, & lapillis compoſitis informe.lib.de arb.cap.18.*

Maceſſat) Legendum eſt *maceſcat, hoc eſt, macer fiat.* Plautus: *Maceſco, tabeſco, conſeneſco miſer.lib.7.cap.3.*

Malagmatis) *Malagmata medicamenta quæ molliunt, unde & nomen.lib.6.cap.16.*

Maleorum) Corrige *malleolorũ. Sunt enim malleoli uocabulo apud ſcriptores rei ruſticæ frequentiſsimo, ſurculi uitium utrinque capitulati, & ob id malleoli nuncupati, perinde ac mallei effigiem repræſentantes.lib.3.cap.21.*

Malignis lignis) *A` malo arbore pomifera malignum lignum dici arbitror.* Plin. *melinum unguentum celebrat, ex eo dictum, quòd ex malis cotoneis fit.* Nam μῆλον Græcè *malum appellatur.lib.7.cap.8.*

Marathitẽ) Lego *marathritẽ, hoc eſt, uinũ ex fœniculo concinnatum, quod* Græci *marathron uocant. lib.12.ca.35.*

Maritabis) Dicuntur *decentiſsima tranſlatione arboter maritari, quando illis uitis copulatur.* Plin. *conſimiliter, Alternis, inquit, ſeruantur brachia, alternis putantur annis, ſexto anno maritantur.* Horatius *quoq; dixit in* Epodo, *Altas maritat populos.lib.de arb.cap.16.*

Materiam ſubmittito) Id *eſt, pampinum educato, producitoq; ad incrementum, ut mox fructum ferat.* Frequens *uerbum apud* Columellam *in hoc ſignificatu, ſicut & materia pro uirga ſiue palmite uitigineo.* In *ſexto ait idem,*

Materiam uocamus palmitem, ea & fructum, & noua flagella bene procreat. Aliàs materiæ appellatione ſignificatur omne lignum accommodatum ad ædificandum. Ideoq; *ſcribit* Vlpianus: Si cui legata ligna ſunt, ei arbores materiæ cauſa ſucciſas non deberi. & ut autor eſt Paulus: Perticæ & pali in numero materiæ redigendi ſunt, & ideo lignorum appellatione non continebuntur. *Hinc materiarius uocabulo* Plautino *dictus faber tignarius, & fabrica materiaria* Plinio *nuncupatur fabrica tignaria, quam* Dædalus *inuenit.* Apud Vitruuium *uerba ſunt materiari, & materiationes.* Apud M. Tullium *ædes male materiatæ, id eſt, tignis, trabibusq; male fultæ, maleq; adminiculatæ, & ob hoc uitium facientes. lib. de arb. cap. 1.*

Matrices) *Quæ fiunt matres, & progenerant, uulgò matricem uocant genitalia fœminæ, qua fœtus ipſe concipitur, continturq;. Eruditiores matricem ponunt pro ea quæ fœcunda eſt, & mater fit, & parit. Infrà loquens de gallinis, inquit, Sint matrices robuſti corporis.* Et *eſt hæc dictio in hac ſignificatione propè in uſu* Columellæ. Suetonius *arborem appellauit matricem, ex qua plãta tantum foret.* Videor, *ſi memoria non labat, legiſſe apud* Plinium, *uno tantum in loco matricem poni pro locis genitalibus ſecundum uulgarem ſignificatum. lib. 7. cap. 3.*

Mediaſtinus) *Significat ſeruũ miniſterio ruſtico priuatim attributum, quod ſanè erat laborioſum. Sed quod in agricolatione ſit id officium mediaſtini, nõ ſatis liquet, niſi accipias pro eo qui balnea curat & domum. Quidam etymon mediaſtini deducunt à medio aſtu, id eſt, ciuitate, quaſi in media ciuitate uerſetur, & mediæ urbis incolà ſit, quæ ſignificatio planè conuenit cum illô* Horatiano *carmine:* Tu Mediaſtinus *tacita prece rura petebas.* Quidam

mediaſtin

mediaſtinum à medio ſtando uocari memorant, non pauci mediaſtinos tradunt dici uiliſsima quæq; mancipia, qui abiectiſsima quæq; officia tam in agro, quàm in urbe inter ſeruos peragũt, ut omnibus pareant, nullius imperiũ detrectantes, quaſi in medio, ac propatulo ad omniũ domeſticorum iuſſa præſto ſint. De mediaſtinis Nonius, Porphyrio, Priſcianus. *Ego re ſolerter, curioſeq; perpenſa, uideo apud Columellam mediaſtinos proprie intelligi eos operarios, qui in ſtudio agricolationis uerſantur: quales ſunt occatores, ſarritores, runcatores, meſſores: hoc ſignat ipſe Columella ſcribens in ſecundo, poſſe ducentorũ agrum iugerum ſubigi duobus iugis boum, totidemq; bubulcis, & ſex mediaſtinis. Nam præter bubulcos mediaſtini ſex, qui alij intelligi poſſunt, quàm hi qui reliqua opera præter arationem in agricolatione conficiunt, ut eſt ſarrire, runcare, occare, metere, & cætera hoc genus? ſunt autem quaſi hi in medio aratorum, & uinitorum conſiſtentes. lib. 1. cap. 9.*

Viridem medicam) nomen eſt herbæ pabularis, de qua Vergilius: Tunc te quoq;, medica putres Accipiunt ſulci. Columella in ſecundo inter genera pabulorum, eximiam ſcribit eſſe herbam medicam, quòd ſemel ſeratur decem annis omnibus. lib. 7. cap. 4.

Melicum) M. Varro: Ad hanc rem electis maximis gallinis, nec continuò his quas melicas appellant falsò, quòd antiqui, ut thetin, thelin dicebãt, ſic medicam, melicam uocabant. hæ primo dicebantur, quia ex Media propter magnitudinem erant allatæ, quæ'que ex his generatæ poſteà propter ſimilitudinem. lib. 8. cap. 2.

Mellificijs) Melli conficiendo, operiq; mellifico. libro 9. cap. 13.

Melliſſones) Græci μελίσσας *uocãt apes, unde meliſſo-*

nes dicuntur apiaria, quæ mellaria quoque nominitant, loca uidelicet in quibus ſiti ſint aluei apum. Loca quibus paſcuntur anſeres, Græca uoce nuncupant chenotrophia; Nam χὴν *dicitur anſer. Leporalia dicuntur loca quibus uidelicet lepores incluſi paſcuntur, quanquàm M. Varro leporaria intelligi uelit omnia ſepta ædificia uillæ, quæ habent incluſa omnis generis animalia quæ paſcuntur. In leporario (inquit) apri fuerunt multi. Scipio, qui puriſſimè locutus eſt, roboraria appellat uiuaria ferarum, à roboreis tabulis, quibus ſepiri ſolent. lib. 8. cap. 1.*

Melimellis) Nomen eſt liquoris, *compoſito uocabulo ex malis, hoc eſt cydonijs, & melle. lib. 12. cap. 45.*

Menſtruus fiat) Id eſt, *ne id menſe uno impendatur, abſumaturq́;, quod per totum annum ſufficere debet. libro 12. cap. 1.*

Mentigo) Videtur *in agnis, & hœdis mentigo id fermè malum eſſe, quod in hominibus mentagram appellant.* Vtriuſque *uocabuli etymon à mento eſt, quoniam ab ea parte ferè oriebatur, fœdisq́; ulceribus mentum, os, labra, obſidebat. lib. 7. cap. 5.*

Multi mergis) Videntur *mergi eſſe ferramenta idonea metendis frugibus, quæ à* Plinio *mergites appellantur, ſic ſcribente: Stipulæ alibi mediæ falce præciduntur, atque inter duos mergites ſpica diſtringitur.* Notum *eſt illud* Maronianum, *Aut fœtu pecorũ aut cerealis mergite culmi.* Exponunt *grammatici mergites dici manipulos ſpicarum, quo intellectu an hic & apud* Plinium *mergi, mergitesq́; accipi poſſint, æſtiment eruditi. aliàs mergus dicitur in uinea, ubi ſupra terram uitis curuatur iuxta ſuum adminiculum, à mergendo uidelicet nominatus, de quò* Palladius *hæc,* Mergum *dicimus, quoties uelut arcus ſupra terram*

ram relinquitur, alia parte uitis infoſſa. Mergi *poſt biennium reciduntur in ea parte quæ ſuprà eſt, & in loco iuſtas uites relinquunt.lib.2.cap.21.*

Mergis propagare) *Mergus genus eſt propagationis, ubi ſcilicet uitis iuxta ſuum adminiculum curuatur, atque perducitur ad uacantem palum, à mergendo dictus.* Inſtar *enim arcus curuatura fit in mergo, & ex arcu euocatur materia, quæ protinus applicata ſuo pedamento ad iugum trahitur.* Vitis *celerrime prouenit propagata mergis, qui* Columellæ *maxime probantur.lib.4.cap.2.*

Simile *miliario*) Miliarium *nomen eſt uaſis: quo, ut oſtendit* Cato*, utebantur in trapeto.* Palladius*, docet altum & anguſtum formari ſolitum, qui hoc idem memorans quod* Columella*, ſic refert:* Vas *æneum miliario ſimile, id eſt altum & anguſtum, ueſpere intus cum lucerna collocemus, & in fundo eius ponamus lumen accenſum; illuc papiliones conuenient, & circa lumen uolitabunt & anguſtia uaſculi ab igne proximo in terra cogentur. libro 9.cap.14.*

Patiere *minime*) Ad *minus, ut uulgo dicitur, eloquutionis genus* Columellæ *peculiare.*Plinius *in eo ſignificatu dicit minimum.lib.de arb.cap.16.*

Mas *& fœmina aratro*) Mos *fuit priſcorum in condendis urbibus, ut conditores taurum, & uaccam ſimul iungerent, cincti ritu* Gabino*, tenentes ſtiuam incuruam, ut glebæ omnes intrinſecus euaderent, & ita ſulco ducto loca murorum deſignabant, aratrum ſuſpendentes circa loca portarum.* Ex *hac antiquorum conſuetudine tractum eſt illud* Vergilianum : Interea Aeneas *urbem deſignat aratro.* Hinc Ouidius *quoque ſcribit in* Faſtis: Inde *premens ſtiuam ſignauit mœnia ſulco,* Alba *iugum niueo cum*

boue uacca tulit. Videtur Colum. *mutuatus eſſe hæc ex* M. Varrone *ita ſcribente,* Et *æs antiquißimum eſt, quod conflatum, pecore eſt notatum, & quod urbs cum condita eſt, tauro & uacca qui eſſent muri & portæ definitum.* Colu. *in præfatione lib.6.*

Molitæ) *Mola contuſæ, media correpta pronuntiatur molitum.lib.6.cap.9.*

Muridas & exeſas) Quodam *quaſi mucore obductas corroſasq́;.* Mucor *peculiare uitium eſt uini.* Lex *uendendo uino eſt, ut ueque muccat neque aceat.* Proprium *eſt, ut* Plinij *uerbis utar, inter reliquos liquores uino muceſcere aut in acetum uerti. Satyricus poëta dixit mucida fruſta farinæ, intelligi uolens panem cibarium prædurum, ac mucore ſituq́; inamabili obductum.* Plinius *ait gracileſcere uitem ac emucidam exire totam in fœtum niſi recidatur. lib. de arb.cap.6.*

Mundum muliebrem) Appellatione *mundi muliebris ſignificatur ornatus, quo matronæ fiunt mundiores, elegantioresq́;.* Iuriſconſultus *autumat eo contineri ſpecula, matulas, unguenta, uaſa unguentaria, & ſi qua ſimilia dici poſſunt, ſeparatq́; mundum ab ornatu, tanquam mulier poßit eſſe munda, nec tamen ornata.* Verùm *oratores, & hiſtorici luculenti, quorum autoritas apud me in elegantia* Latinitatis *pro ratione eſt, mundum muliebrem accipiunt pro ornatu matronali, cultuq́; & eo quidem pretioſißimo, ut puta auri, purpuræ, & gemmarum.* Ero *interim contentus uno exemplo, quod ſuppetit* Liuius: Mundiciæ *ornatus, & cultus, hæc fœminarum inſignia ſunt, his gaudent, & gloriantur.* Hunc *mundum muliebrem appellauerunt maiores noſtri: quid aliud in luctu, quàm purpuram, atque aurum deponunt?*

quid aliud cum eluxerunt, ſumunt? Lucilius *ſatyrographus mundum muliebrem non maſculino genere, ſed neutro appellauit his uerſibus:* Legauit quidam uxori *mundum omne penuq́;.* Quod *mundum, atq; penum? nam quis dijudicet iſtud? lib.12.cap.3.*

Muria dura) Muriam duram ſic ficiunt: Dolium *oris patentiſſimi aqua cœleſti replent, ſiue fontana, tum indunt ſportam iunceam plenam ſale candido, qui quandiu liqueſcet, ſignum erit nondum eſſe muriam maturam, itaq; ſubinde alius ſal tandiu ingeretur, donec in ſporta permaneat integer, nec minuatur, quod cum animaduerteris, tunc ſcias muriam habere maturitatem ſuam.* Eſt *aliud muriæ maturæ experimentum:* Nam *ubi dulcem caſeum dimiſeris in eam, ſi peſſum ibit, ſcies eſſe adhuc crudam: ſi innatabit, maturam.* In *alio ſignificatu muria nomen eſt exquiſiti liquoris, qui ex thymo fit præſtantiſſimus.* Antipolis *muria laudatur.* Hinc *illud epigrammatiſtæ:* Antipolitani *(fateor) ſum filia* Thynni. *Muriatica* Plautino *uocabulo dicuntur ſalſamenta. lib.6.cap.30.*

Murinus) A` *mure color murinus dici uidetur: alij à murra deducunt, quem* Palladius *murcum uocat, atque inter colores equinos maximè probari: uulgo murellum uocitant. lib.6.cap.37.*

Muſcantur) Muſco herba inuoluuntur, conteguntur q́; ut quodam ſeu tegumento ueſtitæ aduerſus frigora muniantur: & ne ſole findantur. lib.11.cap.2.

Mutuli) Sunt mutuli in ædificijs quædam proiecturæ prominentes in parietibus, de quibus ait Vitruuius, *in quarto ſcribens:* E` *cantheriorum proiecturis mutulorum ſub coronis rationem inuentam eſſe, ita ferè in operibus lapideis, & marmoreis mutuli inclinatis ſculpturis deformantur*

mantur. ait M. Varro mutulos præbere ſedilia auibus. Idem refert mutulos in pariete pro columbarijs eſſe ponendos.lib.8.cap.9.

N

Napinæ, rapinæ) id eſt, ſationes naporum raporumq́;. M.Cato: Rapinam & coles rapicij unde fient, & raphanum in loco ſtercorato bene, aut in loco craſſo ſerito. Annotandum dici rapicium à Catone, prout uulgo uernacula dictione uſurpatur. Rapina in hoc ſignificatu media correpta pronuntiatur.lib.11.cap.2.

Nauus) Qui ſit nauus, cognoſces ex contrario, quod eſt ignauus. M. Tullius in Oratore: Noti erant, & naui, & nari, quibus cum in præponi oporteret, dulcius uiſum eſt, ignoti, ignaui, & ignari dicere, quàm ut ueritas poſtulabat.lib.7.cap.9.

Picis Nemeturicæ) A' loco nomen accipit, ut Nemeturica diceretur.lib.12.cap.24.

Nepa) Nepam dicunt eſſe ſcorpium, quamuis quidam cancrum dici exiſtiment. M. Tullius, Pectusq́; nepai. libro 11.cap.2.

Nepotum fructu) Palmites in uitibus nepotes nominantur, translatione facta ab hominibus, hominumq́; ſobole. Infrà quoque inquit, Nepotes natos diſcerpemus.lib. 3.cap.6.

Neſotrophij) Neſotrophium nomine Græcanico dicitur locus in quo anates aluntur. Græci enim νῆσσαν uocant anatem, & τροφὴν, alimentum. Scribit Plutarchus Catonẽ Cenſorium aluiſſe domeſticos ægrotos carnibus neſſarum, & phaſſarum: expone anatum, & palumborum Græcè φάσσα dicitur palumbus.

Sine nitro) Qui uult braßicam uiridem efficere in co-

ctura

ſtura adhibeat nitrum, cuius natura non multum diſtat à ſale. Hinc exijt illud epigrammatiſtæ: Ne tibi pallentes moueant faſtidia caules, Nitrata uiridis braßica fiat aqua. Plinius: In coquenda braßica nitrum uiriditatem cuſtodit. Apitius quoque inquit, ut omne olus ſmaragdinum fiat, cum nitro coquatur, olus autem ſmaragdinum pro uirenti poſitum eſt, à uirore ſmaragdi, qua gemma nihil eſt uiridius. lib. 11. cap. 3.

Nomenculationis) Nomenculaturæ, *nominationisq́; uocat enim eleganter aucupium nomenculationis diligentiam illam immodicam, atq; ſuperuacaneã percenſendi nominatim uocabula omniũ uitium, quarũ infinitus eſt numerus, infinitæq́; appellationes. de ſeruo nomenculatore ſcripſimus affatim in Tranquilli commentarijs. lib. 3. cap. 2.*

Optima nomina) id eſt, debitores. Liuius nomina impeditiora, uocat malos debitores. Apud Iuriſconſultos *locutio uſitatißima eſt, ut nomina pro debitis, & debitoribus uſurpentur. Hinc illud Scæuolæ: Filio meo nomina ex Calendario quæ elegerit filius meus ſibi* x x. *dare damnati ſunto, ſine dolo malo: & cum omnis propè ſubſtantia Calendarij* x x. *nominibus contineretur, quæſitum eſt, an huic filio eorum nominum electio ſit permittenda. In topicis argumenta ducuntur ex ea pecunia, quæ in nominibus debeatur. Apud Satyricum poëtam nomen hoc intellectu accipiendum eſt in eo uerſu: Cum uenit ad dubium grandi cum codice nomen. Vbi codex ſignificat librum, ſiue Calendarium, in quo ratio accepti, expenſiq́; perſcribitur, de quo ſic inquit* M. *Tullius: Non refert parua nomina in codice. id eſt, paruas ſummas debitæ pecuniæ, non ſcribit in codice accepti, & expenſi, in quo nomina, id eſt debitores, digerere, & diligenter perſcribere negotiatores,*

res, menſurarijq́; conſueuerunt. Illud Senecæ ſat notum: Nunquàm magis nomina facio, quàm cum dono. Quò ſententialiter oſtendit, debitores ueros parari liberalitate oportere. lib. 1. cap. 7.

Nomophylacas) *Vocabulum Græcum, ſiue Græcanicum eſt: quod ſignificat legum cuſtodes. Tradunt Græci ſcriptores, nomophylacas fuiſſe apud Athenienſes magiſtratum quendam, qui cogebat primores uti legibus. Differunt à nomothetis, nomophylaces, quoniam hi cuſtodes ſunt legum, illi conditores. M. Tullius in libro de legibus ſic refert, Græci hoc diligentius, apud quos nomophylaces creantur, nec hi ſolùm literas (nam id quidem etiam apud maiores noſtros erat) ſed etiam facta hominum obſeruabant, ad legesq́; reuocabant. lib. 12. cap. 3.*

Vini nota) *Eſt uinum primæ notæ, quod eſt generoſiſſimum, & ſecundæ, & tertiæ notæ, id eſt, ſecũdi, & tertij loci, atq; ita gradatim prout bonitate præſtat, dicitur quæcunq; uini nota, pro, uinum quodcunq; tam nobile, quàm ignobile. Horatius: Chio nota ſi commixta Falerni eſt. lib. 12. cap. 19.*

Noxæ dedimus uelut carnifici) *Verbum eſt iuriſconſultorum, quod ſignificat tradere ſeruum nocentem ob noxam, id eſt, delictũ actori iniuriarum. Nam quando ſeruus deliquerat, licebat domino deditione ipſius corporis, quod deliquiſſet, cuitare litis æſtimationẽ. Detracta noxæ deditione, dabatur noxalis actio in dominum: qui ſi deceſſiſſet, hæres eius non tenebatur, ut docet Vlpianus, titulo de noxalibus actionibus. Igitur nunc quadam decenti ſimilitudine conqueritur Columella rem ruſticam dedi, ac tradi peſſimis ſeruis, uelut carnificibus tanquam nocentẽ, ac peſſime tractandam, ſicut ſeruus qui deliquerat à domino*

mino

mino dedebatur illi, cui nocuerat: & per eam noxæ deditionem transferebatur dominium in actorem. Dedita autē noxæ mancipia à nouo domino male multari, tractariq́; ſolebant. Hinc obnoxius *obligatus pœnæ dictus ob noxam, id eſt, delictum.* Col. *in præfat. lib.* 1.

Nubilarium applicari) *Ruſticum ædificium eſt nubilarium, à nubilo aëre dictum, ſub quod totam meſſem fundi, & ſemitrita frumenta conferre ruſtici conſueuerunt, ſi repentinus imber per trituram interuenerit. Id autem nubilarium iuxta arcam eſt faciendum: dicitur & nubilar. lib.* 1. *cap.* 6.

Numellis) *Numellæ, quarum mentio fit à* Plauto, *ſunt uincula, quibus quadrupedes in paſcuis deligantur, unde & nomen impoſitum eſt: ſiquidem Græca uoce* νομαὶ *dicuntur paſcua, unde &* Apollo *Nomius creditur eſſe cognominatus. lib.* 7. *cap.* 8.

Numidicam dicunt) *Diſſentit à* Varrone *ſcribente, gallinas Africanas à Græcis appellari* Meleagrides, *tanquam res una ſit, nomina tria: ut Africanæ,* Numidicæ, Meleagrides *pro uno, eodemq́; auitio habeantur. Sunt autem gallinæ gibboſæ uarijs plumis ſparſæ, quæ ob id à* Martiale *dicuntur guttcæ* Numidicæ. Ab Horatio, *Afra auis: de his intelligi uoluit* Papinius *in ſyluula; Quas udo* Numidæ *legunt ſub auſtro. lib.* 8. *cap.* 2.

O

Obeſcant) *Eſca paſcunt, ac ſaginant, ab eſca ductum uerbum obeſcare, ſicut & ineſcare. lib.* 8. *cap.* 7.

Opus obibit) *Peraget, adibit. lib.* 4. *cap.* 24.

Obligat) *Alligat, obligare uulnus eſt alligare, faſcijsq́; uinciri. lib.* 11. *cap.* 2.

Obſidia) *obſidionem, & inſidias. lib.* 9. *cap.* 7.

Obſoletior) Squalidior, decoloratiorq́; lib.2.cap.11.

Obſtetricum) Obſtetrices dicuntur, quæ preſto ſunt fœminæ parturienti, dictæ ex eo, quòd opem ferant, uel ut interpretatur diuus Ambroſius, quòd obſiſtant, ne fœtus recens editus in terram defluat. Plinius & Ariſtoteles frequenter teſtimonia citant obſtetricum, tanquam in rebus talibus peritiſſimarum: nanque diutino uſu, qui magiſter eſt optimus, exercitatiſſimæ non parum multa melius nouere, quàm medici. lib.7.cap.3.

Cum obſtipæ ſues) Obſtipum uocabulo antiquo dicunt obliquum. Solent hypocritæ triſtes, & adumbrati philoſophi incedere ceruice obſtipa, & capite obliquato. Hinc exijt illud Perſianum: Obſtipo capite, & figentes lumine terram. Horatius: Stes capite obſtipo, multum ſimilis metuenti. Scribit Sueton. Tiberium fuiſſe ceruice rigida, & obſtipa. Plinius noſter memorans & ipſe ſigna ægrotantis ſuilli pecoris, quod à Columella dicitur obſtipum, dixit obliquum: ſic enim inquit, Index ſuis inualidæ cruor in radice ſetæ dorſo euulſæ, caput obliquum in inceſſu. lib.7.cap.10.

Inoccatum) Occatione facta ſatum. Occare autem, hoc eſt glebas comminuere ſatores ſolent, & quaſi occidere, unde & nomen. Quidam ab occæcando occationis uocabulum dictum eſſe autumant. Occator nominatur is operarius, qui facit occationem. Iocus Plautinus hinc innotuit: Occatorum dicere debebas prius: nam ſemper occant priuſquam ſarriunt ruſtici. lib.2.cap.8.

Occidit mane) Occaſum matutinum intelligit. De quo Plinius ſcitiſſime ſcribit: cum uerò ait, Exoritur mane, ſignat ortum matutinum. lib.11.cap.2.

Tam otij, quàm negotij. M.Tullius in oratione pro Plancio

Plautio ſic ſcribit: Etenim M. Catonis illud, quod in principio ſcripſit Originum ſuarum ſemper magnificum, & præclarum putaui: Clarorum uirorum, atque magnorum non minus otij, quàm negotij rationem extare oportere. Econtrario dicere ſolebat Galba, neminem rationem otij ſui reddere cogi.lib.2.cap.22.

Oculi domini) Maiores fertiliſſimum in agro oculum domini eſſe dixerant: &, ut autor eſt Ariſtoteles in Oeconomicorum primo, Perſa interrogatus quid equum maximè ſaginaret, oculus domini reſpondit. Item Libycus quod ſtercus agro foret utiliſſimum, domini inquit, ueſtigium. Huc pertinet ſcitum illud Catonis, Frons occipitio prior eſt, quo eleganter ſignificatur frontem, hoc eſt præſentiam domini, & aduentum plus prodeſſe fundo, quàm occipitium, id eſt, abſentiam atque diſceſſum. Alibi tradit Columella oculos, & ueſtigia domini res eſſe in agro ſaluberrimas.lib.3.cap.21.

In Oeconomico) M. Tullius ſecundo de Officijs ſic refert: Has commodiſſimè Xenophon Socraticus perſecutus eſt in eo libro, qui Oeconomicus inſcribitur, quem nos iſta ferè ætate cum eſſemus, quo es tu nũc, è Græco in Latinum conuertimus.lib.11.cap.2.

Offa) Maſſula, & fruſtum.lib.12.cap.38.

Oleaſtellum) Ab oleaſtro forma diminutionis deducitur oleaſtellum, tanquam olea hoc etiam nomine dicta ſit, quia ſimilis eſt baccæ oleaſtri, hoc eſt, oliuæ ſylueſtris. lib.12.cap.24.

Oliuitas) Oliuitatem grammatici eſſe dicunt, fruſtum oleæ. Verum, ut ego ſentio, non tam fructum oliuæ ſignificat hæc dictio, quàm tempeſtiuitatem, tempuſque oliuæ legendæ, ipſamq; collectionem tempeſtiuam, & ut ita dicam

cam uindemiam olei. Hoc docet ipſe Columella qui paulò mox inquit, Media eſt oliuitas, plerunq; initium menſis Septembris. lib. 12. cap. 47.

Vuæ ollares) *Scriptores uuas ollares uocant quæ in ollis fictilibus conditæ perennant, ſunt durabiles.* Plinius *tradit uenuculam uuam ollis aptiſsimam.* Hinc illud Horatianum: Venucula conuenit ollis. *De ollaribus uuis ait* Papinius *in hendecaſyllabo:* Ollares rogo nõ licebat uuas. Quidam *creta figulina uuas illinunt, ſiccatasq; ſole ſuſpendunt uſu diluentes cretam.* Liguria *uuas ſole ſiccatas iunceis faſcijs inuoluunt, Græci platani folijs inuoluunt, aut ipſius uitis aut fiſci.* Ollares *uuæ, hoc eſt, in ollis ſeruatæ, os ſtomachumq; & auiditatem excitant, paulò tamen grauiores exiſtimantur fieri uinaciorum halitu.* Galenus *eas celebrat, putatq; ſaluberrimas.* Docet hoc *in loco* Columella *quemadmodum ollæ fictiles parandæ ſint, quibus uuæ conditæ ſeruentur. lib. 12. cap. 43.*

Velut *olympionicarũ equarum)* Equæ *dicuntur olympionicæ quæ in olympico certamine uictrices ſunt, ſicut olympionicas uocant uictores athletas in olympijs ludis.* M. Tul. Cum Rhodius *Diagoras olympionices nobilis uno die duos ſuos filios uictores olympiæ uidiſſet.* Apud Græcos *eſſe olympionicem iudicatur propè maius & glorioſius, quàm* Romæ *triumphaſſe. lib. 3. cap. 9.*

Itemq; *onagro)* Aſinus *ſyluestris dicitur onager, cuius pullos uocant laliſiones.* Epigrammatiſta: Dum *tener eſt onager ſolaq; laliſio matre paſcitur, hoc infans & breue nomen habet.* Tradit Plinius *multum ex onagro & aſina genitum omnes antecellere.* M. Varro, *Aſinorum genera duo, unum ferum, quos uocant onagros. lib. 6. cap. 36.*

Ὀρνιθοτροφία) *Græci* ὄρνιθα *gallinã uocãt & alitẽ,* τροφὴν

φὴρ alimētum:unde ornithotrophia loca nominamus quibus gallinæ incluſæ ſaginantur. Dicuntur & ornithones generali uocabulo,ſunt auium receptacula,auiaria inferius lata dictione nominantur gallinaria.l.b.8.cap.2.

Opacentur(Obumbrentur.lib.5.cap.3.

Operculati)Operculis tecti.lib.11.cap.2.

Opiuchos) In cœlo ſupra Scorpionem constitutum eſt ſydus ita figuratum,ut manibus anguem medium teneat:unde à noſtris dicitur anguifer & anguitenēs,à Græcis ophiuchos,qui dicunt ὄφιν ſerpentem,καὶ ἔχω teneo. Quidam appellant ophiulcum,ab eo quod eſt ἕλκω traho,celebratior eſt prior lectio. apud Higinum fabuloſa narratio eſt quis fuerit hic anguitenens. Habet in capite ſtellam unam, in utroq; humero ſingulas.In ſiniſtra manu tres, in dextra quatuor. Totus conſtat ex ſtellis numero uigintitribus. lib. 11.cap.2.

Orbiculata)De his mentio fit à Cælio ſcribente: Malis orbiculatis eſſe paſti uidentur. Plinius autor eſt orbiculata dici ex figura orbis in rotunditatem circumacti. libro 12, cap.45.

In orcas) Vaſa ſunt fictilia quibus penora conduntur. Perſius,Menaq; quòd prima nondum defecerit orca.Apud eundem accipitur pro uaſculo oleatorio,ſcribentem,Anguſto collo non fallier orcæ.Apud Plinium orca eſt bellua marina formidandæ uaſtitatis & formæ. De orcis ficarijs, id eſt quibus fici conduntur,ſic inquit Plinius in x v.At ubi ficorum copia abundat,implentur orcæ,in Aſia cadi.lib. 12, cap.15.

Opimant)Pinguefaciunt,& ſaginant.lib.8.cap.9.

Orchos) Legendum orchis,ſpecies oliuæ eſt & nomen, orchis, ſiue orchites, Vergilius tria oliuarum genera dixit

xit illo uerſu: Orchites & radij, & amara pauſia bacca. In codicibus mendoſis legitur orchades: autumant grammatici orchites dici à forma teſtium, qui Græcè nominantur ὄρχις, unde & buteonē, quod genus eſt accipitris, triorchen uocant, quia ſcilicet tres numero teſtes habet. lib. 5. cap. 6.

Organum) Docet Vitruuius nomine organi machinas ſignificari multifarias in architectura. lib. 3. cap. 13.

Origum) Ex genere caprarum ſunt origes à quibuſdam ſoli dicti contrario pilo ueſtiti, & ad caput uerſo. Iuuenalis, Et Getulus orix. Item epigrammatiſta, Sæuus orix conſtat quid mihi morte canū. Scribit Plinius origem eſſe unicornem, & biſulcum. Idem tradit, in Africa generari origē perpetuo ſitientem ex natura loci potu carentem, cùm mirabiliter efficax ſit ad remedia ſitientium. Nanq; Getuli latrones eo durant auxilio, repertis in corpore eorum ſaluberrimi liquoris hauſtu ueſicis. lib. 9. cap. 1.

Ornithiæ) Fauonium uentum quidam Chelidoniam uocant, ab hirundinis uiſu, quæ Græcè dicitur χελιδών. Tūc enim incipit flare, cùm hirundines aduētant per uer. Nonnulli appellant ornithiam ab aduentu auium, quæ Græco uocabulo ornithes nominātur. Flāt autem uenti ornithiæ, ut docet Pli. uno & ſeptuageſimo die poſt brumā. Ariſtoteles quoq; in ſecundo Meteororū tradit, ornithias flare poſt brumam, eſſe eteſias debiles. De eteſijs, alibi plura. lib. 11. cap. 2.

Ornithones) Septa in quibus aues paſcuntur, ornithones appellantur Græca dictione. ſiquidem ὄρνις dicitur auis, et gallina. Boëthius cōpoſuit ornithogonia, id eſt, de auium generatione. Lege Varronem, & Gellium, qui te docebunt quid ſint ornithones. Item M. Varro ornithoboſcion nominat gallinaria, hoc eſt, loca, quibus gallinæ incluſæ paſcuntur. lib. 8. cap. 1.

Orth

Orthociſſos) Græco uocabulo orthociſſos dicitur recta hedera, quæ per ſe rigens ſtat ſine adminiculo lib.11.cap.2.

Oſcilla lupinorum) Quæ hic oſcilla lupinorum dicuntur à Columella, ea Plinius noſter uocat umbilicos, cuius uerba ſubſcripſi: quæ ſunt hæc cum uerbis Columellæ congruentia, Condi lupinos in fumo maximè conuenit, quoniam in humido uermiculi umbilicum eius in ſterilitatem caſtrant. Videntur autem dici oſcilla, quaſi parua ora tertio gradu diminutionis, unde & oſcilla Vergiliana commodè deduci poſſent, quamuis grammatici aliter enarrent, quibus non aſſentior. Quidam malunt legere oſcilla lupinorum, quaſi oſſa minutula, uocabulo ab oſſe, non ab ore, deflexo, uerùm agricolæ ſuper hoc conſulendi. Mos fuit priſcorum, ut oſcilla fictilia, id eſt, imagunculæ, & ſigilla uenderentur, quæ homines pro ſe, & pro ſuis capitibus in ſacellum Ditis offerrẽt, in feſtiuitate ſigillariorum.lib.2.cap.10.

Oues ueſtire) Hinc pellitæ oues dictæ, quale erat pecus Tarentum, de quibus ſuprà diximus.lib.2.cap.22.

Oxygalam) Docet Plin. oxygalam appellari butyrum quod in ſummo fluit, et ſupernatat, cui additur exempto ſal: fit & oxygala alio modo, uidelicet, recens lac cum acido lacte miſcetur, aceſcitq́;, quod & utiliſſimum ſtomacho. Græcè dicitur ὄξος acetum, καὶ τὸ γάλα, lac, inde copulatis dictionibus fit oxygala. Galenus meminit caſei, quem oxygalacticum appellat. Nunc noſter Columella plurimis condimentis docet oxygalam fieri.lib.12.cap.8.

Oxymelli) Fit uinum ex aceto, & melle quod oximel uocauerunt uoce Græcanica. Nam ὄξος dicitur Græcis acetum, & μέλι mel. Fit autem oxymel hoc modo: Mellis decem libræ cum aceti heminis quinq;, hæc decies ſubferuefaciunt, atq; ita ſinunt inueterare. Themiſon ſummus autor,

 damna

damnauit oxymel, & hydromel, Eſt autem hydromel uinum ex aqua & melle confectum, unde & nomen. Celebrāt autores et omphacomel, quod fit ex uuæ ſemiacerbæ ſucco, & melle fortiter trito, unde & nomen, Græcè enim ὄμφαξ dicitur uua acerba, & ὄμφακας uocant uuas, & fructus immaturos. Hinc *omphacium oleum dictum, quod ex oliuis acerbis quas drypas uocant, fit: & omphacium ex uua, quod uulgò agreſte nominitant. lib. 17. cap. 95.*

Oxyporum) Condimenta, *quibus ineſt acetum, quæq; aceto diluuntur, generali uocabulo uocāt oxypora. Græcè enim acetum dicitur τὸ ὄξος.* Ex eodem genere *eſt oxybaphon, quaſi dicat, intinctus aceti: quanquàm oxybaphon uas quoq; ſit acetum cōtinens, ut docet Suidas.* Oxybaphi *meminerunt* Ariſtophanes, & Pollux. Plin. *in* x x. *diſſerens de fœniculo ſic ſcribit:* Id *ipſum condimentis propè omnibus inſeritur, oxyporis etiam aptiſſimè.* Ex eodem *quoq; genere eſt oxygarum: ſic enim uocant liquamen gari cum aceti mixtura conditum.* Plinius *in* x x x I. *docet liquoris exquiſiti genus eſſe, quod garon uocauere, quod olim conficiebatur ex piſce, quem Græci garon uocabant, unde & nomen.* Poſteà *ex ſcombro piſce laudatiſſimum factum eſt, appellabantq; garum ſociorum.* De *oxygaro ait Epigrammatiſta:* Inter *lactucas oxygarumq; liber. lib. 12. cap. 56.*

P

Ex uetere palma) Nomine *palmæ uitem ſignificari ſuprà annotauimus. lib. 3. cap. 17.*

Vitis paletur) Palis *adminiculetur, & pedamentis fulciatur. lib. 11. cap. 2.*

Paleæ) *Membranas illas intellige, quæ ſub gutture gallorum ſunt pendulæ tanquam quædam palearia.* M. Varro, Palea *rubra ſubalbicanti. lib. 8. cap. 2.*

Palmi

Palmipedalis deponi) Dicitur *malleolus palmipedalis, qui habet longitudinem pedis, & palmi*. Palmum autem con*ſtare digitis quaternis* docet Vitruuius. Pes *Conſtat ex palmis quatuor, hoc eſt, digitis ſexdecim. Cubitus ex ſex palmis, id eſt, digitis* 96. *lib*. 3.

Palmas relinquito) *Vitis ut docet M. Varro, dicta parilema eſt, à pariendo, deinde immutatis literis palma. lib. de arb. cap*. 10.

Pampinare) *Vineam pãpinare, & pãpinos ſuperuacuos detrahere. Arbuſta pampinari nõ eſt moris.* Nam, *ut inquit eleganter* Plinius *noſter, plurimæ arbores amputari ſibi uolunt oneroſa, & ſuperuacua: ſicut nos unguem, & capillum*. In *pampinatione non hos oportet pampinos detrahere, qui cum uua ſint. lib*. 13. *cap*. 10. *hinc pampinator. lib*. 4. *cap*. 17.

Pampinarius palmes) Duo *genera palmitum: quod è duro exit, materiamq́; in proximum annum promittit, pampinarium uocatur, alterum fructuarium. lib*. 5. *cap*. 6.

Nec *pandantur*) *Curuentur. pandere & pandare uidetur uſurpatum in eadem ſignificatione pro curuari.* Vnde *pandationes dictæ curuationes.* Plinius: *Facile panditur iuglans*. Vitruuius in II. *Vlmus & fraxinus non habent rigorem, & celeriter pandant.* Idem in VII. *Cum ſolidus erit contignationibus areſcentibus, aut pandatione ſidentibus. lib*. 4. *cap*. 17.

Panxeris) *Plantaueris, à pango. lib*. 11. *cap*. 2.

Cum rationibus paria facere) Id *eſt, ratio accepti experiſiq́; bene conueniat, ut quantum pecuniæ acceperit à domino, tantum reddat, eloquutionis genus perquàm familiare eruditioribus. lib*. 1. *cap*. 8.

Parilibus) *Parilia appellant diem uigeſimum primum menſis Aprilis quo* Roma *condita eſt, quæ & palilia no-*

minantur à Pale dea paſtorum. Solinus autumat parilia dici quaſi à partu Iliæ, uidelicet Romulo & Remo conditoribus urbis Romæ. Feſtus Pompeius ſic ſcribit, Parilibus Romulus urbem condidit, quem diem feſtum præcipuè habebant minores. Plinius tradidit ſidus ſucularum uulgo appellatum eſſe palicium, quoniam exoriuntur undecimo Cal. Maij quo urbis Romæ natalis eſt. Probus grammaticus docet parilia dici per literam tranſpoſitam, quæ ſi ſuo loco poneretur, palilia diceretur. lib.7.cap.3.

Et parta) Nouè poſitum pro fœta, & ea quæ peperit. lib.7.cap.4.

Paſtinationis officium) Paſtinare in cultura uinearum uerbum frequens pro eo quod eſt fodere, & repaſtinare, refodere. Paſtinatus Plinio eſt nomen quarti ordinis pro paſtinatione: dicitur autem à paſtino, quod ferramentum eſt bifurcum, quo ſemina panguntur. Paſtinator, ipſe foſſor nuncupatur. lib.3.cap.11.

Pauicula) Inſtrumētum eſt à pauiendo dictum. Eſt enim pauire, ferire, percutere, ſolidare, unde pauimenta nomen acceperunt. Cato Portius, Comminuito terram pauicula, aut cylindro coæquato. lib.11.cap.3.

Pauſcam) Genus eſt oliuæ quæ & poſea nominatur, cuius meminit Maro illo uerſu, Orchites & radij & amara pauſia bacca. lib.12.cap.7.

Pecuarius) Cuſtos pecoris, quem & paſtoralem uocant. lib.7.cap.12.

Vnum hoc diuitiarum genus) In decretis canonicis ex diui Auguſtini autoritate ſic ſcriptum legimus: Quicquid antiqui habebant, in pecoribus habebant, unde pecunia quoque appellata eſt. Subſcribit huic opinioni Ouidius illo uerſu: Hinc etiam locuples, hinc ipſa pecunia dicta eſt. Plinius

nius uerò autumnat pecuniam à nota pecudum eſſe appellatam, qua primum ſignatus eſt nummus. Donatus *Vergilianus commentator autumat pecuniam, ideo à pecore dictam, quia antiquitus fiebat ex corio bubulo.* Inde *apud ſcriptores nummi ſcortei nominantur ex corio facti. lib.6. in præfatione.*

Pedandæ uineæ) *Id eſt, pedamentis ſiue palis muniendæ.* Dicimus *palum, pedamen pedamentum, ſtatumen, ridicam pro adminiculo atq; fulcimento, quo uitis innixa recta conſiſtit. lib.4.cap.13.*

Herba pedicularis) *Alia eſt herba quam pulicarem uocant, quæ Græce dicitur pſyllion.* Habet *enim ſemen ſimile pulici, unde & nomen* ψύλλας *Græca uoce pulex dicitur. lib.6.cap.30.*

Pediculos) *Petioli, pedicini, pediculi dicuntur, quibus fructus in arboribus continentur, quaſi parui pedes. libro 12. cap.44.*

Pelamis) *Ex thynno naſcitur cordyla, quæ à limo pelamis incipit uocari, quaſi lutaria ac limoſa: ubi annuum tempus exceſſit, appellatur thynnus. lib.8.cap.17.*

Peragere laboris ſui penſum) *Tranſlatio ſumpta ab ancillarum miniſterio, quibus dominæ dant penſa per ſingulos dies abſoluenda, nec antequàm abſoluatur ullum datur laxamentū.* M.Varro *conſimiliter:* Quoniam *nos noſtrum penſum abſoluimus.* Et Plautus: *Meum penſum lepide accurabo. lib.3.cap.10.*

Serum percolari) *Liquorem lactis quodam quaſi colatorio eliquari defæcariq;.* Vergilius: *Paſce ſero pingui. lib. 7. cap.8.*

Periſterones) περιστερὰ *dicitur columba: unde periſteronas uocant columbaria, quæ & periſterotrophia nominantur*

nantur:quamuis propriè columbaria dicantur nidificia columbarum, quæ ſingulis paribus fiunt intra periſterotrophion,quæ,ut docet M. *Varro, debent eſſe rotunda in ordine crebra,ita ut ſingula habeant os quo introire, & exire poßint.Periſtereos uocatur herba,caule alto,foliato cacumine, columbis admodum familiaris, unde & nomen: hanc habentes negant latrari à canibus.lib.8.cap.1.*

Nec perlibrata)id eſt,non ad libellam æquata, nec uelut ad normam æquabiliter complanata. M. *Varro conſimiliter inquit,Campeſter locus,is eſt melior, qui totus æquabiliter in unam partẽ uergẽs, quàm is qui ad libellam æquus. lib.2.cap.2.*

Peroſæ)Odio habentes lib.8.cap.11.

Perticalis ſalix) Duo ſunt genera ſalicum : ſunt uiminales,ex quibus uimina fiunt, & uincula.Sunt perticales, ex quibus perticæ cæduntur.Viminalis ſalix eſt humilior,perticalis ſublimior.lib.4.cap.31.

Velut petum) In oculis peti dicuntur modicè deprauati. Id quod cum uenuſtate potius quàm dehoneſtamento.Vnde Venus oculo peto eſſe traditur iuxta illud Ouidianum,Minerua flauo numine, Venus peto. Apud Horatium in Sermonibus, Strabonem appellat petum pater. Hinc Romæ fuerunt cognomina Petorum. Hinc petum accipe pro bono,& lepido:tanquam uocabulum hoc tractum uideri poſſit à uerbo Græco πέτομαι, *quod uolare ſignificat. Nam ex uolatu auium ſigna obſeruantur proſpera,& optabilia. lib.6.in præfat.*

φαγεδαῖναι) Phagedænæ ſunt ulcera, quibus Plinius remedia multa oſtendit efficaciſſima. Item phagedænas uocant homines ſine fine eſurientes.lib.9.cap.13.

Pyctes)Gallinaceum pugnatorem ſcitè uocant pycten, quaſi

quaſi pugilem, & in pugna athletica certantem. πύκτης *Græce pugil nominatur. Vnde & pyctale certamen appel latum quod inter pyctas fit. Dictio quidem* Græca *eſt, ſed noſtris quoq; uſitatiſsima.* Firmicus Maternus *ſcribit lepo ris ſydus in horoſcopo facere pyctas macharrarios.* Helioga *balus, autore* Lampridio*, gladiatores ante conuiuium pugnantes ſibi, & pyctas frequenter exhibuit. libro 8. cap. 2.*

Pinſiti allij) *Allium pinſitum intellige id, quod uulgo di citur piſtum, & molitum. lib. 6. cap. 6.*

Piperis albi) *Tria piperis genera celebrãt ſcriptores, al bum, nigrum, longum. Arbores quæ gignunt piper, iunipero ſunt ſimiles, ſiliquæ toſtæ ſole faciunt id, quod uocatur pi per longum.* Hoc *toſtum ſolibus fit nigrum, & rugoſum, quod gratius eſt. Hinc illud* Perſianum, Rugoſum *piper, & pallentis grana cymini. Apud* Horatium *ait* Catius *gancæ magiſter,* Ego *fecem primus & alec,* Primus *& inueni piper album.* Galenus *in ſimplicibus piper album docet feruentis eſſe naturæ. lib. 12. cap. 56.*

Pipiant) Vocem *emittant. Gallinæ dicuntur pipire ſicut oues balare, ſues grunire. Pipatio dicitur clamor plorantis lingua Oſca. lib. 9. cap. 5.*

Piſcis auſtrinus) Duo *ſunt in ſignifero piſces: alter notius, ſiue auſtrinus nominatus, quia ad auſtrum ſpectat: alter boreus, quia ſpectat ad polum arcticum, & regionem borealem:* Coniunctio *horum piſcium nodus uocatur. libro 11. cap. 2.*

Paſtinale) Lego *piſtrinale à piſtrino.* Nam *&* Plautus, *piſtores uocat ſcrophipaſcos, tanquam ſcrophas in piſtrino paſcentes. lib. 7. cap. 9.*

Pollentia) Nomen *eſt ciuitatis ciſalpinæ, quæ cenſetur*

uellcribus fuſci coloris. Hinc illud Silij, Fuſciq; ferax Pollen tia uilli. Epigrammatiſta quoq; celebrat lanas Pollentinas. lib. 7. cap. 2.

Thuris polline) Farinam ſine flore autumat Plinius pollinem in tritico appellari, quod in ſiligine uocant florem. Hinc pollinctores dicti, cōfectores pollinis. Hinc pollinaria cribra, ſiue excuſſoria farinaria. lib. 6. cap. 29.

Pondo libras) Quod genus locutionis frequentiſſimū eſt apud ſcriptores, ut pondo ponatur pro libra: unde ueteres autore Quintiliano, dixere duapondo, & trepondo, pro duabus, & pro tribus libris. Interdum pondo, pro pondere uſurpatur. Liuius: Corona libræ pondo. lib. 6. cap. 6.

Imporcatum occabimus) Sunt porcæ in agris elata terra inter duos ſulcos, ab eo dictæ, quòd frumentū porriciāt. Nam cùm ſic aratum eſt, ut inter duos latius diſtantes ſulcos medius cumulus ſiccam ſedem frumentis præbeat, ea porca eſt. Ruſtici eaſdem liras uocant. Hinc imporcatum ſemen eleganter dictum per porcas ingeſtum: apud Plinium legimus, porculeta uocari ab Vmbris, & Marſis interualla intermiſſa ad uicenos pedes, inter binas uites arationis gratia. Idem porcellas uocabulo diminutionis appellat. Autumant grammatici, porcas in agris dictas eſſe, quòd porriciant, id eſt, prohibeant aquam frumentis nocere, uel quòd porrigent frumentum. Menſura autem porcæ, eſt in longitudine C X X V. pedum, in latitudine X X X. libro 2. cap. 10.

Porculatoris) Porculator proprie is dicitur, qui curat porcellos lactentes. Porculatio nutricatus porculorum. libro 7. cap. 9.

Porri caput) Id genus porri intelligit, quod uocant capitatum, ad differentiam eius, cui ſectiuo nomen eſt. Cui autorit

autoritatem dedit Nero, uocis gratia ueſcens eo ex oleo omnibus diebus per menſes æſtatis. Antiqui uolentes facere capitatum porrum, ſilice, uel tegula ſubiecta capita dilatabant.lib.11.cap.3.

Sicut preciæ) De his Vergil. *Purpureæ, preciæq́;*. Exiſtimat Seruius dici *precias*, quaſi *præcoquas*, ex eo, quòd citò matureſcunt, & ante alias ſale coquuntur.lib.3.cap.2.

Præſidiarij malleol.) Qui quaſi in præſidio relinquuntur, uitiumq́; tutela, quales ſunt fructuarij. Eſt in uite palmes, quem quidam cuſtodem, alij reſecem, nonnulli præſidiarium appellant: à Columella alibi ſubſidiarius quoque nuncupatur.lib.4.cap.16.

Primas tribuerunt) Honeſta locutio, ut *primas* tantum abſoluteq́; dicamus pro primatum, & primum locum, ac primas partes, nec opus eſt addere partes. Sic pleriq́; omnes ex ueteribus ſcriptoribus, qui purè, munditer, Latinè, ſcribere conſueuerunt. Quintilianus: *Secundas confeßione plurimorum Philetas occupauit*. M. Tullius loquendi norma, & ſcribendi lex ſic inquit: *Huic primas dediſſe Demoſthenes dicitur, cùm rogaretur, quid in dicendo eſſet primum, huic ſecundas, huic tertias*.lib.2.cap.17.

Procyon) Horatius ait in carminibus: *Iam Procyon furit*. Dicitur hoc ſydus Græca uoce *procyon*, quaſi ante canem exoriens: de quo M. Tullius: *Ante canem procyon Graio qui nomine fertur*. Hoc ſydus, ut autumat Plinius, apud Romanos non habet nomen, niſi uelimus intelligi caniculam, hoc eſt, minorem canem: exoritur cum Leone, ut docet Higinus.lib.11.cap.2.

Prodromi) Eteſias uentos ſignificat, qui prodromi uocantur, ex eo, quòd præcurrunt, anteceduntq́; ortum caniculæ. Ioannes Baptiſta dictus eſt prodromos, tanquam

præcur

præcurſor domini.lib.11.cap.2.

Productiſſimum) Longiſſimum,proceriſſimumq́;.libro.3. cap.10.

Progemmet) Gemmas emittat.lib.4. cap.24.

Proluuie) Stercore. Verg. Fœdiſſima uentris Proluuies. lib.8.cap.3.

Rebus promercalibus) promercales res dicuntur, quæ uenales inter mercimonia proponuntur. Sicut à Suetonio promercale aurum dictum, ab Aulo Gellio, promercalia, quæ uenui ſubijciuntur. Denique quicquid pro merce diſtrahitur; id promercale dici poteſt. Alibi ait Columella conſimiliter pecuniam neque in pecore, neque alijs rebus promercalibus occupet.lib.1.cap.8.

Proritet) Inuitet,incitet, allectet.lib.3.cap.2.

Non prouinciale, ſed Italicus ager) Attendenda eſt elegantia ſcriptorum celeberrimorum, qui regiones omnes præter Italiam prouincias appellant, & homines bifariam partiuntur,in Italicos,& prouinciales. Plinius in Epiſtolis: Italicus eſt,an prouincialis. Infrà Columella duo genera facit arbuſtorum,alterum Italicum,alterum prouinciale,quaſi dicas,externum,& peregrinum.lib.3.cap.3.

Pulicoſæ) Quam pulices infeſtant:ſic & pediculoſus dictus plenus pediculorum.lib.7.cap.13.

Pullationem) Pullorum prouentum, fœturamq́;, & educationem.lib.8.cap.5.

Pulleſcit) Soboleſcit,& pullulos,fœtusq́; progignit:interdum uitis luxuria ſe conſumit.lib.4.cap.21.

Pullicies) Pro pullis,& pro prouentu, & fœtura pullorum.lib.8.cap.11.

Pullula terra) Coloris nigri,quem pullum uocant. Pulligo Plinio eſt nigritia quædam lanarum Tarẽtinarum, pro-

pe

pe peculiaris, declinans in fuluum colorem. lib. 2. cap.

Ouem pulmonariam) Pulmone laborantem: in cuius pulmonibus uitium eſt. Græco uocabulo peripneumonici dicuntur, hi quos pulmo male habet, & qui Latina uoce pulmonarij nominantur. lib. 7. cap. 5.

. Pulmonariæ) Pulmonis uitio laborãtis, hoc eſt, peripneumonicæ, prout Græco uocabulo nominantur. lib. 7. cap. 10.

Pultarios) Vaſcula ſunt, à pulte dicta: apud Cor. Celſum frequens eſt mentio uaſculi pultarij. lib. 12. cap. 43.

Vberior puluerationibus) Plinij uerba ſunt huic ſententiæ mirè congruentia, quæ ſubſcripſi. Tranſpadanis cineris uſus adeo placet, ut anteponant fimo iumentorum: ſunt qui puluere quoque uuas ali iudicent, pubeſcentesq́; puluerent, & uitium, arborumq́; radicibus aſpergant, quòd certum eſt Narbonenſi prouinciæ & uindemias certius ſic eo coqui, quia plus puluis ibi, quàm ſol confert. lib. 4. cap. 28.

In puluinis) Puluinos per translationem appellat partes illas in areolis hortorum, & uinearum cultura molliores, eminentioresq́;, & quædam quaſi dorſa, quibus perinde ac puluinis molliter ſemina diſponuntur, lib. de arboribus. cap. 10.

Pumiles) In omni genere animalium ſunt pumiliones, atque etiam inter uolucres, ut docet Plin. Dicimus pumilos, & pumiliones. Papinius in ſyluis: Mirantur pumilos feroci ores. Sunt autem pumili, ſiue pumiliones breuis ſtaturæ animantes, nam Græca uoce, uulgo quoque uſitatiſſima dicuntur. Aul. Gellius aſſerit nanum Latinam eſſe dictionem. Hinc illud, Et me genij nana per ſalicta bigis rheda rapit citata nauis. lib. 8. cap. 2.

Fuerit puſiloſa) Ouis dicitur puſiloſa, quàm infeſtat ſacer

cer ignis, quàm puſulam uocant paſtores. Vnde à puſula puſiloſa deducitur. lib. 7. cap. 5.

Q

Quadratas) Quadrata corporis ſtatura dicitur eruditis, quæ neque longa, neque breuis ſit, ſed in meditullio poſita. Veſpaſianus imperator fuiſſe fertur ſtatura quadrata. Quadratum canem probat infrà Columella, melioremq; ait eſſe, quàm longum aut breuem. lib. 7. cap. 9.

Quadrifidas ridicas) Tanta eſt craßitudo, & robur taleæ, ut ſcindi poßit in quatuor partes, & quaterna pedamenta, ſiue ſtatumina, ſiue adminicula, quæ & ridicæ uocantur. Conſimiliter inquit poëta: Quadrifidasq; ſudes. lib. 4. cap. 33.

Sint quala) Vaſa ſunt uiminea in ſupellectile ruſtica. quaſillum diminutiuo uocabulo appellant uas lanificijs aptum, qui & calathus dicitur, in quo penſa mulierum, & trama uoluuntur. Horat. Tibi qualum Cythereæ puer ales. Priſci Thalaßionem uocauerunt. Apuleius: Qualum panis rumigabam. Præcipit Cato, ut uillicus habeat in inſtrumento ruſtico uiginti quala ſatoria, uel alucos quadraginta, quibus frumenta quæ ſerimus, continent ſatores. libro 7. cap. 3.

A Quinquatribus) Quinquatria ſunt feriæ quinque dierum dicatæ Mineruæ, quæ menſe Martio celebrabantur. Quidam autumant Quinquatrum unum tantum diem feſtum eſſe ex eo dictum, quòd poſt diem quintum Iduum celebraretur, ſicut ſexatrus dictus, poſt diem ſextum Idus celebratur, & ſeptimatrus poſt diem ſeptimum. De quinquatribus Ouidius in Faſtis copioſe perſcribit. Meminit & Horatius illo uerſu, Ac potus puer ut feſtis quinquatribus olim. lib. 11. cap. 2.

In

In quincuncem diſpoſuit) In diſponendis arboribus & uineis, maximè laudata eſt quincuncialis ordinum ratio, utpote quæ non ſolum perflatu utilis ſit, uerum & aſpectu grata, quocunq; intueare in ordinem ſe porrigente uerſu. M. Tullius: Cum autem admiraretur Lyſander & proceritates arborum, & directos in quincuncem ordines. Quintil. Quid illo quincunce ſpecioſius, qui in quamcunq; partē ſpectaueris, rectus eſt, ſed protinus id quoq; prodeſt ut terræ ſuccum æqualiter trahat. lib. 3. cap. 13.

R

Radula) Inſtrumentum eſt à radendo dictum, quo utebantur in radenda ducendaq; pice doliorum, unde & nomen. Hinc docuimus apud Plinium radulanam appellari picē, proptereà quòd radula raderetur ex dolio, duceretur q;: quamuis uiri alioquin eruditi rabulanam legendū eſſe contendant. Verba Plinij ex libro quartodecimo hæc ſunt: Italiæ in parte aliqua radulana pice ac reſina condire muſta uulgare eſt ei prouincijsq; finitimis. lib. 10. cap. 18.

Ramices) Rami & perticæ. Aliàs ramex morbus eſt, de quo Celſus, Plinius, Plautus, omnes. Vnde ramicoſi infantes dicti. lib. 9. cap. 1.

Rapiſtri) uidetur poſuiſſe rapiſtrum pro rapo, quod & rapitium & rapinam appellant. lib. 9. cap. 4.

Ratiocinio) Ratiocinium dicitur ſupputatio, computum, calculatio: Ratiocinator, calculator, apud Plautum ait trapezita. Beatus uideor, ſubduxi ratiunculam, expeditiſsimum ratiocinium, intellige ſupputationem facilem & explicatum. lib. 5. cap. 1.

Bonis ac malis rationibus) Ad hunc intellectum uidetur referri poſſe illud Plinianum, Quonam modo utiliſsime coluntur agri? ex oraculo ſcilicet malis ac bonis. Verum

rum ataui malorum nomine intelligere uoluere uiliſſimos: ſummum enim prouidentiæ illorum fuit, ut quàm minimum eſſet impendij. lib. 4. cap. 3.

Rauidi) *Rauus color eſt ſubniger ex nigro fuluo commiſtus.* M. Varro *conſimiliter præcipit gallos eligi oportere oculis rauis aut nigris. Ab* Horatio *lupa raua dicitur ob colorem.* Feſtus Pompeius *ſcribit raui coloris eos appellari, qui ſunt inter flauos & cæſios, quos* Plautus *appellat rauiſtellos. Quis (inquit) rauiſtellus qui uenit? Atqui in* Plauti Epidico *non omnes legunt rauiſtellus, imò plures grauaſtellus. Eſt autem grauaſtellus ſenior à grauitate dictus, quam lectionem nos probamus, & probat idem ipſe Pompeius in dictione grauaſtellus. lib. 7. cap. 2.*

Regelatur) *A gelu reſoluitur: & caleſcit. Martialis, Regelare nec te peſtilentia poſſet. Seneca de ipſo loquens ait, Vix media regelatur æſtate. lib. 1. cap. 4.*

Regiona) *Legendum regia. Plinius, Præſertim cum magnitudine copiam olei non conſtare indicio ſint, quæ regiæ uocantur, ab alijs maiorinæ, & ab alijs phauliæ grandiſſimæ alioquin, minimo ſucco, hoc idem monſtrat Columella eodem capite. lib. 6. cap. 6.*

Renouellatur) *Reparatur, rurſuſq; nouella fit. Nouelletum dicitur iureconſultis nouella uinea. lib. de arb. cap. 6.*

Repaſtinabis) *Refodies, uerbum ductum à paſtino, quod eſt ferramentum bifurcum, quo ſemina panguntur, unde etiam repaſtinari dictæ ſunt uineæ, quæ refodiebantur: conſuetudo repaſtinare uocat quicquid emoti terreni uinetis præparatur. lib. de arb. cap. 1.*

Repubeſcere) *In priſtinam pubertatem, iuuentutiſq; florem reuerti, conſimile eſt repueraſcere, & reuireſcere. lib. 2. cap. 1.*

Repull

Repulleſcentem) Reſurgentem,ſubnaſcentem,& nouellis pullulis,palmitibuſq; exilientem.lib.4.cap.24.

Reteri) Repoliri,uentilari.lib.2.cap.2.

Retorrida) Quaſi exuſta, & amiſsis uiribus intempeſtiuiter ſeneſcens.Seneca:Mutij manum retorridam appellat, quam ille, ut notiſsimum eſt, iniectam flammis torrere non dubitauit.In arboribus ea dicuntur retorrida,quæ non adoleſcunt,quæ quaſi torrida occaleſcunt, quæ ſcabra ſunt, fructumq; non ferunt. Aulus Gellius homines retorridos ſcitè dixit & eleganter.Retorreſcere dicuntur uites,quando non proſiliunt,neq; adoleſcunt legitimo incremento.lib. de arb.cap.17.

Reſecem ſubmitti) Pampinum reſecem uocat, qui reſectus,receſuſq; melius prouenit,fitq; fructuoſior,à reſecando reſecem deriuamus. Summittere autem eſt educare, alereq; ad incremētum, quod uerbum eſt apud Columellam in hoc ſignificatu frequentiſsimum.lib.3.cap.10.

Occupandum erit reſtibile) Inter reſtibilem agrum,& noualem hoc intereſt.Reſtibilis dicitur,qui nunquàm interquieſcit, ſed reſtituitur:ac ſeritur quotannis, ut quotannis reddat fructum. Noualis uerò eſt, qui intermittitur, & alternis annis ſeritur,à nouando dictus. Reſtibilem fœcunditatem dixit Plinius,intelligi uolens eam, quæ intermiſſa reſtituitur in fœminis, quæ parere deſierint. M.Varro, In olynthia quotannis reſtibilia eſſe dicunt.lib.2.cap.10.

Reuerentiam) Attende nouo modo poſitam eſſe reuerentiam,pro deſperatione,& formidine,tanquam reuereamur, ac reformidemus diſcere ſcientiam ruſticationis propter uaſtitatem rei.lib.11.cap.1.

Ricini) Vermiculi ſunt infeſtantes capita canum, & maximè aures. Eſt & uermiculus alius in lingua canum, qui

ii uocatur

uocatur à Græcis Lytta, quo exempto infantes catuli, nec rabidi fiunt, nec faſtidium ſentiunt. lib. 7. cap. 13.

Aut ridicrã) *Legendum ridicã. Eſt enim ridica pertica, ſiue pedamentũ robuſtum, quod optimũ in uineam è quercu ac iunipero afferri ſolet. In Hiſpania uineæ ſunt humiles, ac ſine ridicis, ut docet* M. Varro. *lib. 4. cap. 12.*

Roſtellis) *Puſillis roſtris, uocabulum eſt diminutiuum. lib. 8. cap. 5.*

Colore rubeo) *Dic rubro, quoniam rubeus exploditur à Latinitatis elegantia: legitur tamen frequenter rubeus. lib. 6. cap. 1.*

Amat rubricam) *Plinius ex denſiore terra rubricam maximè amat. Eſt autem rubrica terræ genus rubicundo colore: unde & nomen. Hinc rubricoſus deducitur. Cato, Lentem, inquit, in rudeto, & rubricoſo, qui herboſus non eſt, ſerito. Plin. præcipit ex autoritate Catonis, in rubricoſo ſolo ſerendum eſſe adoreum far. Aliàs rubrica ſignificat pigmentum, ſiue colorem natiuum. Lemniæ rubricæ palmam dabant, ita nominatæ ab inſula Lemno, in qua naſcebatur. Hæc eſt antiquis multum celebrata, nec niſi ſignata uenundabatur: unde & ſphragidem appellauere: Græco uocabulo σφραγὶς dicitur ſigillum ſignatorium. Hinc gemmas quoque quaſdam ſphragidas uocant celeberrimi ſcriptores, quoniam optimè ſignant. Galenus libro. 10. Simplicium, refert ſe in inſulam Lemnon nauigaſſe cauſa contemplandi hanc rubricam Lemniam: docetq; planius, & apertius, quod Plinius ſubobſcure dixit, & breuiter cur ſphragida appellauerint: Sacerdos Dianæ, inquit, rubricam Lemniam reuerenter accipiens, curioſeq; perpurgans ſignat ſigillo Dianæ impreſſo, ita ſignata uenundatur. lib. 2. cap. 10.*

Rudicula) Virga, *diminutiuum uidetur factum à rude gladiatoria, à qua rudiarij dicti, de quibus copioſè annotaui in tertio* Suetonij *commentario*. Plinius *ait, lanas in quodam uſu medico adhiberi non curatas rudiculis, hoc eſt, ut ego interpretor, non excuſſas, agitataſq; uirgis à batuentibus, ſicuti* Bononiæ *lanas quotidie curari conſpicimus, uel potius audimus: fit enim crepitus ſonorus ex percuſſu rudicularum*. *Scio aliter locum illum* Plinianum *& legi, & explicari ab eruditis, ſed mihi commodior uidetur lectio, & intellectus purior quem retuli. frequens eſt mentio rudicularum apud eundem* Plinium *in hoc ſignificatu.lib.2.cap.45.*

Ita conſtitutum ſuprà) Videtur *legendum in conſtitutum* Rumponitum, *ſiue* Rumpotinctum, *genus arbuſti* Gallici.*ut huc eodem capite docet* Columella *qui mox ait*, Arboribus *rumpotinis frumentum nõ inſeritur*. M.Varro *tradit traduces à quibuſdam rumpos appellari, ubi ex arboribus in arbores traductis uitibus uinea ſit.lib.5.cap.5.*

Ruſtici) *Caſtor oxymyrſinem myrti folijs acutis, ex qua fiunt ruri ſcopæ, ruſcum uocauit, de quo poëta*, Horridior *ruſco.lib.7.cap.10.*

Rutabulo) *Inſtrumenti nomen eſt, quo etiam utebantur ad coquendos panes: inuenitur poſitum & pro uirili membro*. Portius *Cato præcipit, ut uillicus habeat rutabulum unum.lib.12.cap.21.*

S

Sacer ignis) *Malis ulceribus annumerari ſolet ſacer ignis, cuius duæ ſunt ſpecies*. *Alter eſt ſubrubicundus exaſperatuſq; per puſtulas continuas, exiguaſq;, in quibus ſemper ferè pus, & ſæpe rubor cum calore ſerpit. Alterum genus eſt in ſummæ cutis exulceratione, ſed ſine altitudi-*

ne latum ſubliuidum. Omnis ſacer ignis difficilimè ſaneſcit. Græci ἱερὰν νόσον uocant. Vergilius docet ſacro igni pecudes infeſtari cùm inquit, Contactus artus ſacer ignis edebat. lib.7.cap.5.

Sagasq;) Fœminæ ſunt diuinatrices, & ariolæ, dictæ, quaſi ſatis agæ, de quibus eſt illud poëticum; Polluta eſt magico ſaga miniſterio. Piatrix quoque alio uocabulo dicebatur, quæ expiare erat ſolita. Sagis clangoribus æther, ait Statius Papinius: Exponit commentator ſagis, Id eſt diuinis. Vnde & præſagia prædiuinationes dici autumat. Aliter ſentit Cicero. lib.1.cap.8.

Sagitta) Inter ſidera eſt ſagitta, quam Herculis fuiſſe fabulantur, qua aquilam interfeciſſe dicitur exedentem iocinora Promethei. lib.3.cap.17.

Salaciſsimos) Libidinoſiſsimos & rei Veneriæ appetentiſsimos. Caudam ſalacem dicit Horatius genitalia. Bulbos ſalaces, epigrammatiſta, quia extimulant libidinē. Homo ſalax dicitur ad rem ueneram propenſus & ualidus. lib.8.cap.2.

Velut ſalebras retardante) Legendum ſalebra per ablatiuum tanquā aſperitas illa tortuoſæ uitis, & curuæ, quaſi ſalebroſa retardet curſum humoris terreni, nec ſinat alimenta ob flexum permeare ad ſummum uitis faſtigium. li.4.cap.20.

Salgamis) Salgama dicuntur obſonia & penora conditiua, quæ longæ uſionis cauſa conduntur ferè in fictilibus, interdum ſicca ſæpe cū liquamine & iure, quæ mox cum opus eſt, promuntur ad uſum edendi. Inde ſalgamarius dictus, qui ſalgama ſcitè concinnat. Auſonius: Salgama non hoc ſunt, quod balſama. In codice imperatorio libro 12. legimus ſalgami nomine contineri culcitrā, lignū,

oleum. Sed cum omnis latinitatis elegantia procul ſit ab id genus ſcriptoribus, uocabulorum ſignificatio ab eis petenda non eſt, in quorum caſtra nonnunquam tranſeo, non ut transfuga, ſed ut explorator. Vis ſcire quæ ſint ſalgama? nimirum ea ſunt quæ deinceps toto hoc uolumine Columella demonſtrat, qua conditura conficiantur ac ſeruentur. exempli cauſa, olera, poma, pyra, fici, uuæ, & alia id genus compluſcula. In ſalgamis condendis frequens eſt uſus aceti, ſalis, muriæ, mellis, aquæ mulſæ, defruti, aliorumq; liquaminum. lib. 12. cap. 4.

Saliuandum pecus) Saliuato potionandum. Saliuatum quod à quibuſdam ſaluiatum dicitur, potionis eſt genus quo in ueterinis iumentisq; maximè utuntur ueterinarij, hoc eſt medici ueterinorum. Sunt autem ueterina animalia quæ uehere poſſunt. Saliuatum à ſaliua quaſi ſucco dictum uidetur. Qui ſaluiatum legere mauult, à ſaliua ſiue ſale nuncupationem trahit. Saluiati Plinius quoque commeminit, & inferius à Columella dictum eſt, per uuam lactè ſaluiatur. lib. 6. cap. 5.

Salſamentarijsq;) Salſamentaria appellant uaſa, quibus ſalſamenta condi ſolent. lib. 2. cap. 10.

Nucibus ſapineis) Eſt unum genus nucis pineæ ſapineum nomine, nucleorum cute uerius quàm putamine adeo molli, ut ſimul mandantur. lib. 12. cap. 5.

Sardineam) Nomen piſcis uilioris, exiſtimo eum eſſe quem uulgus uernacula lingua ſardelam appellat. libro 8. cap. 17.

Samera) Annotauimus in ſuperioribus ſameram ſiue ameram dici ſemen ulmorum. lib. 7. cap. 6.

Sanſam) Sanſa dicitur oſsiculum oliuæ, Græci πῦρηνα uocant. lib. 12. cap. 49.

Sarranæ uiolæ) Epitheton eſt poëticum, ſiquidem poëtis ſarranus color eſt purpureus, à Tyro quæ olim dicta eſt Sarra. Verg. Sarrano dormiat oſtro. lib. 9. cap. 4.

Cura ſarritionis) Sarrire eſt ſarculo, quod ferramentum ruſticum eſt, aperire ſegetes, & terram permouere ad herbas perimendas, & rubiginem propulſandam, unde ſarritio & ſarritor dictus operarius ſarritionis, & ſarritoria opera, & ſarritura, id eſt ſarritio & foſſæ. lib. 2. cap. 12.

Saxatilis notæ) Piſces ſaxatiles uocant quòd in ſaxis ac petris ſtabulentur: medici recentiores petrinos appellant, eósq; maximè probāt. ſcribit Cor. Celſus ſaxatiles piſces eſſe leuiores in eſca. lib. 8. cap. 16.

Latentibus ſcamnis) Agricolæ uocant ſcamna glebas grandes, quæ ſolent excitari prima aratione: cum in proſciſſo crudum ſolum, immotumq; relinquitur, quod cauendum eſſe præcipit lex ruſticationis. Hinc illud Plinianum: Scamna inter duos ſulcos cruda ne relinquantur, glebæ ne exultent. Scamna quoq; dicuntur in arboribus ramorum, quaſi ſedilia, ſicut & tabulata. lib. 2. cap. 4.

Scandulæ) Paulo ſuprà aſſerculos dixit, intelligi uolens aſſeres modicos, & graciles: nunc ſcandulas uocat conſimili ſignificatu. Et, ut in Commentarijs Apuleianis annotauimus, uidentur dici ſcandulæ à ſcandendo: quoniam ad tectum ſcandulare gradibus aſcendimus. Eſt autem ſcandulare tectum ſuperior pars domus, quæ tegulis eſt proxima. Scribit Plinius, Vrbem Romam ſcandula fuiſſe contectam uſq; ad bellum Pyrrhi. Scandulæ è robore aptiſsimè fiunt, alijsq; arboribus glandiferis. lib. 7. cap. 3.

Scapus aſphodeli) Plinius frequēter ponit ſcapum pro ſtipite plantæ, & caule. Eſt autem Aſphodelus herba, Heſiodi præconio celebrata, cuius mentionem & Homerus fecit.

fecit. Manditur & ſemine toſto, & bulbo, ſed hoc in cinere toſto, dein ſale, & oleo addito, folium habet oblongum, & anguſtum. lib.9.cap.4.

Scarificatione) Scarificatio *ſunt minutæ cutis inciſuræ, qua in cucurbitulis quoque imponendis utimur: eſt & ſcarificatio utilis arboribus, cùm inciſuris perpetuis laxant corticem, uelut cutem, acie falcis, & ita dilatæ cicatrices renato corpore explentur, fiuntq; arbori ſalutares.* Nam *magna ex parte ſimilis hominum medicina, & arborum eſt.* Apud Plinium *perperam legitur caprificatio, pro ſcarificatione. lib.6.cap.12.*

Scaurorum) Lege *ſcarorum. Sunt enim Scari piſces, qui ſoli dicuntur ruminare, & herbis ueſci. Scaro olim datus eſt principatus inter piſces, de quo* Martial. *Hic ſcarus æquoreis qui uenit obeſus ab undis,* Viſceribus *bonus eſt, cætera uile ſapit. lib.8.cap.17.*

Schœnum) Græci σχοῖνον *uocant iuncum: opinor hoc in loco intelligendum eſſe de iunco illo odorato, cuius meminit* Plin. *in 12. qui gignitur iuxta montem* Libanum. *Tradunt iuncum quoq; odoratum in* Campania *inueniri. Idem* Plinius *in compoſitione unguentorum adhibet & iuncum. Eſt aliud quoddam genus iuncorum, quod à* Græcis *oxyſchœnon uocatur, ſed nihil ad hunc intellectum. Præterea ſchœnus nomen eſt menſuræ, ut placet* Eratoſtheni, *ſtadia quadraginta continet. Aliqui* x x 11. *ſtadia ſingulis ſchœnis dedêre.* Barbarorum *gentes itinera metiuntur partim ſchœnis, partim paraſangis, ut* Perſæ: *partim leucis, ut* Galli: *partim ſtadijs, & paſſibus, ut* Romani. *lib.12.cap.20.*

Σκύλαξ) Nomen *cani accõmodatum: dicitur enim* σκύλαξ Græce *catulus. Scribit* Pollux *in quinto* Onomaſtici, τροφὴν εἶναι σκύλαξι ἐκ τῶν μητέρων γάλα. *i. alimentum*

eſſe catulis maternum lac.lib.7.cap.12.

Scyllam legito) Scylla ſpecies eſt cæpe, ſiue bulbi, à qua acetum ſcylliticum dictum. Accommodata *eſt medicaminibus.*De lino *quoq; ſcyllitico, quod cum ſcylla fit, mentio fit à* Palladio, *& ſcylliticum acetum, quod oculorum aciem exacuit.lib.12.cap.38.*

Sine ſcipionibus) Plinius *dixit apertius ſine ſarmentis: infrà quoq; ait,* Modicè *ſeparatis ſcipionibus, ſcipiones uidelicet uſurpans pro racemis ligneis, & ſcapis, quibus uuæ continentur, & acina iubæreſcunt.lib.12.cap.39.*

Non ſcobem.ſed ramenta) Scobis nomine ſignificatur illa minuta tritura, quæ ex ſectione ſerræ, & terebratione terebræ decidit in terram. Indè *ſcobina dicta, quæ lima fabrilis eſt, & inſtrumentum.* Iuuenalis: *Scmodio ſcobis hæc etenim dat ſeruulus unus.* Item Horatius: *Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe quantus Exiſtit ſumptus.* Ouidius *in obſcœno carmine. Quam pro ſanguine puluerē, ſcobemq́;, Inuenis medici putant habere. Ramenta uerò ſunt fruſtula paulò craſsiora, maioraq́;, & quaſi reciſamenta.* Plinius *ait uuas in ſcobe, ramentis'ue abiectis populi, fraxini, utiliter ſeruari. Deſcobinata crura uocabulo priſco dixit* M. Varro, *pro ſaucijs, abraſis, deſectis.lib.de arb.cap.8.*

Scopula) Diminutiuum *eſt ſcoparum.Scoparius dicitur, perquàm eleganti uocabulo conuerritor, hoc eſt, miniſter, cuius miniſterium eſt ſcopis pauimenta conuerrere: quod maximè fit à prandio, & à cœna.lib.12.cap.8.*

Minus ſcrupuloſè) Vt *ſit aduerbium, hoc eſt, minus diligenter, minuſq; ſolicitè.lib.9.cap.8.*

Secundæ) Membranas *intelligit quæ fœtum ſequuntur, uulgo ſecundinas uocant, Græco uocabulo ὑςέρας apud* Plin. *Ad ſecundas innumeræ ſunt medicinæ.lib.7.cap.7.*

Ruſtici

Ruſtici ſedum appellant) Democritus *ſemina omnia ſeri iubet, medicata ſucco herbæ, quæ appellatur à Græcis aizoon, id eſt, ſemper uiua. Alij buphthalmon uocant, quaſi oculum bouis. Alij zoophthalmon. Sunt qui ambroſiam. La tini ſedum appellant, aut oculum, aut digitellum: naſcitur in tegulis, ſeriturq́; in uaſculis fictilibus. lib. 2. cap. 9.*

Semiformes) Semiformati, nondum perfecti, neque toti partibus ſuis conſummati. lib. 8. cap. 5.

Seminarium) In agricolatione ſeminarium eſt quædam quaſi nutrix nouellarum plantarũ. Significat enim locum, in quo plantaria adoleſcũt: ut mox illinc translata migrent in ſuam ſedem. Natura enim arborum, ſicut hominum auida eſt nouitatis, & peregrinationis. Et cùm nutrix ſæpe indulgẽtior ſit, quàm mater: melius plantæ in ſeminario proueniunt. quod ſuccoſum, elapidatum eſſe debet, minimeq́; ri moſum. Nunc Col. docet, quale ſit eligendum, parandumq́; uitibus ſeminarium, quod à Plinio quoq;, cæteriſq́; perſcribitur. lib. de arb. cap. 1.

Seminis, ac decumanis diſtinguere) Emendo ſemitis, uel ſemitanis, ut ea forma dicat ſemitanos ſulcos, qua decumani nuncupantur. Plinius hoc idem ſcribens, dixit, oportere uineas quintanis ſemitari, hoc eſt, ut in quinto quoq; palo ſingulæ iugo paginæ includantur. Igitur quod à Plinio di ctum eſt ſemitari uerbo elegantiſſimo, id à Colum. dicitur ſemitis, ſiue ſemitanis diſtingui. Decumanus uerò limes uocatur, qui ſecat agrum ab exortu, ad occaſum: ſicut cardo appellatur limes per agrum currens, à ſeptentrione ad meridiem (oportet utur Plin. uerbo utar) uineas limitari decumano. lib. 3. cap. 20.

Sentem canis) Palladius hoc idem referens ait: Alij ſpinarum plantas, & ſemina in munitione diſponant, ſed

melius erit rubi ſemina, & ſpinæ, quæ rubus caninus uocatur, matura colligere, & cum farina erui ex aqua macerata miſcere, funes dehinc ſparteos ueteres hoc genere mixtionis ſic inducere, ut intra funes ſeruentur uſq; ad uerni temporis initia. lib. 11. cap. 3.

Seriæ) *Vaſa ſunt fictilia.* Perſius: *Crepat argenti mihi ſeria dextro* Hercule. Idem: *Seriolæ ueteris metuens deradere limum.* Terentius: *Releui dolia omnia, ſerias omneis.* libro 12. cap. 18.

Seſquicullearibus) Dicuntur *ſeſquiculIearia dolia, quæ continent culleum unum cum dimidio. Eſt autem culleus capax uiginti amphorarum, ut indicat* Plinius, in 14. *quod &* Priſcianus *euidenter oſtendit, his uerſibus:* Eſt *& bis decies, quem conficit amphora noſtra* Culleus, *hac nulla eſt maior menſura liquoris.* Aliàs *culleus dicitur ſupplicium parricidarum: de quo in ſecundo commentario Suetonij copiosè perſcripſimus.* lib. 12. cap. 18.

Seſama) Lego *ſeſama.* Præcipit Colu. in *ſecundo, ſeſama ab æquinoctio autumnali eſſe ſerenda.* Hinc *oleum ſeſaminum dictum eſt, & alterum genus ſeſamodes.* lib. 13. cap. 2.

Seſquiopera) Significat *ſeſquiopera, integram operam, & dimidiam, & hæc particula in omni ferme compoſitione habet talem intellectum, ut ſignet totum illud, de quo agitur, eiuſq; dimidium ut ſeſquidigitus dicatur unus digitus, & dimidiatus, itidem ſeſquihora, ſeſquipedalis, ſeſquicyathus, ſeſquimodius.* M. Varro *tradit annum diuidi in octo ſeſquimenſes, ut ſingulis ſeſquimenſibus integer menſis, & dimidiatus attribuatur. Libro nouiſsimo* Columellæ, *dolia ſeſquiculIearia nuncupantur, quæ uidelicet unius cullei cum dimidio ſunt capacia. Seſquiplagam dixit* Tacitus, *intelligi uolens non unam tantum plagam*

ſuffe-

ſuffeciſſe ad hominem obtruncandum,ſed opus quoq; fuiſſe dimidio ſecundæ plagæ.lib.2.cap.83.

In ſeſquipede) Altitudine *ſeſquipedali, hoc eſt, pedis unius & dimidiati.lib.4.cap.9.*

Seſtertium) In *menſuris ſeſtertium accipe pro duobus pedibus,& dimidio,ſicut in nummis continet duas libras, & ſelibram.lib.de arb.cap.1.*

Sextula) *Aeris minima pars eſt, ſextula ex eo dicta, quòd ſit ſexta pars unciæ.*M.Tullius *in oratione pro* Cecinna:*Fecit heredem ex deuncia, & ſemiuncia* Cecinnam, *ex duabus ſextulis* M.Fulcinium *libertum ſuperioris uiri.* Erutio *ſextulam aſpergit.* Priſcianus *in opuſculo metrico:* Sextula *quæ fertur,nam ſex bis uncia conſtat.lib.5.cap.1.*

De *ſiccanneis*) *Siccannea dicuntur,quæ gaudent ſiccitate, ſicut ediuerſo rigua, quæ humore lætantur.* Pratorum *duo ſunt genera,alterum ſiccaneum,alterum riguũ.* Quod *ſiccaneum uocat,ſuapte natura fœnum progignit.* Riguũ *uerò irrigatione eſt refouendum, & humoris pabulo ſaginandum.* Λιμῷ ὄικτιςον θανέειν, *id eſt,fame mori,miſerrimum eſt.Liuius conſimiliter:* Maiorem *partem militum fame,ac frigore,quæ miſerrima mortis genera ſunt,amiſiſſet.lib.2.cap.2.*

Sicilicus) Autore Priſciano,*Sicilicus eſt dimidium ſextulæ.*Quidam *autumant ſicilicum eſſe ſemiunciam, ex eo dictum,quòd ſecet unciam.*Verũ Feſtus Pompeius *docet,non dimidium unciæ,ſed dimidium ſemiunciæ, dictum quòd ſemiunciam ſecet, tanquam ſit quarta pars unciæ, quod uerius eſt:*Nam *ipſe* Columella *ſubmouet in ſicilico eſſe ſcrupula ſex,in ſemiuncia* XII *ut indubitanter credat ſicilicum eſſe dimidium ſemiunciæ.*Plinius *ſcribens de lunari ratione inquit:*Quintadecima *tota ſupra terras noctu erit,eademq;*

ſub

ſub terris tota die, ſextadecima ad primæ horæ nocturnæ dextantem ſicilicum ſub terra aget.lib.5.cap.1.

Prata ſicilire) Vt Plinius docet, *ſicilire eſt falcibus conſectari in pratis, quæ fœniſeces prætericrunt*. Arbitratur M. Varro *dictum uerbum eſſe à ſectione.lib.2.cap.22.*

Signinum opus uocant, ut docet Plinius, *quod ſit fractis teſtis tuſiſq́;, ut firmius duret, quo genere etiam pauimenta ſunt excogitata.lib.8.cap.15.*

Silenti luna) Id *eſt in coitu lunæ cum ſole, quem diem alij interlunium: alij ſilentis lunæ appellant,* Varro *intermenſtruum,* Firmicus *ſynodicam frequenter. Colu. libro 2.capi.10. Sic, ſilentis ſpiritus diem, apud eundem lib.3. cap.19.id eſt, dum cœlum ſilet, cum ſerenum eſt, & tranquillum. Silent quoq; herbæ, & uirgæ, dũ non germinant. Silent uineæ quando non progemmant, hoc eſt, gemmas oculosq́; non parturiunt, ſed quaſi ſilentes quieſcunt manentq́; immobiles: ſic diem, cœlum, ſurculum quoq; ſilentia apud eundem inuenies.*

Veluti ſiphones) Siphones *& per diminutiuum ſiphunculi dicuntur fiſtulæ, quibus liquor incluſus emicat exilitq́; in ſublime.* Plinius *tradit aquã meantem per uenas terræ pondere expreſſam ſiphonum modo emicare.* Cor. *Celſus præcipit ſtomacho laborantibus bibere per ſiphonem, hoc eſt, fiſtulam tenuem, duos tres'ue cyathos. Satyrographus quoque per translationem decenter dixit, & mordaciter,* Effigieq́; *deæ longis ſiphonibus implent.* Ver*bum eſt Græcorum* σιφωνίζειν, *quod eſt euellere, educereq́; liquorẽ.* Ariſtophanes *abuſiuè dixit* σιφωνυνίζειν, σιφωνίζωμεν τὸν σιτὸν.*lib.3.cap.10.*

Sitienti ſolo) Sicca *terra.* Plinius *lunam ſitientem dicit, intelligi uolens ſiccam.lib.2.cap.8.*

Naribus reſimis) Simus ut docet Suidas, opponitur γρυπῷ,*id eſt,adunco, ſicut ergo* γρυπὸν *Græci uocant ha bentem aduncum naſum, ita econtrario* σιμὸν *dicunt cuius naſus eſt depreſſus. Simas cappellas dixit poeta: à ſimo roſtro delphines ſimones appellantur. A' ſimo reſimum, & ſubſimum traxere nuncupationem. Sunt autem nares reſimæ, reduncæ depreſſæq́;, quales in parandis bobus maxi mè ſpectantur. M. Varro ſcribens de canibus, inquit, Eſſe debent labris ſubnigris aut rubicundis, neq; reſimis ſuperioribus, neq; pendulis ſubtus mento ſuppreſſo. Idem boues probat, qui ſint ſubſimi, hoc eſt, ut ego interpretor dorſo depreſſo, & ſubſidente. lib. 6. cap. 1.*

Seu ſpinoſus) Dic ſpionius. Eſt enim uitis ſpionia mulſo larga, & amplititudine uuarum, quàm numero fertilior. lib. 2. cap. 21.

Sinũ lactis) Nomen eſt uaſis, de quo poëta: Sinum lactis, & hæc tibi liba Priape quotannis. Plautus in Curgulione: Cede puere ſinum. Tradit M. Varro ſinum dici à ſinu, quòd cauum ſit poculum. lib. 7. cap. 8.

Solſtitiales ſpinas) Diſpice nunquid faciat pertineat'ue ad Plautinum ſenſum, ſpina hæc ſolſtitialis. Nanq; apud Plautum in Pſeudolo ſcriptum legitur, Quaſi ſolſtitialis herba pauliſper fuit, repentè exortus ſum, repentinò occidi. Plinius ſignificare uidetur ſolſtitialẽ herbam dici ſolſtitio uel prouenientem uel florentem, ut ſit nomen non unius tantum herbæ proprium, ſed cuilibet herbæ accommodatum naſcenti per ſolſtitium. Sic enim ſcribit libro 26. Codurdon herba ſolſtitialis, flore rubro, ſuſpenſa in collo comprimere dicitur ſtrumas. Conſimiliter ſpinas ſolſtitiales exponere poteris ſolſtitio progenitas ac uigentes. Corn. Celſus herbam ſolarem uocat heliotropion, quia

circumagi

circumagitur cum ſole lib.3.cap.18.

Solea ſpartea) Calceamento ㄧunceo & molli, à ſparto quæ Iberica herba eſt. Apuleius Helcij ſpartæ meminit. lib.6.cap.12.

Spartæq́;) Sunt uaſa iuncea, à ſparto dictæ, ex quo fiunt. Eſt autem ſpartum genus iunci ſiue herbæ Ibericæ, de quo multa Plin. libr. undeuigeſimo. Autumant grammatici ſportas quoque dici ab hoc ſparto, quaſi ſpartas. libro.11. cap.2.

Specularibus integi) Vt inquit Epigrammatarius poëta, Specularia puros Admittunt ſoles & ſine ſole dies. Sunt autē lapides ſpeculares, candidi atq; translucentes, olim in Bononienſi agro effoßi, & quibus fiunt munimenta quaſi quædam fructuum precioſißimorū, ut incluſi ſpecularibus admittant ſolem, ne infeſtentur uento uel hymbre. Tiberius Cæſar cùm mira uoluptate cucumeres expeteret, commentus eſt ut nullo non die ſibi contingerent. Nanq; penſiles eorum hortos promouebant in ſolē rotis, rurſusq́; hybernis diebus intra ſpecularium munimenta reuocabant.lib. 11.cap.3.

Spica uirginis) Nomen eſt ſyderis, antiqui ſpicum neutro genere dixere, hinc illud: Spicum illuſtre ferens ſplendenti corpore uirgo.lib.11.cap.2.

Spondylis) Nomen eſt piſcium, aliàs ſpondylos uocamus uertebras, & nodos in ceruice, & ut autor eſt Pollux, τράχηλος, id eſt ſpina hominis conſtat ſeptem ſpondylis. Appellantur & ſpondilia.lib.8.cap.16.

Σταφιλὶς) A Plinio dicitur hæc uua aſtaphis agria, quā taminiam aliqui uocant falsò. ſuum enim genus habet, ualet ad pituitam, unde à quibuſdam dicta pituitaria, Græco uocabulo agria ſtaphyle dicitur uua ſylueſtris.lib.8.cap.5.

Per ſtatumina) Pedamenta, palos, adminicula. lib. 5. ca. 3.

Sæpe etiam ſtiua) Pars aratri eſt, de qua Vergilius: Stiuaq; quæ currus à tergo torqueat. M. Varro, Stiua inquit, à ſtando dicta, in qua tranſuerſa regula eſt dicta manicula, eò quòd manu bubulci tenetur. lib. 5. cap. 3.

Simplici ſtolone) Plin. ſtolones in arboribus appellat fruticationem inutilem. Vnde & ſtolonum Liciniæ genti inditum cognomen. M. Var. planißime ſcribit de ſtolonibus, cuius uerba ſubſcripſi, quæ ſunt hæc: Nã Stolonis illa lex, quæ uetat plus quingenta iugera habere ciuem Romanum, & qui propter diligentiam culturæ ſtolonum confirmauit cognomen, quòd nullus in eius fundo reperiri poterat ſtolo, quòd effodiebat circum arbores radices; quæ naſcerentur ex ſolo, quos ſtolones appellabant. lib. 5. cap. 8.

Ciceris) Cum cicer inter legumina numeretur, non inter olera, exiſtimo legendum ſiſeris. Eſt autem ſiſer herba hortenſis, cui generoſitas præcipua eſt in Germania, ineſt longitudine neruus, qui in decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relicta, quæ mulſo in cibis temperata, etiam in gratiam uertitur. Siſer nobilitatum eſt à Tyberio principe, id genus oleris mirè expetente. de hoc intellexit Verg. in Moreto ſcribens, Hic ſiſer & capiti debẽtes nomina porri. In codicibus impreßis uulgò legitur cicer, ſicut hic quoq;, cùm utrobiq; ſiſer legendum ſit. lib. 11. cap. 3.

Stringere arbores) Decerpere, ſecare, & colligere. Vergil. ſed tamen & quernas glandes tum ſtringere tempus. Hinc ſtricta olea dicta, quæ manu colligitur. lib. 6. cap. 3.

Strigoſum habitum) Strigoſus apud ueteres morbus dicitur iumentorum, qui corpora ſtringit aut fame, aut alia uitij cauſa, quaſi ſtringoſus. Aulus Gellius ſtrigoſum appellat equum emaciatum, & male curatum. Liuius tradit, equos

equos ex itinere uiſos eſſe ſtrigoſiores, hoc eſt, macriores, attenuatioresq́;.lib.6.cap.36.

Strumoſis) Struma morbus eſt, cui propè peculiariter obnoxij ſunt ſues: unde & à Græcis χοιράδες *uocãtur: uulgo ſcrophulas uocant à ſcrophis, quæ illis maximè infeſtantur.* Plin. *Obnoxij ſunt ſues morbis anginæ maximè & ſtrumæ.* Eſt *& ſtruma, ut docet* Cor.Celſus, *tumor, in quo ſubter concreta quædam ex pure, & ſanguine, quaſi glandulæ oriuntur, quæ præcipuè fatigare medicos ſolẽt, nec unquam facilè matureſcunt, maximè in ceruice, ſed etiam in alis & inguinibus, & in lateribus.lib.7.cap.10.*

Subluuies, atq; intertrigo) Videtur *ſubluuies eſſe exulceratio in pedibus ouium naſcens, quando ſcilicet ab ungula cutis reſoluitur, in homine reduuiã dicunt.* Luere *enim ſoluere eſt, quaſi ſubtus ſoluatur corium.* De *intertrigine, quæ ex intertritu naſcitur, ſuprà ſcripſi.lib.7.cap.3.*

Subinde) Frequenter, *aliàs, mox, deinde, & itidem.libr. 6.cap.2.*

Submittere prolem) Educare, *producere, propagare.lib. 7.cap.9.*

Subrumentur) Sub mammam mittantur, ſubijcianturq́;, antiquo nanq; uocabulo mamma dicitur rumis, unde agni & hœdi ſubrumi uocantur, qui ſub rumis, id eſt, mammis adhuc habentur. Hinc *uerbum ſubrumari, quod ſignificat ſub mammam ſubijci.* Hinc *rumina dea, & ruminalis ficus, quòd ſub ea arbore lupa rumam, id eſt, mammam* Romulo *&* Remo *dederit.lib.7.cap.4.*

Velut *quibuſdam ſubſtructionibus)* Plin. Cic. *cæteri ſubſtructiones inſanas uocant ædificia enormia, ſumptuoſa, & impendijs propè regalibus extructa.* Hic *ſubſtructiones intellige aceruos lapidũ in unum locũ congeſtorũ, inſtar ſub-*

ſtructio

ſtructionum quibus ædificia magna conſurgunt.lib.1.cap.2.

Suculæ celantur) *in capite Tauri ſunt ſtellæ numero* VII.*quas noſtri ſuculas uocāt,Græci hyades nomine pluuio.*Nam *Græce ὕειν dicitur pluere. Hæ autem ſtellæ cum oriuntur,& occidunt,tempeſtates, pluuias, largosq́; hymbres cient.*Imperiti *arbitrātes dici hyadas à ſuibus,qui* Græ*cá uoce ὗες nominantur,à ſimilitudine nominis Græci appellauere ſuculas,ſiquidem ſus per diminutionem dicitur ſucula.*Hinc *iocus ille* Plautinus: *Quin tu in dierecta cum ſucula,& cum porculis.* Plinius *tradit id ſidus uulgò appellatum eſſe palilicium,quòd celatur ueſperi circa* Palilia, *qui dies feſtus eſt, uigeſimus primus menſis* Aprilis, *idemq́; urbis* Romæ *natalis.lib.11.cap.2.*

Suffitas) Fumigatas,*& quodam quaſi ſuffumine medicatas.*Verg.*inquit:At ſuffire thymo.* Apud *Pliniū frequenter legitur ſuffitus.ſuffitiones, ſuffimenta.* Apud Ouidium: *Sanguis equi ſuffimen erit.lib.9.cap.14.*

Suffragines coronæ)*Sunt in cruribus poſterioribus quadrupedum ſuffragines,quibus pedes inflectuntur.* Dici *ex eo uidentur,quòd ſubter frangantur.Plinius tradit,aues curuare ſuffragines in poſteriora:quibus uerbis planiſſimè demonſtrat ſuffragines dici illam in cruribus partem, quæ humani poplitis modo curuatur.*Hinc *ſuffraginoſa mula,cuius ſuffragines morbo infeſtantur.Corona autem pars eſt pedis in brutis animalibus.*Hinc *ſuffraginoſus,laborans ſuffraginibus.lib.6.cap.14.*

Suffriatur)*Inſpergitur.ſuffriare, infriare, perfriare ex eodem fonte manantia uerba,ſignificant minutim contere-re,& quòd uulgò dicitur pulueriʒare,& inſpergere. libro 9.cap.35.*

Vitem *ſupplantato*) Vitem *ſupplantare eſt quaſi explan*

tare,deluxare,atque proſternere, ſicut in palæſtrico curuliq; certamine luctantes ſupplantant aduerſarium, & curſor curſorem,ſubductisq; pedibus arietant ad terram, quod Græce dicitur ὑποσκελίζειν. M.Tull.tradit,quòd qui ſtadium currit, nullo modo debet ſupplantare eum, qui cum certet.Dixit Plin.uuas ſupplantat, pro eo quod eſt, lædit, conuellit,atq; delumbat.lib.de arb.cap.7.

Suppuratio) Apoſtemata Græci uocant, noſtri ſuppurationes.Fit & ſuppuratio,quãdo ex ulceribus manat pus, hoc eſt,ſanies.Suppurare dicuntur ulcera, quando peruenerunt ad maturitatem,& emittunt pus.lib.6.cap.11.

Supputari)Putari,decidiq; ferro.lib.4.cap.33.

Surcularis terra) Ad ſurculos progenerandos idonea. lib.3.cap.11.

Suſpirioſæ)Græcis uocabulis aſmatici,dyſpnoici, orthopnoici appellantur, quos noſtri ſuſpirioſos appellant. uitium eſt,proueniens ex difficultate ſpirandi. Agere animã, dici ſuſpirium poteſt,ut tradit Seneca.De ſuſpirioſis crebra mentio apud Plin. De dyſpnœa,& orthopnœa ſcribit Galenus,ſed recentiores medici perperam pronunciantes uitiant elegantiam atticiſmi.lib.6.cap.38.

T

Superius tabulatum)Tabulata in arboribus ſunt ordines ramorum,de quibus ait poëta: Aſſueſcant ſummasq; ſequi tabulata per ulmos:quem locum enarrans Seruius,ait:Tabulata ſunt rami effuſiores, & in plana tendentes, non ad altiora creſcentes.Sunt in arboribus ima,& ſumma tabulata ramorum.Plinius docet,tabulata ulmorum ab octauo pede altitudinis dilatari in collibus,ſiccisq; agris,à duodecimo in campeſtribus,& humidis.lib.12.cap.5.

Tamaricis) Tamarix eſt, quam & myricen uocant, quæ

quæ ad lienem præcipua eſt, ſi ſuccus eius expreſſus in uino bibatur, adeoq; mirabilem eius antipathiam contra ſolum hoc uiſcerum faciunt, ut affirment, ſi ex ea factis alueis bibant ſues, ſine lyene inueniri: & ideo homini ſplenetico cibum, potumq; dant in uaſis ex tamarice factis, uulgus infelicem eam arborem appellat, quoniam nihil ferat, nec ſeratur unquam. lib. 7. cap 10.

Tanagrici) A Tanagra ciuitate Bœotiæ, quam Homerus uocat Γραίαν, quæ & prius, ut docet Stephanus, uocabatur Ποιμανδρία. Tanagrici galli autore Varrone ſunt ſine dubio pulchri, & ad præliandum inter ſe maximè idonei: ſed ad partus ſunt ſteriliores. Plinius de gallis gallinaceis loquens ait: patrias nobilitauerunt Rhodum, ac Tanagram. Tanagreæ meretricis meminit M. Tul. lib. 8. cap. 2.

Diſſimilem ratione postulat Tarentinū atq; hirtum) In genere ouium ſumma dignitas fuit Tarentinis ouibus, quæ propter bonitatem lanæ pellibus integebantur, ne lana inquinaretur. Hinc Plin. noſter id genus ouium elegantius uocat tectum, cum operimentis tegeretur, & à Varrone pellitæ nominantur: de quibus intellexit Horatius illo ſapphico uerſiculo: Dulce pellitis ouibus Galeſi Flumen. Igitur cum Tarentinum pecus ſit ex omnibus molliſſimum maximeq; hirtum, hoc eſt, lanigerum atq; uilloſum, nullamq; domini, aut magiſtrorum inertiam ſuſtineat, deſiderat curam maiorem, & rationē longè aliā in paſtione, quàm faciat reliquū ouiaricū pecus. Illud adnotandū, Tarentum Sabinorū lingua molle ſignificari: unde quidam Tarentinas oues & nuces dici autumant, quia ſunt molles. Hinc Horatius optimo epitheto uidetur dixiſſe, Et molle Tarentum. Ouiū Tarentinarum tanquam elegantiſſimarū meminit Plaut. in Truculēto, his uerbis: Argentum meo qui debebat patri, qui oues Ta-

rentinas erat mercatus de patre, quærit patrē. Columella.

Porrum Tarentinum) De hoc ait Epigramatiſta: *Fila Tarentini grauiter redolentia porri Ediſti quoties, oſcula clauſa dato. lib.8.cap.11.*

Tarteſiaci) *Tarteſos oppidum eſt* Hiſpaniæ: *unde Tarteſiacum pelagus dictum.* In *eo generoſæ murænæ naſcuntur. Vnde à Varrone laudatur muræna Tarteſia.* Apud *Aulum Gellium mendoſe legitur muræna Tarſeſia, quaſi à Tarſo oppido Ciliciæ dicta, cum legendum ſit Tarteſia à Tarteſo oppido Hiſpaniæ. Autumat Strabo ueteres Betim fluuium nominaſſe Tarteſum.* Nonnulli *Tarteſum Carteiam appellant.* De *Tarteſo Silius: Tarteſos ſtabulanti conſcia* Phœbo. *lib.6. cap.16.*

Tectum pecus) *Id genus ouium ſignat, quod propter lanitij elegantiam operimentis tegitur, & ob id tectum pecus nominatur.* Horatius *id genus oues pellitas appellat illo ſapphico uerſiculo:* Dulce *pellitis ouibus* Galeſi *Flumen. lib.7. cap.2.*

Palmeis regentibus) Legendum *eſt tegetibus: ſignificat enim tegetes ex folijs palmarum contextas adhiberi ſolitas ad uineam adumbrandam per cynocaumata, ſic enim uocantur calores æſtuoſi caniculæ.* M. *Varro appellat tegeticulas canabinas, ex canabe factas. lib.6.cap.3.*

Temporius) *Tempeſtiuius, maturius aduerbium eſt, cui opponitur ſerius.* Hinc *Ouidianum illud,* Modò *ſurgit eoo Temporibus cœlo, modò ſerius incidit undis. lib.8.cap.4.*

Terebratione) *id eſt, illius inſitionis quæ fit terebra, de qua ſic inquit* Cato: *Terebra uitem quam inſerere uoles pertundito, eò duos ſurculos uitigineos quod genus eſſe uoles inſertos obliquos arcito ad medullam, & cætera. lib.4. cap.29.*

Termi

Termitibus) Termites ſunt ramuli arborum maximè oliuarum, quod Porphyrio docet enarrans illud Horatij, Nunquam fallentis termes oliuæ. Aul. Gel. ramuſculos palmarum termites appellat, his uerbis, Spadica Dorici uocant auulſum è palma termitē cum fructu. Item quoniam palmæ ex arbore cum fructu auulſus ſpadix dicitur lib. 7. cap. 9.

Ternarij) Scrobes ternarios appellant quoquouerſus pedum trium, ſicut quaternarios quoquouerſus quatuor pedum. lib. 11. cap. 2.

Tertiationem) Oleum tertiæ preſſuræ, ſicuti iterationem ponit pro oleo ſecundæ preſſuræ. lib. 12. cap. 49.

Tertiato) Tertia aratione colito lib. 2. cap. 10.

Tertiatur dodrante) Familiare eſt Col. aßis nomine totum, & conſequenter per uncias intelligere partes, ſicut hoc nomine dodrantis intelligi uult nouem partes unius operæ ſufficere ad tertiandum agrum, id eſt, ad tertiam arationem in ſingula iugera peragendum. lib. 2. cap. 4.

Thalli cæparum) Θάλλω uerbum Græcum eſt, quod ſignificat uireſco, & germino, inde thalli dicti ſtipites in cæpis & folliculi, quos uulgus uocat germina, quibus ſemen continetur. θάλλον Græci omne germinans appellauere, Attici maximè id in oliuis hac uoce nominitant. Suidas ait, θάλλον dici κλάδον, id eſt, ramum oliuæ. lib. 11. cap. 3.

Taleagines) lego tiliaginæ, hoc eſt, ex tilia arbore confectæ, cuius materies odorata eſt, nec teredinem ſentit. Faſceis tiliaceis faſceabatur Antoninus, ut rectus incederet. Ex tiliæ membranis tenuißimis fiunt coronæ uel coronarum ornamenta, phyliræ uocantur: de quibus aliubi plura. li. 12. ca. 45.

Tineoſos) plenos tinearum, qui ſunt uermes, quos alucorum tineas uocant: tineas in libris gigni teſtatur Epigrammatiſta. In homine prouenire longitudine pedum tricenûm

refert Plin.lib.9.cap.14.

Tiruncula) Veteranus,& tiro opponuntur, neque ſolum de militibus, ſed etiam mutis animalibus uſurpantur. lib. 7. cap.12.

Ad tormina) Morbus eſt inteſtinorum, Græci uocant dyſenterion, intus inteſtina exulcerantur: ex his cruor manat, frequens deijciendi cupiditas, dolorq́; in ano eſt. Torminoſi dicuntur laborantes hoc genere morbi. M.Tul. Torminoſos quoq; dicimus quoſdam, nō quia patiantur tormina, ſed quia procliues ſint ad hoc genus ægritudinis. lib.12.ca.38.

Firmis toris) Sicut toros dicimus in animalibus carnes pulpoſas, robuſtasq́;, ita in uitibus tuto alligari poteſt. In ſecunda Tuſculana enarrantes illud, O' brachia, ô lacertorum tori, ſcripſimus affatim ſuper hac dictione. Ouidius colla toroſa boum dixit elegantiſſimè. Col. lib. de arb. cap.16.

Tortiuum) Cato ſecatum uinum appellat, quod ex fecibus uini expreſſum eſt. Conſimile eſt tortiuum, quod poſt primam preſſuram ex torculari exprimitur circuncisis uinaceis, unde & circũcidaneum nominatur. Cato: Tortiuum muſtum circuncidaneum ſuo cuique dolio diuidito, additoq́; pariter. Eſt alterum uini genus, quod prælıganeum uocant, quod operarij bibũt. Græci deuterias appellãt, generali uocabulo omnia uina ſecundaria, noſtri loram. Fiunt maceratis aqua uinaceis. lib.12.cap.36.

Ceruice toroſa) Pulpoſa, muſculoſa. Ouidius, Colla toroſa boum. in Tuſculanis quæſtionibus ait Hercules, O' lacertorum tori. Plin. ſcribens de hortenſibus decenter dixit, quòd inula toroſior eſt. lib.5.cap.1.

Cum torreo) Toſto torrefacto. lib.6.cap.9.

Velut traducem) In arbuſtis fiunt traduces: hoc autem uocabulo utimur in uitibus, quæ ex arboribus in arbores

traducun

traducuntur. Traduces quidam rumpos appellant, à traducendo nominatos, quales eleganter, utiliterq; formatos in territorio noſtro conſpicimus. Traducem bimum antiqui præcidere ſolebant, ut ita tranſilem facerent. Nouarienſis *agricola traducū turba non contentus, nec copia ramorum, impoſitis etiamnum patibulis palmites circumuoluit.* Hieronymus, Auguſtinus, Ruffinus, *cæteriq; eccleſiaſtici ſcriptores, curioſè diſputando diſquirunt, atq; ueſtigant, nunquid anima ex traduce propagata ſit, tanquam ſemen ex ſemine.* Tertullianus *oppido quàm deceter ſcripſit famam ſerpere in traduces aurium, atq; linguarum.* Mēdoſi *ſunt* Tertulliani *codices impreßi, in quibus dictiones perperam diſtinctæ leguntur.* Nam *cum in traduces linguarum fuerit ſcribendum, ſicut nos legimus: uitioſè impreſſerunt intra duces, corrupto uocabulo elegantißimo & ſenſu. lib. 4. cap. 9.*

In ſecunda quaſi tribu) Id eſt, in ſecundo ordine, & loco, translatione facta à claßibus Romanis. Nam *alij erant in prima, alij in ſecunda claſſe, & ita gradatim diſtributi.* Lege Liuium. *Conſimile eſt illud ſuprà dictum à* Columella: Poſſunt *etiam ſecundæ notæ uites prouentu, & ubertate commendari. lib. 2. cap. 2.*

Tribulam, & traham) Nomina *ſunt inſtrumentorum ruſticorum, quibus ad terenda frumenta utuntur agricolæ. Seruius interpretatur eſſe genera uehiculorum, enarrans illud* Vergilianum: Tribulaq́; *trahæq́; & iniquo pondere raſtri: ſic enim ſcribit:* Tribula *genus uehiculi, quo teruntur in area fruges.* Traha *quoq; genus eſt uehiculi, dictum à trahendo. nam non habet rotas.* Tribulam *à terendo dictam autumant.* Fit *autem tribula ex tabula lapidibus, aut ferro exaſperata, quæ impoſito auriga, aut pondere grandi trahitur iumētis iunctis, aut diſcutit ex ſpica grana, aut ex aßi*

 bus

bus dentatis cum orbiculis,quod, ut inquit M. Varro, *ploſtellum Pœnicum appellant.lib.2.cap.21.*

Nullum natura trimeſtre ſemen)Plin.*taxans* Col.*ſententiam ſic refert:In tantum fallitur* Columella, *qui ne trimeſtris proprium quidem genus exiſtimauerit eſſe,cum ſit antiquiſsimum,Græci trimenon uocant.lib.2.cap.9.*

Satoriam trimodiam) *nomen eſt uaſis à menſura trium modiorum:ſatoriam uocant, quoniam ex ea ſatores ſemina iaciunt in ſatione ſeminum.lib.2.cap.9.*

Trulla) *Trullum, & trulla ſunt uaſa, quorum mentio apud ſcriptores:præterea trulla inſtrumentum eſt æneum fabrile,cuius meminit* Vitruuius, *in quo ſignificatu hic ponere uidetur.lib.9.cap.12.*

Tubulum fictilem) *Tubi, & per diminutionem tubuli, ſunt quædam quaſi uaſa fictilia,oblonga inſtar fiſtularum, quibus utimur ad ductus aquarum conficiendos.*Plin.*tradit aquas à fonte duci fictilibus tubis utiliſsimum eſſe:&, ut autor eſt* Vitruuius,*ſalubriores ſunt aquæ, quæ ducuntur per tubulos fictiles,quàm quæ per fiſtulas plumbeas.* Plin. *hoc idem memorans cola fictilia uocat,quem* Col.*tubulum fictilem appellat.*Plinij *uerba ſunt hæc: Eſt & luxurioſa ratio uites cædi,ut quatuor malleoli uehementi uinculo colligentur in parte luxurioſa: atque ita uel oſſa bubuli cruris, uel per cola fictilia traiecti obruantur binis eminentibus gemmis.& mox paulò ait,Talis uuæ acinos nihil intus ligni habituros Columella promittit.Col.lib.de arb.cap.9.*

Lauri turiones)*Hoc uocabulo,quod infrequens eſt,ſignificari uidentur teneritudines ramuſculorum in ſummitatibus arborum.lib.2.cap.47.*

V

Quaſi uacerræ) *Vacerras dicunt ſtipites, & perticas*

ad quas

ad quas equi religari ſolent. alibi docet Columella uacerras appellari genus clatrorum, accipiq; pro lõgurijs, ſiue perticis. lib. 6. cap. 18. Erat & *apud antiquos uacerra nomen maledicti.*

Aut ualetudinarium) Lege *in ualetudinarium.* Nam *locus, quo ægroti curantur, elegãti uocabulo ualetudinarium nuncupatur.* Seneca: *Omnes in eodem ualetudinario iacemus.* Mos *hic propè peculiaris eſt religioſorum, ut ualetudinarium unum templatim habeant, quo infirmi contineantur, ac curentur.* In *ultimo præcep't* Columella, *Valetudinaria immundicijs liberentur, & identidem aperiantur, ut ita ſalubria languentibus præbeantur. lib. 11. cap. 1.*

Modò contineatur) Ariſtoteles, & Galenus tradunt *bonam ualetudinem eſſe, quandã quaſi mediocritatem in confinio exceſſus, & defectus collocatam. lib. 3. cap. 12.*

In ualuulis) Valuuli *ſunt folliculi, & ſiliquæ fabarum, quaſi uallivuli dicti: quia ualuo fabis excutiantur. li. 2. ca. 12.*

Vãnisq; expurgantur) Vãni *ſunt cribra, quibus frumenta purgantur, unde uerbum* Varronianum, *euannare, quod eſt per uannos expurgare.* In codicibus Varronis *perperam legitur euaminatur, cùm rectè legendum ſit, euannatur.* De *uanno ait poëta:* Et *myſtica uannus* Iacchi.

Deſyderat uehes) A' *uehendo uehes nominantur. Sunt autem propriè ruſtica inſtrumenta, quibus ſtercus uehitur, & menſuræ nomen.* Pli. *Iuſtum eſt uehes ſtercoris* XVIII. *iugero tribui.* Alibi Columella *ait maiores pecudes efficere denas uehes ſtercoris tricenis diebus. lib. 2. cap. 5.*

Auenuncula) Legendum *eſt uenuncula.* Horatius: *Venuncula conuenit ollis.* Plinius *quoq; docet uenuncula fuiſſe uuam ollis aptiſsimam, hoc eſt, ollarem: ſic enim uocantur, quæ in ollis fictilibus conduntur.* Papinius: *Ollares ro-*

 go,

go,non licebat uuas.lib.3.cap.2.

Venterculos) Ventriculos,& inteſtina.lib.8.cap.17.

Veratro) Helleboro. Plinius:Helleborum (inquit) Italia ueratrum uocat.lib.6.cap.32.

Vernaculum) Domeſticum,Italicum.lib.7.ca.3. Sic uernacula examina,quibus ſyluestria opponuntur.lib.9.cap.9.

Partæ uerſuræ) Verſurã dicunt ſcriptores agricolationis, ubi boues in arando poſt peractum legitimum ſulcum circumaguntur,uertunturq;:aliàs uerſura eſt mutatio quædam,qua creditor mutatur,à uertendo dicta,cuius Plinius, Seneca,Cicero omnes commeminere.lib.2.cap.2.

In ueſtiarijs) Veſtiaria nominamus, non tam arcas,ac repoſitoria ueſtium,quàm ipſa ueſtimẽta.dixit Seneca:Dominus debet ſeruo ueſtiarium. Scæuola iuriſcõſultus:Quæſitum eſt,an mortua matre conditio appoſita defeciſſe uideatur,& per hoc,neq; ueſtiaria, neq; cibaria his debeantur.Reſpõdi ſecũdũ ea,quæ præponerẽtur deberi.lib.1.ca.8.

Veterno conſeneſcere) Torpore,ſegnitia,ſomno,ignauia. Veternus propriè eſt ille morbus, quem lethargum Græci nominant,in quo marcor & inexpugnabilis penè dormiendi neceſſitas:uulgò medici ſubetiam appellant.Inde ueternoſus pro ignauo,atq; torpẽte,et ſomniculoſo ponitur.li.7.c.5.

Veterinarij) Medici pecorum ueterinarij nominantur, quos Firmicus Maternus mulomedicos uocat, ducto uocabulo,ex uoce Græcorum,à quibus κτηνίατροι appellantur, id eſt,medici iumentorum.lib.6.cap.8.

Veterinariæ medicinæ) Medicina ueterinaria dicitur ea, qua utitur ueterinarius,id eſt,medicus pecoris,& iumentorum,quem noſtri mulomedicum, Græci κτηνίατρον appellant,de quo ſuprà diximus.lib.7.cap.3.

Reſoluatur ueruactum) Quod uere ſemel aratum eſt,à temporis

temporis argumento ueruactum uocatur, dicitur & proſciſſum, & proſcindere appellant, cùm primum arant terram. lib. 2. cap. 4.

Duo induantur ſtatumina) Corrige *uiduantur*. Nam cum arbores, & pali decenter dicantur uitibus maritari, quando illis copulantur, decēter quoque dicentur uiduari, quando uitis emoritur, quæ inſtar mariti eſt. Statumina autem uocantur adminicula, pali, pedamenta, quibus ſtat uitis tenera, atque fulcitur, & ita intellige exponeq́; ſtatumina apud Collumellam hac uoce crebrius utentem. Apud Vitruuium ſtatuminationes capiuntur pro ſolidationibus pauimentorum, & ſtatuminare pro munire ac ſolidare. libro 4. cap. 179.

Quaſi mille ſunt uiuiradices) Corrige *quaſi nullæ ſint*. Quid autem ſit uiuiradix, docebunt te Columella, Plinius, & nomen oſtendit. Nam à uiua radice cognominantur uiuiradices ſtirpes uitium uidelicet, & ſurculi, qui in ſeminario adoleſcunt, moxq́; in ſuam ſedem trauſferuntur. Malleoli uerò non ſunt radicati, nec ſeruntur in ſeminario. lib. 3. cap. 3.

Abundantia uliginis) Vligo propriè eſt naturalis terræ humor. Vnde uliginoſus ager dictus, quo quaſi piger noxius humor continetur. Vliginoſo agro opponitur aridus. lib. 2. cap. 2.

De ulmarijs) Vlmaria dicuntur ſeminaria, in quibus plantaria ulmorum adoleſcunt: quæ mox roborata in arbuſtum transferantur. Poſſunt & ipſa arbuſta ulmaria nuncupari, quibus ſcilicet uites maximè copulantur, maximeq́; conueniunt, cum inter uitem, & ulmum ſit amicitia ſociabilis. lib. 5. cap. 4.

Spicas ulpici) Genus eſt allij, ulpicum grādius inter pulmētaria ruris celebratū, quod Græci appellauere ἀφροσκόροδον. Quidam allium punicum uocāt, de quo Plautus: Ple-

nior ulpici,quàm Romani remiges.lib.6.cap.4.

De uillatico) *Villaticum canem appellant, qui uillam, quæq; iuncta ſunt uillæ,cuſtodit,l b.7.cap.12.*

Vicia pabularis) *Quæ ſcilicet pabuli cauſa ſeritur, eſtq; pabulum quadrupedum.l.b.11.cap.2.*

Cum uicialibus) *A` uicia, quod pabulum eſt, uicialia deriuantur.lib.6.cap.29.*

Cribro uiciario) *A` uicia, quod eſt genus frugum, dicitur uiciarium cribrum,ſicut à lolio loliarium.lib.8.cap.5.*

Vitiarium) *Seminarium intelligit, in quo ſemina uitium conſeruntur,ut mox transferantur in uineã.Paulò mox docet Col.in quo ſolo uitiarium ſit faciendum.lib.3.cap.4.*

Vitiſcat)*uitis fiat:uerbum eſt à uite formatum,eò inclinamento quo uiuiſcit.Col.lib.de arb.cap.7.*

Vmbrasq́ue) *Sic appellãtur piſces quidam quorum mentio eſt apud Ennium ſic ſcribentem : Melanurum, turdum, merulamq;,umbramq; marinam.lib.8.cap.16.*

Ad unguem) *Ad perfectam abſolutionẽ, translatio à marmorarijs, qui iuncturas marmorum tum demum perfecta ducũt,ſi unguis ſuperductus non offendatur,unde iam quæcunque perfectiſsima eſſe uolumus ſignificare, ad unguem facta eſſe dicimus.Horat.Ad unguem factus homo.li.11.ca.2.*

Vngues cuſtodũ) *Iam docui cuſtodes dici nouellos palmites. In uitibus autem ſunt omnia quæ in corporibus,exẽpli cauſa,caput, brachia,humeri, crura,pedes, palmæ,digiti, & pollex. Sunt & ungues quos annotinos præcipit eſſe reſecandos, id eſt, unius anni, quos & anniculos uocamus, ut ab anno annotinus deriuatur. Alij legunt hornotinos eodem intellectu:ſuper qua dictione ſuprà perſcripſi.Cæſar in commẽtarijs naues annotinas appellaſſe uidetur onerarias, quibus annona atq; commeatus comportantur. lib.4.ca.24.*

Vnguine ceti) *Ab unguendo unguen dictum. Apuleius,*

Vnguine delibutus. Cetus dicitur piſcis maior, errore grã maticorum manifeſto, qui pluraliter, & neutro genere tantum dici autumant cete ex Græca *declinatione. In cœlo inter ſigna eſt cetus, cuius meminit Hyginus. lib.6. cap.31.*

Volucra appellatur) Ex lectione Pliniana commonitus, *lego uoluox. Plinij uerba ad hanc rem pertinẽtia ſubſcripſi, quæ ſunt hæc:* Alij *uoluocem appellant animal prærodens pubeſcentes uuas, quod ne accidat, falces cum ſint exacutæ, fibrina pelle detergunt, atque ita putant, aut ſanguine hircino liniri uolunt poſt putationem eaſdem.* Idem Plinius *&* ante Plinium M. Cato *conuoluolum nominarunt beſtiolam damnificam, atque uineas infeſtantem, qui fortaßis à conuoluendo nomen accepit, eò quòd ſe conuoluat, atq; intorqueat circa pampinos.* Eundem *opinor eſſe inuoluolum, de quo ſcitum eſt* Plautinum *illud in* Ciſtellaria, Imitatur *nequam beſtiam, & damnificam inuoluolum, quæ in pampini folio intorta implicat ſe: itidem hæc exorditur ſibi intortam orationem. Qui uult ne cõuoluolus in uinea naſcatur, medicamentum faciat ex amurca decocta ad craßitudinem mellis cum bituminis tertiario, & ſulphuris quartario, hoc uites ſub caput, & ſub brachia perungat, ita conuoluolus non fiet in uinea. lib. de arb. cap.15.*

In ſpeciem uuæ) *Apes dicuntur facere oſtenta glomeratæ in figuram botryonis, ſiue uuæ pedibus per mutua nexis.* Iuuenalis: Examenq; *apium longa conſederit uua Culmine delubri.* Vergil. *Vuam demittere ramis. lib.9. cap.9.*

Circa Vulcanalia) *Dies feriatus* Vulcano *dicatus, dicitur* Vulcanalia. M. Varro, *Vulcanalia à* Vulcano, *quòd ei tum feriæ, & quòd eo die populus pro ſe in ignẽ animalia mittit.* Plinius: *A' Vulcanalibus lucubrare incipiebat ſtudendi cauſa. lib.11. cap.3.*

FINIS.

IAMPRIDEM decreui, quacunq; in re poſſum, prodeſſe ſtudioſis. Quamobrem per quàm utile uiſum eſt futurum, ſi hic de diebus & qui in uigintiquatuor partes, & qui in duodecim diuiduntur: tum de horis, quæ ſunt apud Palladiũ, nonnihil dicamus. Atque eò magis, quòd à perquàm paucis ætatis noſtræ hominibus intelliguntur. Dierum duo ſunt genera, alij naturales: alij ciuiles. Naturales, quibus nunc paſſim utimur, conſtant quatuor & uiginti partibus æqualibus ab occaſu Solis, ad alterũ occaſum: quæ horæ appellantur: & Græcè ἰσημεριναὶ, Latinè æquinoctiales dicuntur. Ciuiles autem ab ortu Solis ad occaſum conſtant duodecim partibus inæqualibus: quæ Græcè καιρικαὶ, Latinè tẽporales, ſeu quod idem eſt, uulgares nominantur. Atq; hæ duodecim partes hybernis ſolſtitijs breuiſſimæ ſunt, & tertia parte minores, quàm æquinoctiales, æſtiuis autem longiſſimæ, eademq́ue tertia maiores, quàm illæ, &, quod ſequens eſt, uincunt hybernas duabus quartis: ſiue, quod idem eſt, dimidio, id quod ſignificare uoluit Vergilius eo uerſu, An'ne nouum tardis ſydus te menſibus addas: id eſt, Iunio, & Iulio, quibus horæ longiſſimæ ſunt. At uere, ſole arietem, autumno, libram ingrediente, pares ſunt æquinoctialibus: eademq́; ab hyberno ſolſtitio ad æſtiuum, cum die creſcente creſcunt: ab æſtiuo autem ad hybernum, cum eodem decreſcente decreſcunt. Et quoniam ſinguli dies ciuiles, ac noctes totius anni, horis duodecim continentur, ſexta die hora ſemper eſt meridies: & prima incipit oriente Sole. Duodecima eodem occidente finitur. Verbi gratia, menſe Martio cum hæ ipſæ horæ temporales ferè pares ſunt æquinoctialibus, prima hora diei ciuilis eſt eadem cum tertiadecima

dici naturalis. Secunda, eadem cum quartadecima. Tertia, cum quintadecima. Quarta, cum ſextadecima. Quinta, cum decimaſeptima. Sexta, cum decimaoctaua. Septima, cum decimanona. Octaua, cum uigeſima. Nona, cum uigeſima prima. Decima, cum uigeſimaſecunda. Vndecima, cum uigeſimatertia. Duodecima, cum uigeſimaquarta. Illud igitur in ſacris literis: A ſexta autem hora uſq; ad nonam, tenebræ factæ ſunt ſuper uniuerſam terram: intelligendum eſt à decimaoctaua hora, uſq; ad uigeſimamprimam diei naturalis: ut nunc horæ aguntur. Nam apud ueteres, ſolaria in horas tam noctis, quàm diei temporales, non æquinoctiales diuidebãtur. Menſe autem Iunio, cùm horæ quàm longiſſimæ ſunt: prima hora temporalis, eſt eadem, quæ nona cum tertia parte decimæ æquinoctialis. Secunda, quod reliquum decimæ cum duabus tertijs undecimæ. Tertia, quæ duodecima cũ tertia parte undecimæ. Atq; ita ſingulæ tres horæ temporales continent quatuor æquinoctiales. Pari modo, quarta eſt eadem, quæ tertiadecima cum tertia parte quartædecimæ. Quinta, quod reliquũ quartædecimæ cum duobus tertijs quintædecimæ. Sexta, quod reliquũ quintædecimæ cum integra ſextadecima, & eſt meridies. Item tres temporales, Septima, Octaua, Nona, ſunt eædem, quæ quatuor æquinoctiales: uidelicet decimaſeptima, decimaoctaua, decimanona, uigeſima. Item decima, undecima, duodecima, eadem quæ uigeſimaprima, uigeſimaſecunda, uigeſimatertia, uigeſimaquarta. Non ab re hic uiſum eſt ſubiungere epigramma Martialis ad Euphemum ſtructorem Domitiani: ubi harũ horarum temporalium meminit: eſt autem hoc:

Prima ſalutantes, atq; altera detinet hora:
Exercet raucos tertia cauſidicos.
In quintam uarios exercet Roma labores.

Sexta

Sexta quies laſsis,ſeptima finis erit.
Sufficit in nonam nitidis octaua palæſtris.
Imperat extructos frangere nona toros.
Hora libellorum decima eſt Eupheme meorum:
Temperat ambroſias cum tua cura dapes:
Et bonus æthcrio laxatur nectare Cæſar:
Ingentiq́; tenet pocula parca manu.
Tunc admitte iocos:greſſu timet ire licenti
Ad matutinum noſtra Thalia Iouem.

Horæ autem,de quibus agit Palladius, ſunt quæ diem ab ortu ſolis ad occaſum diuidunt,in partes duodecim : quæ umbris ſic deprehenduntur. Fiat planicies quadrata ad regulam,& libellam in loco aperto:qui toto die illuſtretur à Sole:ſpectetq́; uno latere Septentrionem:alio Meridiem : Solem alio orientem:occidẽtem alio.Deinde in medio quadrati collocetur indagator umbræ : qui Græcè γνώμων ,ſeu σκιαθήρας dicitur , obſeruetur q́; prima dies cuiuſuis menſis.Verbi gratia,Ianuarij:idq́; cœlo ſereno, tunc tacto gnomone à Solis radijs : umbra gnomonis prima hora diei erit longa pedes x x I x. Secunda x I x.Tertia x v. Quarta x I I. Quinta x.Sexta I x.atque hac hora,ſemper (ut dixi) eſt meridies:tũc enim Sol altiſsimus facit umbras breuiſſimas.Deinde incipit declinare,& deſcendere ad occaſum: atq; umbræ eadem,qua decreuerant, menſura augẽtur:quo fit,ut ſeptima hora , quæ eſt prima poſt meridiem , umbra gnomonis ſit longa pedes x. & reſpõdeat quintæ antemeridianæ(nã horæ ante ſextam antemeridianæ, poſt ſextam pomeridianæ appellantur) Octaua ſit longa pedes x I I. & reſpondeat quartæ. Nona , x v. quanta fuerat tertia. Decima, x I x.quot pedum erat ſecunda.Vndecima, x x I x. quot prima. Et quoniã in horarum ſpatio Ian.cum Decem-

bri

bri menſe cõuenit:eædem erunt umbræ ſingulis horis hoc menſe,quæ & Ianuario. Idem quoq; faciendũ eſt in cæteris menſibus:ut bini ſcilicet computentur.& Feb.in horarum menſura cum Nouembri menſe concordet,Martius cũ Octobri,Aprilis cũ Septẽbri, Maius cum Auguſto,Iunius cum Iulio,quemadmodũ in fine cuiuſq; menſis apud Palladium licet uidere. Illud apud eundẽ in fine poſtremi mẽſis his uerbis:Decembrem Ianuario in horis cauſa diſpar adiunxit:cùm linea ſimili ille augeatur, hic decreſcat: intelligendum eſt & de umbris, quòd tam ante meridiem, quàm poſt pares, atq; eædẽ in ſingulis binis mẽſibus ſint: idq́; diſpari cauſa,& de diebus,quos conſtat ſex menſibus augeri,& ſex decreſcere.Nam etſi eadem quantitate ſunt horæ menſe Ianuario,qua & Decembri: eademq́; menſe Februario,qua & Nouembri: & ſic in reliquis paribus, quemadmodum autor oſtendit:tamẽ ex ſingulis paribus, quantum augetur alter, tantum alter diminuitur. Aſcendente enim ſole à capricorno ad cancrum (ut ſuprà diximus)dies ſemper augentur:decreſcunt contrà deſcendente illo,à cancro ad capricornum. Notandum præterea,creſcentibus diebus,decreſcere ſemper umbras gnomonis:cõtrà,decreſcentibus illis,has ſemper augeſcere:& hinc eſt, quòd menſe Ianuario cum dies breuiſsimi ſunt,& augẽtur: prima hora diei umbra gnomonis eſt longa pedes XXIX. Februario, quæ eſt longiſsima, XXVII. Martio, XXV. Aprili,XXIIII.Maio,XXIII.Iunio,XXII.Menſe autem Iulio,cũ dies longiſsimi ſunt,& decreſcunt,prima hora diei umbra gnomonis eſt longa pedes XXII. quæ eſt

dies augentur, umbris decreſcentibus: & eos, quibus dies decreſcunt, umbris creſcentibus. Incepimus autem ab Ianuario, & Iulio: *quorum altero dies ſunt breuiſsimi, & ſemper augentur uſq; ad ſolſtitiũ æſtiuum: & umbræ longiſsimæ: ſed decreſcunt, quãdiu dies augentur. Altero dies ſunt longiſsimi, & ſemper decreſcũt uſq; ad ſolſtitium hybernum, & umbræ breuiſsimæ: ſed augentur, quandiu dies decreſcunt.* Et licet à *ſolſtitijs incipiẽdum fuiſſet, quæ* Decembri, & Iunio *fiunt, tuncq́; dies uel augeri, uel decreſcere incipiunt: tamen incrementa, uel diminutiones dierum cum diminutionibus, incrementisq́; umbrarum ſic facilius dignoſcuntur, qua quidem re cognita, & diſpar illa cauſa cognoſcetur: quia in horarum ſpatio* Ianuarius Decembri, Februarius Nouembri, Martius Octobri, Aprilis Septembri, Maius Auguſto, Iunius Iulio *adiuncti, linea ſimili, ut ait* Palladius, *augentur, uel decreſcunt.*

Ianuario augentur dies: & umbræ decreſcunt.

hora	I.	*pedes*	XXIX.
hora	II.	*pedes*	XIX.
hora	III.	*pedes*	XV.
hora	IIII.	*pedes*	XII.
hora	V.	*pedes*	X.
Hora	VI.	*pedes*	IX.
hora	VII.	*pedes*	X.
hora	VIII.	*pedes*	XII.
hora	IX.	*pedes*	XV.
hora	X.	*pedes*	XIX.
hora	XI.	*pedes*	XXIX.

Februario augentur dies:& umbræ decreſcunt.

hora	I.	*pedes*	XXVII.
hora	II.	*pedes*	XVII.
hora	III.	*pedes*	XIII.
hora	IIII.	*pedes*	X.
hora	V.	*pedes*	VIII.
Hora	VI.	*pedes*	VII.
hora	VII.	*pedes*	VIII.
hora	VIII.	*pedes*	X.
hora	IX.	*pedes*	XIII.
hora	X.	*pedes*	XVII.
hora	XI.	*pedes*	XXVII.

Martio augentur dies:& umbræ decreſcunt.

hora	I.	*pedes*	XXV.
hora	II.	*pedes*	XV.
hora	III.	*pedes*	XI.
hora	IIII.	*pedes*	VIII.
hora	V.	*pedes*	VI.
Hora	VI.	*pedes*	V.
hora	VII.	*pedes*	VI.
hora	VIII.	*pedes*	VIII.
hora	IX.	*pedes*	XI.
hora	X.	*pedes*	XV.
hora	XI.	*pedes*	XXV.

Aprili dies augentur:& umbræ decreſcunt.

hora	I.	*pedes*	XXIIII.
hora	II.	*pedes*	XIIII.

Hora	VI.	*pedes*	IIII.
hora	VII.	*pedes*	V.
hora	VIII.	*pedes*	VII.
hora	IX.	*pedes*	X.
hora	X.	*pedes*	XIIII.
hora	XI.	*pedes*	XXIIII.

Maio dies augentur:& umbræ decreſcunt.

hora	I.	*pedes*	XXIII.
hora	II.	*pedes*	XIII.
hora	III.	*pedes*	IX.
hora	IIII.	*pedes*	VII.
hora	V.	*pedes*	IIII.
Hora	VI.	*pedes*	III.
hora	VII.	*pedes*	IIII.
hora	VIII.	*pedes*	VII.
hora	IX.	*pedes*	IX.
hora	X.	*pedes*	XIII.
hora	XI.	*pedes*	XXIII.

Iunio dies augentur:& umbræ decreſcunt.

hora	I.	*pedes*	XXII.
hora	II.	*pedes*	XII.
hora	III.	*pedes*	VIII.
hora	IIII.	*pedes*	V.
hora	V.	*pedes*	III.
Hora	VI.	*pedes*	II.
hora	VII.	*pedes*	III.
hora	VIII.	*pedes*	V.
hora	IX.	*pedes*	VIII.
hora	X.	*pedes*	XII.
hora	XI.	*pedes*	XXII.

Iulio

Iulio decreſcunt dies:& umbræ augentur.

hora	I.	*pedes*	XXII.
hora	II.	*pedes*	XII.
hora	III.	*pedes*	VIII.
hora	IIII.	*pedes*	V.
hora	V.	*pedes*	III.
Hora	VI.	*pedes*	II.
hora	VII.	*pedes*	III.
hora	VIII.	*pedes*	V.
hora	IX.	*pedes*	VIII.
hora	X.	*pedes*	XII.
hora	XI.	*pedes*	XXII.

Auguſto decreſcunt dies:& umbræ augentur.

hora	I.	*pedes*	XXIII.
hora	II.	*pedes*	XIII.
hora	III.	*pedes*	IX.
hora	IIII.	*pedes*	VI.
hora	V.	*pedes*	IIII.
Hora	VI.	*pedes*	III.
hora	VII.	*pedes*	IIII.
hora	VIII.	*pedes*	VI.
hora	IX.	*pedes*	IX.
hora	X.	*pedes*	XIII.
hora	XI.	*pedes*	XXIII.

Septembri decreſcunt dies:& umbræ augentur.

hora	I.	*pedes*	XXIIII.
hora	II.	*pedes*	XIII.

Hora	v i.	pedes	i i i i.
hora	v i i.	*pedes*	v.
hora	v i i i.	*pedes*	v i i.
hora	i x.	*pedes*	x.
hora	x.	*pedes*	x i i i i.
hora	x i.	*pedes*	x x i i i i.

Octobri dies decreſcunt:& umbræ augentur.

hora	i.	*pedes*	x x v.
hora	i i.	*pedes*	x v.
hora	i i i.	*pedes*	x i.
hora	i i i i.	*pedes*	v i i i.
hora	v.	*pedes*	v i.
Hora	v.	*pedes*	v.
hora	v i i.	*pedes*	v i.
hora	v i i i.	*pedes*	v i i i.
hora	i x.	*pedes*	x i.
hora	x.	*pedes*	x v.
hora	x i.	*pedes*	x x v.

Nouembri dies decreſcunt:& umbræ augentur.

hora	i.	*pedes*	x x v i i.
hora	i i.	*pedes*	x v i i.
hora	i i i.	*pedes*	x i i i.
hora	i i i i.	*pedes*	x.
hora	v.	*pedes*	v i i i.
Hora	v i.	*pedes*	v i i.
hora	v i i.	*pedes*	v i i i.
hora	v i i i.	*pedes*	x.
hora	i x.	*pedes*	x i i i.
hora	x.	*pedes*	x v i i.
hora	x i.	*pedes*	x x v i i.

Decembri

Decembri dies decreſcunt: & umbræ augentur.

hora	I.	*pedes*	X X I X.
hora	I I.	*pedes*	X I X.
hora	I I I.	*pedes*	X V.
hora	I I I I.	*pedes*	X I I.
hora	V.	*pedes*	X.
Hora	V I.	*pedes*	I X.
hora	V I I.	*pedes*	X.
hora	V I I I.	*pedes*	X I I.
hora	I X.	*pedes*	X V.
hora	X.	*pedes*	X I X.
hora	X I.	*pedes*	X X I X.

S E D *ſciendum primos quoſq; dies menſis deſcriptos tantum à Palladio:nec tantas fore umbras cæteris diebus cuiuſque menſis, quantæ fuere primis, ſi quis eas deſcriberet: ſed ſemper uel minores,cùm dies creſcunt:uel maiores, illis decreſcentibus. quæ ſi deſcriberentur omnes, magnum efficerent uolumen: eſſet prætereà opus multis annis,ſi id fieret, in Europa:nam cùm oporteat ſingulos quoſq; dies totius anni ab ortu ſolis,ad occaſum, tunc eſſe ſerenos, nec id contingat unquam in Europa:obſeruandi forent dies ſereni multorum annorum: donec omnes deſcriberentur. Quod quia laborioſum eſt: & longi tædij plenum: nec Palladius fecit, nec alius quiſquam: nec forte erit unquam qui faciat. Sed de his hæc ſatis,tu uerò lector chariſſime*